

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Dispvatio IV. De Specie impressâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

quæ de facto ab illis oriuntur, & in eis recipiuntur, inde fit, ut non sit certum argumentum, Actu oriuntur, & sunt in diuersis potentiis, ergo actu diuersificantur inter se; diuersitas ergo hæc debet desumi ex diuersitate potentiarum, à quibus actu oriuntur, & possunt oriri, iuxta dicta in totâ hæc Sectione.

Aduerte deinde, potentias, si distinguantur, produci à propriis essentiis, sicut & alias passionibus; materialiter verò causari spirituales à solâ animâ rationali, materiales verò hominis à solâ materiâ; quia, cum ob suam materialitatem debeant habere subiectum materiale, quod non est anima; & ut recipiantur in hac nulla sit ratio, quia ad eam determinandam sufficit illi esse præsentem, non est cur illis duo subiecta tribuamus; ponantur ergo in solâ materiâ. Neque hæc op-

ponuntur eis quæ suprà diximus, scilicet, actus materiales recipi etiam in animâ rationali: nam ibi est necessarium, ut anima reddatur sentiens; at ut reddatur potens operari, non est necessarium, in eâ recipi comprincipium operationis, concausæ enim etiam sine mutuâ receptione inuicem iuuantur, ut alibi fusè probaui; potentiæ verò brutorum è contrario in solâ recipiuntur animâ, quia cum hæc sit materialis, illis tribuet materialitatem; & connaturalius est, ut hæc instrumenta recipiantur in causâ quæ illis vitur, quàm in aliâ, nisi in opposito ratio steterit, quam non stare in præsentem, certum est: nam in materiâ solùm deberent recipi, quod quoddam tamquam materiales petant subiectum materiale; atqui animus bruti est materialis, ergo in hoc & non in materiâ recipiendæ sunt.

DISPUTATIO. QUARTA.

De Specie impressa.

TSI ordo doctrinæ postulare videtur, ut post Disputationem de potentiis in communi, ad eas in particulari descendamus; quia tamen quæ de illis dicenda sunt, pendunt magnâ ex parte à notitiâ specierum, oportuit Disputationem de his interponere. Nomine *speciei impressæ* intelligimus in præsentem qualitatem quamdam productam ab obiectis, ut eorum loco ad cognitionem eorumdem concurrat. Circa quas inquiremus Primò, an dentur, & in quibus potentiis; Secundò, quales sint; Tertiò, quâ ratione producantur; Quartò, quo pacto ad cognitionem concurrant; Quintò, quomodo destruantur. De speciebus agunt communiter Theologi cum D. Thomâ Parte 1. quæst. 55. art. 2. & quæst. 78. art. 3. & alibi; Philosophi verò in præsentem.

SECTIO I.

An dentur Species impressæ, & in quibus potentiis.

2 **M**TRVM est, in quot sententias abierint Doctores circa existentiam specierum: quidam enim eas omnino negant apud Conimbricenses lib. 1. cap. 6. quæst. 2. alij verò absolute eas concedunt in omnibus potentiis cognoscibilibus, alij in spiritualibus præcisè; alij è contrario in materialibus tantùm; neque tamen hi conueniunt omnino inter se, quia non omnes vniuersim in materialibus eas admittunt. Videantur Conimbricenses vbi proximè, & Toletus lib. 2. de Animâ, quæst. 33. nolo enim in eis referendis & refutandis immorari; ex dicendis enim pro nostra sententiâ aliorum ruerent opiniones: quo etiam pacto breuius nos ab hac difficultate expediamur, de quâ longissimè disputant nonnulli.

SUBSECTIO PRIMA.

In potentiâ visivâ dantur Species.

PRIMA CONCLUSIO. Potentiâ visivâ eget speciebus ad cognitionem suorum obiectorum. Hæc est communissima, & probatur Primò ratione à posteriori deductâ ex innumeris experienciis, quas rectè perstringit Huetus in præsentem Disputatione 12. sect. 1. Nos efficaciores proponemus, aliquas circa illas difficultates mouendo.

Prima & præcipua fit ex reflexione: videmus enim, in speculis, in aquâ, & in corporibus diaphanis, impeditis à tergo corpore denso, apparere colores, figuras, &c. hoc autem non posset fieri, nisi à corporibus emissæ fuissent qualitates aliquæ ad speculum, & alia corpora diaphana, quæ refracta in eis corporibus rursus ad visum regrederentur, & illi repræsentarent obiecta. Circa quam experientiam occurrunt tres vel quatuor difficultates, ex quarum solutione roboratur magis existentia specierum.

Prima fit, quâ ratione in omnibus corporibus 4 densis non fiat reflexio specierum, cum omnia impediant, ne ultra ipsa species progrediantur. Responderet quis, rationem esse, quia ad reflexionem specierum coloris, lucis, &c. duo requiruntur, Primum, ut corpus, à quo incipit reflexio, capax sit qualitatis reflectentis: cum enim hæc reflexio non fiat per motum localem, sicut reflexio pilæ ex pariete, sed per productionem, oportet ut corpus à quo incipit reflexio, capax sit illius qualitatis, ut eam in se recipiendo rursus producat nouam; cumque non omnia corpora densa capacia sint recipiendi species, inde fit, ut non ex omnibus reflexio fiat. Ut autem productio huius qualitatis fiat contra corpus à quo incipit, requiritur Secundò ut illud corpus, à quo incipit reflexio, impeditum sit à tergo corpore alio opaco impediendo, ne species ulterius progrediantur viâ rectâ, quod in simili dixi in libris de Generatione, de calore. Hæc tamen ratio, iuxta

dicenda num. 10. non videtur bona: melius ergo dicitur, omnia corpora densa laevigata reflectere species, præsertim quando sunt nigriora; nam clariora potius se quam corpora alia repræsentant.

5 Obiicies: Omne corpus saltem in primâ suâ superficie est capax specierum, ergo ab omni corpore deberet fieri specierum reflexio. Consequentia videtur bona ex dictis. Antecedens autem patet, quia nullum est corpus quod non recipiat lucem in primâ superficie, ergo & nullum erit quod non recipiat species; ubi enim lux potest esse, potest etiam esse species visus. Respondeo Primò, hoc argumentum etiam probare, debere fieri à quolibet corpore reflexionem lucis, quia quodlibet in superficie accipit lucem, ergo non magis hæc obiectio est contra specierum reflexionem, quam contra lucis. Respondeo Secundò absolute, ad hanc reflexionem non sufficere productionem specierum in indivisibili, sed requiri in aliquâ profunditate, aut in vnâ æquali superficie, iuxta dicenda num. 7. vnde ex talibus corporibus, quæ solum in superficie inæquali eas accipiunt, non potest fieri reflexio. Quod si huius rationem amplius quæras, dicam tibi, eam esse naturam earum qualitatum, vt non reflectantur, nisi ex aliquâ vniformi superficie propter maiorem vnionem.

6 Video te adhuc velle vrgere Primò: Idem corpus laevigatum reflectit species quas antea non reflectebat, vt constat experientia, & tamen ea laevigatio non facit illud corpus diaphanum, ergo male dicebas, non fieri prius reflexionem, eò quod corpus non esset diaphanum. Respondeo, omnem laevigationem dare corpori aliquam qualem qualem diaphaneitatem, vnde fit capax specierum in maiori aliquâ profunditate, & maioris etiam lucis, vt ordinaria experientia constat; id eò talia corpora perstringunt oculari intuitum, si Sole irradiantur. Fateor, esse valde difficile cur ea laevigatio det transparentiam; sicut etiam, cur corpora nigriora laevigata multò magis reflectant species visus, quam magis alba aut clariora, imò & lucem fortè magis talia corpora reflectunt.

7 Fortè posset dici, corpora non laevigata esse inæqualia inter se, & consequenter dare locum vt quasi in poros vel profunditates lux discontinuetur; & licet fiat aliqua reuerberatio, fit tamen valde imperfecta: at quando corpus est perfectè planum, & omnino æquale, æqualiter accipit lucem in vnâ vel alterâ superficie, quæ sic æqualiter accepta, quia vterius non potest progredi, facit reflexionem maiorem. Cui hæc ratio non placuerit, quærat aliam; mihi certè iam non occurrat melior, imò nec peior.

Secundò vrgebis: Species intentionales in cuiuscumque corporis primâ superficie recipiuntur, vt dictum est, ergo iam illa species penetrat eam superficiem: atqui illa species est iuxta secundam, ergo primæ species poterunt in secundâ producere alias species, sicut in primâ produciuntur species ab illis, quæ sunt in aère vicino.

8 Confirmo hoc: illa secunda superficies est capax specierum, sicut est capax prima, vnde potest ablatâ primâ illas recipere, vt per se patet, ergo etiam poterit, primâ ibi existente. Patet euidenter consequentia: nam primæ existentia non obest,

quandoquidem in eâ productæ sunt species. Argumentum hoc est valde difficile, & de quo nullus videtur cogitare. Ego Primùm ei respondeo, non magis esse contra quæstionem, de quâ tam, quàm contra lucis productionem, cur hæc, quandoquidem producitur in primâ superficie, non etiam in secundâ à primâ, & in terciâ à secundâ, & sic de aliis, sicut arguitur de speciebus: vnde ei non teneor specialiter hic respondere, nec propter illud negare quidquam ex dictis de speciebus.

Posset ei fortè aliquis respondere, lucem productam in illâ primâ superficie esse valde exiguum, ideoque non posse producere aliam in secundâ. Sed contra Primò, quia nulla est ratio ad dicendum, maiorem esse lucem in aère immediato parietis aut chartæ, quàm sit in ipsâ chartâ, imò fortè quis diceret, esse maiorem in chartâ albâ, quàm in muro, & tamen aër producit in muro, ergo superficies muri producit in secundâ. Contra Secundò, quia licet, ceteris paribus, maior sit lux in aère immediato corpori opaco, quàm in ipso opaco corpore, tamen quis dicit, minorem esse lucem in argenteâ laminâ applicatâ maximo luminoso, quàm sit de nocte in magno aliquo cubiculo ab exigua candelâ in aère distanti? Certè vel non habemus oculos, vel maior lux erit in illâ laminâ. Ergo sicut ab eo aère sic remissè illuminato vterius producitur lux vique ad murum cubiculi, ita à fortiori producet ab illâ laminâ superficie in secundâ, & ab hac in terciâ, &c.

Volebam respondere paradoxè, lucem aut speciei obiectorum non recipi in aliquâ opaci corporis parte, nec etiam in primâ superficie, sed solum in immediato aère, & ratione illius nobis apparere ipsum corpus, v. g. parietem, alterem, aurum, &c. illuminatum: quâ doctrinâ facile tota difficultas euacuabatur. Sed contra hanc responsionem occurrit Primò statim laevigatio corporum, quæ, vt supra diximus, facit ea capaciora maioris lucis & reflexionis, quod non potest illo modo intelligi, si in ipso corpore non producantur ea lux: reuerberationem enim auri, argenti, &c. quis neget fieri in ipso auro, argento? Secundò & grauius obstat huic doctrinæ; quod nullum sit corpus opacum, quod si in subtilissimam aliquam superficiem attenuetur, non det locum vt à luce penetretur, ergo signum est euidentis, eam superficiem recepisse lucem, ergo etiam si illa superficies post se haberet multas alias, & faceret corpus crassum, adhuc illa prima reciperet lucem & species, vt patet euidenter; nam ea quæ retrò ponuntur, non impediunt productionem lucis in primâ superficie.

Adhuc tamen puto, probabiliter valde posse solutionem proximè datam sustineri, scilicet, corpora quæ sunt verè & propriè opaca, non recipere lucem ne quidem in primâ superficie. Ad impugnationem respondeo Primò, si fieret vna sola superficies talis corporis, illam prorsus impedituram lucem, ne possit vterius transire: de facto autem, quando hæc corpora valde attenuantur, ideo admittunt lucem, non quia lux recipiatur in puncto, aut superficie ipsius corporis opaci, sed quia illud corpus habet poros, ratione quorum lux potest transire; sunt enim ibi aër, vel alia corpuscula aliquantulum diaphana. Secundò respondetur ad hanc experientiam, hæc corpora non

non esse omnino opaca, sed habere aliquam diaphaneitatem, licet valde exigua, unde fit, ut, licet recipiatur aliqua lux exigua in primâ superficie, & ab hac exigua producat alia in secundâ superficie, sit tamen hæc secunda tam exigua, ut vix ad tertiam aut quartam peruenire possit: unde rursus fit, ut cum tale corpus sit crassum, impediatur penitus lumen. Sic vna charta sola in fenestrâ posita admittit lumen; ponas duas, iam multò minùs; ponas octo vel decem, causabunt penitus tenebras: id ergo quod in chartâ fit, suo modo de ligno dicendum est, de lapide etiam, & aliis; habent enim aliquam, licet minorem, diaphaneitatem.

Difficilius responderetur ad illud de reuerberatione, quæ videtur fieri à luce productâ in muro albo, in argento, in auro, &c. præsertim quando hæc corpora sunt læuigata, ergo recipiunt in primâ superficie magnam lucem. Respondeo tamē, eam lucem non recipi in ipsis corporibus, sed albedinem, aurum, argentum, &c. esse ex se productiuâ alterius lucis, non quidem quando sola sunt, sed quando iuuantur ab aliâ luce, ideoque tunc fieri eam reuerberationem ab eis, & ex eis quasi ex speculo aliquando fieri reuerberationem à speciebus in aëre receptis, reflectentibus tamen propter corpus illud opacum retrò existens. Vel dicas, corpora illa tali affecta colore, & læuigata, esse conditionem ut lux ex aëre immediato reflectens simul cum speciebus coloris, faciat illam vehementem reuerberationem, quæ oculos inuentum perstringit, quia inde simul lux immutata ipso colore flauo auri facit eam reuerberationem. Cur autem hæc inuictur læuigatione, dixi alibi, scilicet, quia eò equalior fit superficies quæ reflectit, & consequenter est maior reflexio.

12 Secunda difficultas est, quâ ratione per huiusmodi reflexionem obiectū appareat non ubi est, sed in speculo, & corpore reflectente. Respondeo Primò, hæc species representare obiectū in eâ parte in quâ incipiunt produci: cumque per reflexionem incipiant à speculo, inde fit, ut obiectum appareat existens in illo. Cuius rei non potest reddi alia ratio, nisi quod hæc sit earum specierum natura cognita ab experientiâ, ut in eâ parte in quâ refranguntur, & à quâ incipiunt quasi nouam viam, representent obiectum: & ob hanc reflexionem fit, ut aliquando paries ex coloribus circumstantibus appareat aliquantulum rubeus vel viridis, &c. quia scilicet illius species coloris reflexi in pariete representant illum colorem, quasi esset in pariete ipso: verum quia paries ob colorem, quem habet, non est capax perfectæ reflexionis alterius coloris, inde fit, ut aliquantulum & non omnino ruber appareat paries.

14 Tertia difficultas est, cur non videatur plumbum aut chalybs, quo crystallus retrò obducta est: cum enim tota crystallus sit diaphana & lucem recipiat, habet chalybs omnes conditiones requisitas ad productionem specierum. Confirmatur: si charta applicetur ei crystallo, semper videbitur; ergo eodem modo debet chalybs videri, aut plumbum.

Dicit fortè quis, idèò chalybem non videri, quia non interponitur aër ullus inter chalybem & crystallum, species autem obiectorum non produci nisi primò in aëre, unde quando chalybs tantum applicatur, & non quasi incorpora-

tur crystallo, clarè videtur. Hæc solutio non potest sustineri: quis enim neget, quando caro mollis comprimit crystallum, tangere illam immediate sine aëris interpositione? idem est, quando charta aut pannus, aliudve corpus, quod facillè flectitur, applicatur illi crystallo, & tamen hæc corpora videntur, ergo. Secundo idem impugnatur, quia chalybs nullo modo penetrat poros speculi, quia nullos habet, sed solum ipsi manet contiguus: quod eodem modo se habet, siue applicetur calidus, siue fluidus, siue non. Confirmo totum: si manus tangens speculum sit sordida, inficit speculum, ergo illæ sordes immediate tingerent speculum sine aëre interposito, aliâ non adhæsisset sordes; ergo si eis sordibus careret manus, tenuisset per suam substantiam immediate eam crystallum; nam tam facillè potest immediate tangere crystallum manus munda quàm sordida, & tamen manus, ut dixi, videtur; ergo.

Secundo responderi posset, id prouenire ex eo, quod species corporis ibi in speculo reflectentis & apparentis impedit, ne videatur chalybs. Sed contra Primò, quia idem deberet contingere, si alia corpora applicarentur, manus v. g. aut charta, aut vestis. Secundo, quia etiam, quando nihil ponitur ante speculum, sed homo aspiciat collateraliter, & nihil in eo videt extrinsecum reflectens, non apparet chalybs; tunc autem non videtur impediti ab aliis speciebus. Melius potest responderi, chalybem esse naturâ suâ talem, ut si læuigetur, valde reflectat lucem, ita ut non videatur ipsa, sed sola lux, unde ex solo chalybe læuigato sine vilo vitro tam perfectum vidi vnum speculum, ac tam clarè reddens obiecta, quàm ex nobilissimo vitro aut crystallo fieri poterat. Quia ergo, quando est quasi in pulueres dissolutus, nullam habet læuigationem, nec vim ad reuerberandum, etiam tunc applicetur illi vitrum, non facit speculum; quando autem liquidus diffunditur supra vitrum æquale & læuigatum, ipse etiam chalybs acquirit læuigationem, fitque vna perfecta superficies & plana, idèò non se, sed lucem & obiecta alia in vitro recepta representat. Video, hanc rationem non ita esse solidam, ut non possit pati aliquas instantias, sed melior non occurrat, valeat ergo quantum potest.

Quarta difficultas est, quâ ratione representetur facies post ipsum speculum, & non in ipso, cum species non post speculum, sed in ipso reflectantur. Respondeo, rationem esse, quia illæ species representant distantiam obiecti, unde fit, ut tantò quis appareat distantior à speculo à parte post, quanto reuerà est à parte antè; apparet igitur obiectum versus speculum, quia ex illo reflectuntur species, & apparet distans retrò post ipsum, quia species illæ representant distantiam sui obiecti. Et hinc intelligitur, quâ ratione in aquâ omnia appareant ordine inuerso, turrium culmina in imis, fundamenta verò in loco superiori: quia cum species representent distantiam vel propinquitatem obiecti, & culmina magis distent ab aquâ, fundamenta verò minùs, inde fit, ut fundamenta propinquiora aquis, culmina verò remotiora appareant, quod est apparere ordine inuerso. Idem est, quando quis supra caput ponit speculum, & se in illo intuetur, apparet enim inuerso ordine, & caput capiti inherens, quia cum caput minùs distet à speculo, pedes ve-

rò magis, in illâ reflexione caput apparet iuxta ipsum speculum, & consequenter iuxta caput intuentis, pedes verò longè distantes. Quòd si è contrario speculum ad pedes ponatur, apparebunt pedes coniuncti, caput verò distans, quia tunc propinquiores sunt pedes speculo quàm caput, & consequenter pedes in reflexione propinquiores apparent speculo.

17 Quinta difficultas, quæ ferè coincidit cum hac, est, quâ ratione in speculo inuertantur etiam latera, id est oculus sinistè appareat dexter, & è contrario. Respondeo, facilem esse rationem, quia sicut cum duo inuicem se respiciunt, latus dextrum vnus lineâ rectâ respicit sinistram alterius, & è contrario; ita in speculo parti dextræ correspondet sinistra respicientis, & è contrario: vnde species oculi dextri reflectuntur in parte sinistra, & species oculi sinistri in parte dextrâ, & consequenter oculus dexter apparet sinistè, quia apparet in parte quâ reflectitur, reflectitur autem in parte sinistra. Sicut quando duo simul deambulant, si eadem viâ reuertantur, qui prius est sinistè, postea fit dexter, & è contrario: quòd si miraculosè illi duo essent in duobus locis, & lineâ rectâ versùs se ipsos ambularent, qui in vnâ parte esset dexter, in aliâ ad se accedens esset sinistè simul: hoc autem, quod naturaliter repugnat per veram existentiam eiusdem corporis in duobus locis, fit per apparentem in speculo. Vbi obiter aduerte, non esse intra illud speculum imaginem aliquam expressam obiecti, sed, vt diximus, ipsas species quæ producunt cognitionem aliquam, quæ cognitio apprehendit obiectum ac si ibi esset, cum verè non sit. Sed de hoc fusiùs infra, dum ostendero, species ipsas in se non videri.

SUBSECTIO SECVNDA.

Aliæ earum specierum probationes.

18 SECUNDA experientia pro speciebus desumitur ex perspicilijs, quibus augeatur minuiturque visus pro qualitate potentia, & iuxta diuersam figuram perspicilliorum. Nisi enim per illa traiceretur entitas aliqua accidentalit, quam dicimus *speciem*, quæ minueretur in aliquibus, ne laderet potentiam debilem, vel augeretur, quando valdè remissa sunt ob diuersitatem perspicilliorum, non posset intelligi, quâ ratione ex perspicilliorum interiectione visio varietur; debent ergo admitti species ad potentiam ex obiecto emissâ, & per perspicillia traicte.

Circa quæ rogabis, cur perspicillia rotunda, diuisa in plures partes, repræsentent vnum obiectum ac si essent plura. Respondeo, quia species discontinuantur, dum per ea perspicillia traiciuntur: neque enim possunt ingredi species per angulos illos acutos, quibus distinguuntur in ocularibus variæ illæ partes; vnde species illæ, quando ad visum veniunt, sunt quasi multe species totales, & consequenter repræsentant quasi multa obiecta: quæ ratio paulò post amplius declarabitur.

19 Idem apparet in planis speculis, quæ ad latera habent paruulos circulos ipsâ crystallo distinctos; item, quando speculum diuisum est in duas

partes: in qualibet enim distinctum apparet obiectum, dummodò vnum habeat diuersam positionem ab alio: similiter ob eandem rationem, quando quis manu attollit inferiores oculi palpebras, obiectum apparet bis vel ter, quia species discontinuantur ad ingressum in pupillam. Et hæc est ratio, cur ebrijs vnum obiectum apparet vt plura, quia non possunt perfectè palpebras aperire, & eas mouent continuo, quo diuidunt species. Ad eandem experientiam pertinet lapis qui ab aliquibus *philosophicus* dicitur, aut vitrum triangulare, ex cuius ad oculos applicatione omnia immutantur obiecta quoad colores: quod non posset fieri, nisi entitates aliquæ, quas *species* dicimus, illac ingredientes, ibi etiam confunderent simul colores in diuersis partibus existentes, vt dicam infra.

Potest tamen contra hanc solutionem Primò dubitari: non enim apparet, quomodo, quando quis eleuat palpebras, diuidat eas species ingredientes, vt propter ea faciat ibi apparere duplex obiectum. Secundo: nam, dum quis duobus oculis obiectum aspicit, etiam in quolibet ex illis habet species discontinuatas ab alijs alterius oculi; distant enim inter se illæ, & consequenter non possunt vniri. Et si clariùs id vis percipere, interpone inter oculos ipsos corpus opacum, quod certius faciat diuisionem earum specierum, & tunc adhuc solum manet vnicum obiectum, ergo non est bona ratio à te assignata, idè scilicet per ocularia multis angulis distincta obiectum apparere multiplex, quia diuiduntur seu discontinuantur species. Respondeo, non sufficere solum discontinuationem specierum, sed requiri etiam, vt illæ species mutant suam viam rectam, quam ab obiecto ad oculos habebant, vt hoc modo repræsentent obiectum in diuerso loco ab eo in quo est, quod quia, quando homo rectis oculis aspicit, non contingit, etiam si species distinctæ & discontinuatae ad illos veniant, idè tunc non apparet nisi tantum vnicum obiectum, & in eo loco, vbi verè est. vnde, si se eâ visione dirigens accedat ad obiectum, illud tanget; at in eis ocularibus propter refractionem vitri, vbi nouam reflexionem quasi collateralem non verò omnino directam incipiunt facere species, iam obiectum in altero loco repræsentant. Idem est, quando simul cum palpebrâ oculus ipse mouetur; iam enim illa prima oculi crystallina superficies, quæ ab obiecto susceptura erat species, & eam rectâ ad interiorem pupillæ partem, vbi visio fit, emissura, dum altius eleuatur, facit iam declinam lineam ab interiori parte per ipsam ad obiectum, idè quæ illud repræsentat alibi quàm sit: quia verò alter oculus, qui non tangitur, rectè suum loco obiectum videt, idè videtur quasi duplex obiectum apparere, semel in eo loco vbi est, ab oculo intacto, & semel vbi non est, ab oculo eleuato.

Aliam fortè mouebis difficultatem, cur, si speculum in duas partes diuidatur, repræsentet bis obiecta, si autem in integro speculo in medio interponatur charta, vel aliquid aliud, quod etiam impediat continuationem specierum, non appareat obiectum bis, sed semel tantum, eâ solâ parte obiecti occultatâ, quæ responderet illi chartæ, aut corpori opaco interposito. Si enim ratio repræsentandi bis obiectum, est diuisio specierum,

rum, & earum separatio, etiam in speculo, quando interponitur charta, idem continget: si verò sit diuersa dispositio speculi, possunt duo specula parua poni in eadem dispositione perinde ac vnum magnum, cur ergo ea duo faciunt ibi duo obiecta, hic autem vnum?

23 Quod si velis recurrere ad vnionem partium ipsius speculi, reijciatis etiam: nam si in eodem speculo sint distincti circuli, vel habeat angulos acutos, vt in ocularibus constat, licet sint omnes partes vnite, obiectum tamen multiplex apparet. Respondeo, rationem huius esse non præcisè diuisionem speculi: si enim ponas duo specula super mensam perfectè planam coniuncta, videbis in vno mediam faciem, in altero reliquam, vt experientia patet; est ergo duplex alterius experientie ratio, & discontinuatio speculorum, & diuersa collocatio speculorum, ita vt vnum non in eadem lineâ rectâ ante obiectum, in quâ alterum, sed vel vnum sit planum, alterum obliquum; vnum rectâ, alterum à dextris vel à sinistris; tunc enim fiunt reuerberationes adæquate diuersæ, & consequenter diuersam positionem corporis repræsentant, ideò & corpus in diuersis locis quasi multiplex apparet.

24 Tertia experientia est, quia si opponatur corpus opacum inter obiectum & potentiam, impeditur visio, ergo quia impediuntur species, quæ rectâ lineâ deducebantur: nam si ab obiecto nihil produceretur, non impediretur visio, nam vt obiectum terminet præcisè cognitionem, parum refert corpus interpositum, vt patet in cognitione intellectus & phantasiæ, & in potentia audituâ, quæ, licet interponatur corpus, quia tamen species soni non solum lineâ rectâ producuntur sicut species coloris, sed etiam versus omnia latera, audiet omnino sonum illum.

Ex hac tertiâ experientia refutantur, qui dixerunt visionem produci à luce loco obiecti: etenim licet interponatur corpus, lux potest peruenire ad pupillam per spacia collateralia, ergo posset videri obiectum, si lux loco illius concurreret, & non species emissæ lineâ rectâ. Adde, etiam si in potentia non sit lux, dummodò obiectum lucidum sit, produci visionem, vt quando ex loco tenebroso videtur obiectum illuminatum longè distans, ergo non à luce distante, sed à speciebus emissis ab obiecto lucido ad potentiam tenebrosam produciatur visio.

25 Quarta experientia, quia in longissimâ distantia non videtur obiectum, non quia in illâ non possit terminare visionem (nam ad eam terminandam, vt diximus, non requiritur præsentia) ergo quia ex tantâ distantia vel non emittit species ad potentiam, vel ita exiguas, vt non possint efficere visionem, quo fit, vt obiectum, quò maius est, eò intensiores producat species, ac etiam in maiori distantia videatur.

A priori probari solet Conclusio, quia obiectum vel per se vel medio alio debet concurrere ad cognitionem sui, quia cum hæc sit imago obiecti, debet fieri ab aliquo continente aliquo modo ipsum obiectum, vel ab ipso obiecto: sed visionem coloris non potest efficere color distans immediatè, ergo debet producere per mediam qualitatem aliquam, quæ sit vicaria & substitutum illius ad productionem visionis, hanc autem dicimus speciem impressam. Sed de hac ratione

infra à numero 116. ex proposito agetur; numero autem 59. ostendam, etiam admissâ falsâ doctrinâ de agente operante in distans, adhuc non posse negari species.

SUBSECTIO TERTIA.

Etiam dantur in auditu species.

VIDAM vniuersaliter species omnes impressas inficiantes, ex auditu sibi videntur planè de illis triumphare. Qui enim, inquirunt, fieri potest, vt per murum interpositum species soni excitati in altero cubiculo cum citò traiciantur? nulla ergo dantur ibi intermedia species. Hoc argumentum ferè dixisse Philosopho planè indignum. Miror, ab his non etiam omnem negari lucem. Quomodo enim ea in momento per tam solidam ac duram crystallum traicitur? quomodo per vitra? Crediderim etiam eos negaturos calorem distinctum: quomodo enim in fornace inclusâ flamma calorem producit in aëre hypocausti, ad quod tamen liberum non habet accessum? Eodem etiam modo de frigore mirari possent. Forè opinantur, species esse corpoream aliquam substantiam, non nisi per motum localem diffundi sese valentem, ideò repugnare arbitrantur, eas per murum crassum & impenetrabilem traici. Respondeo ergo, species eas diffundi per productionem, prout diffunditur calor, frigus, lux, &c. esse autem inter visus & auditus species hanc differentiam, quòd illæ solum producantur per medium diaphanum, hæc verò etiam per opacum: vnde fit, vt crystallus non impediat species visus, quia est diaphana, imò aliquando augeat; impedit verò vehementer species auditus, quia est valde densa: è contrario verò murus est opacus, ideòque impediens species visus, non tamen impedit omnino species auditus, sicut impedit etiam ne tam citò calor transeat, non tamen id absolutè impedit. Vnde nouum pro speciebus conficio argumentum: Si enim murus non esset ex se aliquantulum minus capax specierum soni, quàm aër; cur, quæso, aliquantulum impediretur auditio per interpositum murum? Quid enim, si nihil sonus producit in medio, curat murum magis quàm aërem, vt in meo auditu imperfectiorem ideò producat cognitionem? vel cur crystallus impedit sonum non verò colorem, si in se nihil magis recipit à colore quàm à sono? Certè hinc apparet, non posse probabiliter eas species negari. Ideò fit

27 SECUNDA CONCLUSIO. Etiam in potentia audituâ dantur species impressæ. Hæc est communis, & probatur à priori ratione paulò antè factâ de visu, quia etiam obiectum auditus est absens. A posteriori autem probatur aliquibus experientijs. Prima sit ex reflexione soni, quam dicimus *echo*. Sicut enim ex reflexione coloris colligimus species visus, ita ex reflexione soni debemus inferre species soni.

Sed respondebis, eam reflexionem non esse specierum, sed ipsius soni qui defertur ab aëre vique ad cauernam v. g. & inde vterius reuertitur. Sed contrâ, quia in primis nequit dici, ferri ab aëre idem numero sonus, qui primò excitatus est, sonus enim est accidens, quod non potest

transire à subiecto in subiectum. Nec potest dici, ferri cum eodem numero subiecto in quo excitatus est: quis enim non videat, omnino chimericum esse, exiguum aërem, contentum intra os loquentis, ferri eundem numero ad cavernam distantem, quoties quis loquitur, præsertim si nullus ventus fiat: imò & si flaret, cur potius ferret illum aërem ad cavernam, quam ad alium locum diuersum? Quod si bis aut ter, aut etiam septies in diuersis locis fiat Echo ab eadem voce, quis illum aërem simul ad ea diuersa & opposita
28 loca pepulit? Certè inde patet manifestè, ipsum met aërem non ferri illuc. Idem vltè euidenter ostenditur, quia cum quis concionatur, audiuntque concionem duo aut tria millia hominum, quilibet percipit integras voces, & tamen non potest ad cuiuslibet aures idem numero aër, in quo vox formata est, peruenire; ergo non potest idem numero sonus secundum suum esse reale peruenire ad locum reflexionis, & ad potentias auditivas.

Quod verò nec possit ferri alius sonus similis priori, & ab illo productus, probatur à nonnullis in præsentia, quia concentus musicus demulcens aures, non potest nisi in fidibus v. g. aut organo excitari, ut per se patet; ergo non potest in aëre nouus sonus produci. Hæc ratio non vrget: potest enim dici, eum sonum non posse primò excitari, nisi in fidibus, ab hoc autem ibi excitato posse produci in aëre alium similem, sicut odor non potest produci nisi à corpore odorifero, pomò v. g. postea verò ille odor producat alium similem sibi. Melius ergo à posteriori potest id probari, quia nullus dixit vnquam, aërem esse plenum voce, eò quòd quis loquatur; neque vocem concionantis esse in toto templo, sicut verè dicimus in toto templo esse odorem; ergo quia omnes iudicant odorem verè produci per totum aërem, vocem verò nequaquam. Secundo, quia
29 quia posset dici, colores non emittere species sui, sed producere per aërem alios colores vsque ad potentiam visiuam, sicut tu dicis de sono.

Respondebis, id esse impossibile in coloribus, quia aer non est plenus coloribus, non enim videtur color in aëre, sed in pariete. Sed contrà, quia etiam non auditur vox, nisi in ore concionantis, & tamen dicis, illam esse in toto templo; ergo, licet non videatur color nisi in pariete, poteris dicere, eodem modo totum aërem esse plenum coloribus.

Tertio, & hæc sit secunda & præcipua experientia pro speciebus auditus, quia si produceretur sonus vsque ad aures, & sonus ibi existens concurreret ad auditionem, non posset vllò modo dignosci ex quâ parte veniret sonus, sed præcisè sentiretur iuxta aures, quod apertè repugnat experientiæ: ergo dicendum est, dari species representantes sonum, & locum in quo fit. Probo Antecedens Primò à simili: idèò non percipio vnde veniat odor aut calor, quia eos non cognosco per species impressas, sed per ipsum calorem & odorem iuxta potentias existentem, ergo similiter contingeret in sono, si non per species, sed per se ipsum ad aures accederet. Secundo à priori, quia vnum obiectum non est representationum alterius obiecti sibi similis, quantumvis ab illo productum sit, vel saltem non est representationum vbiætionis alterius obiecti, quia vnum

obiectum non est vicariū alterius. vnde lux, licet oriatur à Sole, & à luce illi propinqua, non tamen vllò modo representat potentiam visiuæ vbi sit Sol, aut altera lux à quâ producitur. Idem est in calore, odore, &c. Ergo si sonus accederet ad aures, cognoscerem quidem sonum ibi existentem, vnde autem veniret ignorarem.

Huic secundæ experientiæ respondent aliqui ex aduersariis, etiam canes venaticos cognoscere vnde veniat odor, sine speciebus: idem est in vulturibus, qui è longinquo odorantur cadauera; ergo sine speciebus impressis potest cognosci vbi sit obiectum. Sed contrà, quia si hæc experientia efficaces essent, probarent sanè, in olfactu dari species, non verò in auditu non dari: nequit enim intelligi, quâ ratione cognoscatur distantia obiecti, si præcisè concurrat ad cognitionem obiectum præsens, tunc enim non cognoscitur obiectum absens, ergo multò minù eius distantia. Respondeo ergo his experientiis, canes non cognoscere immediatè vnde veniat odor, sed vel insistendo vestigiis, in quibus propter perfectum olfactum sentiunt odorem, vel quasi per discursum attendendo versus quam partem intensior sit odor, & versus illam inquirendo lepores. Idem est in vulturibus respectu cadauerum. Sonum autem immediatè per ipsam auditionem percipimus esse versus hanc aut illam partem, licet, quia species auditus non sint tam perfectæ quàm species visus, non percipiamus determinatè in quâ parte sit sonus, sicuti percipimus per visum vbiætionem coloris.

Tertia experientia pro eis speciebus desumitur ex tubo in formâ infundibuli auribus applicato, quo non minù iuuantur surdastri, quàm oculis cæcutientes. Si autem nulla per medium producerentur species, sed immediatè indistans sonus ipse auditionem produceret, quis non videret, planè impertinentem talem tubum futurum? Suppono enim, quod paulò antè fuisse probauimus, sonum ipsum non accedere per motum localem ad potentiam, & ipsa experientia de muro intercepto, quæ supra numero 26. pro se habet attestant, manifestè deprehenditur: ibi autem etiam infundibulum illud iuuat auditionem. Quid ergo, si per aërem non producuntur species quæ exceptæ in latiori parte infundibuli, & refractæ, confluant intensius in angustiorē partem (eo modo quo in concauâ crystallo radij solares refranguntur) sicque clariorem reddant cognitionem. Si hoc, inquam, non dicatur, quid ibi infundibulum? quid tubulus? numquid obiectum distans diurnat eius existentiam iuxta aures, ut propterea in distantia fortius operetur? aut, numquid ratione illius potentia redditur obiecto vicinior? aut intrinsecè immitantur organizatio potentia? Quomodo ergo vel apparentem poterunt huius experientiæ rationem reddere, quæ species negant? Certè vel hæc sola experientia tam clarè nostram sententiam persuadet, ut dubitationi locum non relinquat. Fortè putaret quis, se posse euadere, si diceret, sonum ipsum produci per medium vsque ad aures. Sed hanc solutionem non possunt dare, qui nolunt species produci per murum: eadem enim repugnantia est, si producat sonus. Secundo, hoc de sono iam est satis superque supra reiectum. Neque oportet amplius hæere in hoc puncto.

SUBSECTIO QUARTA.

Difficultates aliquae circa species soni soluta.

31 **S**ED dubitabis Primò, unde oriatur sonum non audiri tam citò, sicut videtur obiectum: contingit enim persapè, nos intueri à longè hominem ligna scindentem, & multò citius à nobis videri ictum, quàm audiri sonum. Hæc difficultas etiam est communis negantibus species, tenentur enim reddere rationem, cur sonus carens contrariis, non producat in instanti sonum per totam suam sphaeram, sicut producit lux à luce, & species visus à coloribus. Nonnulli recentiores docent, eò quòd species visus non pendeat à motu, ideo eas produci in instanti; auditiuas verò, quia pendunt à motu (sonus enim fit ex repercussione corporum, quæ repercussio non potest non esse in tempore) non produci in instanti. Sed contrà, quia si hæc esset ratio, deberem, etiam si essem iuxta scindentem ligna, videre prius ictum quàm audire sonum, perinde ac si essem procul, quod tamen est contra manifestam experientiam. Patet consequentia, quia, quòd ego sum vicinior vel distantior, non facit ipsum sonum in se magis vel minus pendere à motu. Contrà Secundo, quia auditur sonus postquam est transactus motus, & quiescit manus & securis; certum autem est, tunc iam productum fuisse sonum, imò & transactum; cur ergo tam serò auditur? Nam quòd requirat tempus ut fiat, non potest esse ratio ut non audiat quando fit, sed solum postea.

Dixere alij, sonum intra certum spatium producere species in instanti, & intra illud tam citò audiri sonum, quàm videatur motus. Deinde, ipsum sonum motu locali accedere ad illud spatium, in quo accessu consumitur aliquod tempus: postquam autem illuc accessit, producere inde novas species, quæ sunt tantò posteriores primis, quanto plus temporis consumpsit sonus in motu locali. Ex quo facile explicant, cur qui existunt iuxta ipsum sonum, tam citò audiant ac vident motum, quia scilicet illuc perueniunt primæ species productæ in instanti soni; in maiori verò distantia non auditur tam citò, quia illuc solum perueniunt secundæ species, quæ sunt tempore posteriores primis.

33 Hæc doctrina nequit omnino sustineri: quia impossibile est, ut inter securim & lignum tantus aer comprimatur in ipso ictu, ut possit spargi ad sex aut viginti passus per totam circumferentiam aeris, versus quam omnem auditur sonus multò post visionem ictus. Idem est in magno sono campanæ aut tympani; nam in his motibus non comprimitur aer sufficiens ut possit per quatuor palmos spargi. Deinde etiam nullo flante vento auditur sonus multò post quàm videtur compressio aeris, in hoc autem casu spargitur aer ille per totam circumferentiam spatij ad sex aut decem passus à loco soni. Quis, quæso, aërem illum tunc mouit ad omnia latera æqualiter, & in tantà distantia? auditur enim versus omnem partem totus sonus. non potest autem versus omnem partem totus aer spargi in quo sonus receptus est, quia non potest simul duos habere motus contrarios. Nec diuiditur ille aer, tum quia est valdè ex-

guus, tum quia non audiretur tunc à qualibet parte totus sonus, sed pars, illa scilicet quæ in parte aeris fuit producta. Ergo non ideo auditur sonus post visionem ictus, quia idem aer, in quo primò productus est, simul cum ipso spargitur per omnia latera, ut inde versus omnia producat species. Secundo, quia illi, qui essent intra eam sphaeram deberent bis audire sonum, semel à speciebus primis, secundo ab ipso sono accedente, quod est contra experientiam; non enim audimus ibi bis eundem ictum securis. Tertiò, quia unde tanta aëri prudentia, ut sciat ad quam partem venerint primæ species soni, ut accedens illuc se contineat per totam viam, & nullas oportet species, nisi cum primum venit ad locum, ubi aliæ desinere? Quartò, quia dum auditur in maximà distantia & valdè tardè, quomodo tam procul ipse sonus extenditur per totam circumferentiam, ad certos tantum terminos nouam speciem ei culando? certè hæc ex se apparent apertè non solum falsa, sed & planè implicantia. Melius ergo respondetur cum Conimbricensibus, species soni ex propria natura id habere, ut non producantur omnes in instanti, etiam si careant contrario: sicut enim odor, licet aer careat aliis odoribus, adhuc tamen non instanti spargitur per totum aërem, sed requirit tempus diuisibile, in quo differt à luce quæ in instanti diffunditur: ita etiam species auditus possunt esse talis naturæ, ut licet careant contrariis, non tamen possint per totam suam sphaeram in instanti produci. Et in hoc differat à speciebus colorum, quæ in instanti producuntur, quod certè experientia satis apertè monstratur.

Dixi, non omnes, seu non per totam sphaeram in instanti produci; quia intra aliquam sphaeram necessum est produci aliquas in instanti soni. Si enim in eo instanti non producerentur aliquæ, nullatenus possent postea produci: transacto enim iam sono nequeunt produci primæ species illius, quia hæc à sono producuntur: nihil autem potest producere, nisi existat; ergo necessum est, ut in eo instanti, in quo est sonus, producat saltem aliquas species. Et hinc fit, ut intra certam sphaeram prope sonum tam citò audiat sonus, quàm videtur motus, non verò in magnà distantia, quod experientia compertum est.

Sed obieci: Species soni non solum pendunt in fieri à sono, sed etiam in conseruari; ergo, transacto sono, corrumpuntur species ab illo productæ, ergo non poterunt aliæ species produci, sonus enim, & primæ species à quibus secundæ debebant produci, iam tunc corruptæ sunt, ergo vel per totam sphaeram omnes species in instanti producuntur, vel non poterit audiri sonus, nisi ipse durans, & per motum localem accedens ad potentiam, alias species producat. Respondeo etiam his, qui dicunt, sonum produci à sono, neque vllas dari eius species, difficultatem esse communem: tenentur enim reddere rationem, cur tertius sonus, qui accedit ad potentiam transacto iam primo, non pendeat ab illo actualiter existente, sicut pendet omnis lux à primà luce. Respondendum ergo est, saltem per breue tempus petere species soni à Deo solo conseruari naturaliter corrupto iam sono à quo productæ sunt, quod miror negatum à recentioribus aientibus aliunde, auditionem produci à speciebus transacto ictu, & consequenter transacto sono; ergo eo

transacto durat illius species, ergo non pendent in suâ conseruatione saltem per breue tempus ab obiecto; sicut in odore dicimus cum non possit primò produci, nisi à corpore odorifero, semel autem ab eo productum aliquamdiu durare, etiam ablato corpore odorifero. Cuius rei non potest alia à nobis reddi ratio, nisi id in ipsam rem accidentium naturam experientiâ cognitam refundamus, sicut impenetrabilitatem quarum quantitatum in naturam ipsius quantitatis refundimus: imò, ut & alibi sæpè notauimus, omnes rerum definitiones, v. g. hominem esse animal rationale, refundimus in naturam hominis cognitam experientiâ à discursu & sensatione actuali desumptâ. Vnde mirandi sunt, qui mirantur, quando in responsione aliquâ recurrimus ad naturam specificam huius vel illius rei cognitam experientiâ, tamquam ad rationem à priori illius effectus, cum ipsi & omnes alij in quacumque ferè questione eodem modo ad naturas rerum debeant recurrere: imò ipse Deus non potest aliam rationem reddere à priori, cur v. g. homo sit discursiuus, præter naturam ipsius hominis, cum hac solâ differentiâ, quod nos reddimus pro ratione eam naturam experientiâ cognitam; Deus autem, quia intuitiue hominem cognoscit, reddit pro ratione eam naturam non experientiâ, sed in se & immediatè cognitam.

39 Obiicies autem contra præcipuam solutionem: Ergo auditio non erit cognitio intuitiua. Patet sequela, quia non existit obiectum, quando ipsa est, quod repugnat cognitioni intuitiue, quæ est rei existentis prout existentis, ergo erit abstractiua: hoc autem videtur esse contra communem sententiam negantem sensibus cognitiones abstractiuas. Respondeo, cognitionem intuitiuam, quam sensibus tribuit communis sententia, solum significare cognitionem factam per species proprias & immediatas obiecti, siue hoc existat sine non, eo tempore quo fit cognitio. Cum ergo auditio fiat per species proprias & immediatas soni, erit intuitiua, licet huc non existat in instanti cognitionis: sicut cognitio, quam habet Deus ab æterno de Petro futuro, est intuitiua, licet Petrus ab æterno non existat.

40 Secundò dubitabis, cur flante vento clariùs audiatur sonus versus eam partem versus quam flat ventus, quàm in opposita. Et ratio dubitandi est, quia species non accedunt per motum localem, sed per productionem, ad quam nihil videtur iuuare aeris commotio; sicut nec iuuat ad productionem lucis & specierum, visus. Auctores nuper impugnati, qui sonum per motum localem accedere sentiunt, facillè expediuntur ab hac difficultate: dicunt enim, à vento ferri sonum secum. Verùm nec nos difficiliùs expediemur ex dictis supra: fateor enim, si species producerentur in instanti per totam spheram soni, per accidens omnino se habituram aeris commotionem, & ob hanc rationem in luce & speciebus visus se habet per accidens, quia producuntur in instanti. Verùm cum species soni morentur aliquantulum in aère, antequam producant, inde fit, ut si tunc fiat ventus, ferat secum aèrem in quo sunt species: ex quo fit, ut quando illæ species producturæ erant alias, iam sint simul cum aère à vento ad eam partem delatæ versus quam flat, & ita versus illam, quia magis sunt propin-

quæ, intensiores producant species, versus oppositam autem partem quia magis distantes sunt, semper remissiores, & aliquando nullas. Quod idem, ob eandem rationem, in odore contingit, & in alijs, quæ non operantur in instanti per totam suam spheram.

Tertiò dubitabis, utrùm species soni producuntur per solum aèrem, an etiam per alia corpora. Respondeo, etiam per alia produci. Quando enim quis intra cubiculum omnino clausum continetur, perfectè audit sonum extra cubiculum factum, & præcipuè si vel in tecto vel in parietibus fiat: imò experientiâ videtur docere. Quod si quis autem admoueat vnus ligni extremitat, clariùs sentiat sonum leuem in aliâ extremitate ligni factum, quàm si viciniùs esset sono, non tamen aures ligno admouisset; quare sonum factum in corpore solido perfectiùs sentimus, quando ipsi corpori applicati sumus, alios autem sonos perfectiùs percipimus, quando non mediat corpus solidum, quàm si mediet: vnde sonum factum in pariete cubiculi tam clarè ferè audimus in altero cubiculo, quàm in eo in quo fit, non verò alios sonos factos in altero cubiculo, verba v. g. motum, &c.

Quartò, vnde proueniat, ut post sonum aliquamdiu campana tinniat. Respondent nonnulli, id fieri à speciebus soni secundo loco productis, & post primas peruenientibus ad aures. Sed contra, qui si hæc esset causa, in omnibus sonis id deberet contingere, præsertim quando à longè audiuntur: hoc autem apertè est contra experientiam, quâ in aliquibus sonis tantum percipimus tinnitum; ergo hic non oritur ex causâ quam hi Auctores reddunt.

Meliùs ergo ex ipsâ differentiâ soni potest reddi ratio: quia scilicet in aliquibus corporibus propter concavitatem & rotunditatem sonus quasi reflectitur, & fit echo, in alijs verò nullatenus fit. Vnde in aliquibus fit tinnitus, qui est echo illius soni; in alijs verò nequaquam fit. Et hinc intelliges, quare eadem vox cuiusdam concionatoris in aliquibus templis nullatenus faciat tinnitum, in alijs verò illum faciat, imò & illo confundatur aliquantulum; quia scilicet in aliquibus templis fit echo, in alijs verò non. Cum ergo campana ob figuram, quam habet, imò & omnia metalla sonora faciant leuem echonem, inde est, ut ex sono in ipsis resulet tinnitus, qui postea tardiùs percipitur.

Dubitabis denique, cur vehemens sonus lædat potentiam, quandoquidem non accedit secundum suum esse reale, sed solum per species, quæ non videntur esse contrariæ capiti, & potentia. Respondent Conimbricenses, quos communiter recentiores sequuntur, id oriri à nimia aeris commotione, quâ species deferuntur. Sed contra Primò, quia non mouetur aër tam vehementer ab homine tangente tympana, vel ab homine tubam inflante, quàm moueri solet vento vehemènti flante, & tamen sonitus tympani & tubæ lædit vehementer caput, non autem ventus flans; ergo ea læsio non causatur ex commotione aeris. Contra Secundò, quia quantumuis tympana & tubæ sonent, pullentur, & inflentur iuxta hominem penitus surdum, non dolebit illi propterea caput; ergo in homine non surdo & audiente id non oritur ex commotione aeris: si enim

enim ab hac causaretur, quam in surdo causaretur. Tercio, qui applicaret caput iuxta os infantis tubam, eodem modo illi esset gravis sonus, & tamen ibi non mouetur grauitas aeris: si enim ponatur pendens charta leuissima, non mouebitur vel leuissimè à vento; ergo dolor ille non potest oriri à vehementi aeris commotione. Tandem, quando homo est etiam intra cubiculum bene clausum, vehemens sonus foris excitatus causat molestiam, & tamen tunc intra cubiculum non mouetur aer, ergo.

- 46 Respondendum igitur est, difficultatem esse communem omnibus sensibus, qui laeduntur ex vehementi sensili visus ex intensa albedine, quando v. g. continenter nives intuetur, tactus ex intenso calore, olfactus ex vehementi odore, &c. Quid ergo mirum, si & laedatur auditus ex intenso sono, licet illum per species cognoscat? Ratio à priori est, quia sonus intensus quasi rapit potentiam ad valde intensam operationem, & consequenter attrahit ad illam plures spiritus vitales, qui nimio calore potentiam ad caput laedunt. Vnde fit, ut quia in surdo sonus non excitat potentiam ad operationem (est enim omnino impedita, & consequenter non attrahit spiritus vitales) non laedat caput: quae differentia non potest intelligi, ut vidimus, si laesio ex commotione aeris proveniat.

SUBSECTIO QUINTA.

Quid de aliis sensibus.

- 47 TERTIA CONCLUSIO. In gustu, olfactu, & tactu non dantur species impressae. Haec est communis, & probatur facile: quia haec obiecta non percipiuntur nisi contigua sint ipsis potentiis; atqui quando sunt vicina, possunt per se ipsa immediate concurrere, habent enim propinquitatem, ob cuius defectum praecise in visu & auditu species requisimus, ergo.

Dices: Obiecta sunt nimis crassa pro cognitione, ergo egent speciebus subtilioribus, mediis quibus cum potentia subtili concurrant. Sed contra, quia species sensus externi producitur, ut à causa adequata, ab obiecto; ergo non potest esse illo subtilior, quia nemo dat quod non habet. Contra deinde, quia licet obiecta essent speciebus crassiora, unde inferri, esse adeo crassa, ut non possint simul cum potentia efficere cognitionem? Certe sicut id à te pro libito dicitur, ita & facile negatur: solum enim affert verba ad terrendum, in re autem nihil dicis. quid enim est ea crassities?

- 48 Obiicies Secundò: Non solum sentitur odor qui est in vltima superficie contigua potentiae, sed etiam qui est distantior; ergo non concurrit per seipsum, sed per sui species. Negant nonnulli consequentiam, quia odor ille distans producit aliquid in medio, quapropter potest immediate cum potentia concurrere. Ego fateor, ob distantiam non impediri odorem à concursu immediato, censeo tamen, illum non concurrere: quia si concurreret, sentiremus ubi esset, praecise autem sentimus odorem nobis coniugum, ergo solus ille concurrit. Negandum ergo obiectionis Antecedens.

Obiicies Tertiò: Pondus distans etiam senti-

tur, ut cum supra vestem porto lapidem. Respondet, tunc non sentiri, nisi impulsus impressum à lapide in vestem, & medià illà in me.

Aduerte, hic à nonnullis doceri, per tactum 49 non sentiri nisi qualitates productas in ipsa manu tangente. Mouentur, quia si quis manum habens admodum frigidam, subito tangat ignem, non sentit eius calorem; ergo quia, ut illum sentiat, debet in se illum recipere: quod quia tam breui tempore, adiuncta resistentia frigoris, fieri non potuit, ideò non sentit calorem. Si enim posset sentire calorem quem in se non habet, non videretur esse vlla ratio, cur non posset tunc sentiri calor ignis à manu frigida. Haec sententia omnino displicet: est enim contra manifestam experientiam: si enim quis tangat manum alterius nimis calidam, sentit illum magnum calorem; atqui ille non est productus in manu tangentis, ergo etiam calor non productus in tangente sentitur. Maior & consequentia sunt euidentes. Probatur Minor Primo, tum quia in manu frigida tangentis non potuit tam cito tantus calor produci; tum quia, si productus fuisset, separata statim altera manu calida, tangens maneret sufficienter calida, imò & calidissimum, quia summum calorem sentit per tactum: in tua autem sententia calor, qui sentitur, est in ipso tangente, ex quo rursus fit, ut eo ipso quod quis tangeret aliud corpus, & illud sentiret calidum, iam ipse tangens maneret calefactus, & tantum, quantum tunc sentit caloris, quia calorem, quem sentit, habebat in se (per te enim non sentit calorem ignis aut aeris); hoc autem quis non videat manifeste experientia repugnare? Explicatur magis: quia dum quis separat manum frigidam à calida, iam non sentit calorem quem antea; cessat enim tactus: ergo ille, quem antea sentiebat, non erat calor existens in ipso tangente, hunc enim secum defert. Sed calor manus tactae, à quo quia separatur, cessat sensatio. Idem est, cum quis tangit citissime ferrum calidum: non enim durat illa sensatio (separata manu, deberet autem, si solum quis sensisset calorem in se à ferro productum; hunc enim secum defert, nec tam cito perit. Quod si aliquando durat ex simili tactu dolor, non est ille propriè sensatio caloris qualis fuit dum tetigit, sed doloris relictus aliquando ex combustione.

Confirmatur principaliter impugnatio: quia 52 quando calor est moderatus (idem est de frigore) si homo nihil tangat, non sentit calorem, nec frigus in se; si vero se tangant ambae manus aequè calidae & frigidae, vna sentit calorem & temperiem alterius, & tunc, quia prorsus sunt inter se similes, vna non agit in aliam, ergo non sentitur sola qualitas in manu producta.

Secundò principaliter impugno eam sententiam: quia quando tangimus corpora mollia, sentimus molliem; duriciem verò, quando dura: sed molliem & duriciem non producitur in manu tangentis, ut per se patet; ergo possumus per tactum sentire qualitates non productas in nobis. Respondent aduersarij, nescio quo impulsu à corporibus grauib, duris, & mollibus impresso, ob quem dicunt à nobis dignosci lenitatem & duriciem. Sed hic impulsus & Chimericus & impertinens ad propositum est; quia, ut dixi alibi, quando ego impingo in parietem, non accipio impulsus, sicut nec illum imprimo quando sustento

sustento vestes, sed præcisè paries conseruat suam vicationem, ex quâ & ex impenetrabilitate illius oritur, quod non possit manus neque illum euertere, neque penetrari cum illo, quo pacto sine impulsu dixi sustentari vestes. Imprimis quidem paries impulsu in terram à quâ sustentatur, quia ad centrum conatur descendere; verum in manu eum ad latus tangente, quis vniquam dixit imprimi impulsu? Certè quantumuis magno conatu contra parietem mouear, non sentio vllum pondus, nec ab illo proicior longè; vel numquid tota turris grauitat in hominem, qui in eam se reclinat? Ergo non quoties tangitur corpus durum vel molle, producitur ab illo impulsus in tangente.

54 Quod verò, licet detur talis impulsus, sit impertinens, patet, quia res duriores possunt imprimere minorem impulsu quàm molliores, & è contrario; ergo ex maiori minorive impulsu non potest dignosci mollities vel durities. Consequentia est bona. Antecedens probatur, quia homo mollioris carnis potest maiorem impulsu imprimere quàm homo durioris, eò quod fortior sit; item aer est minus durus quàm paries, & tamen ab aere impellor magnâ vi, non autem à pariete; ergo ex maiori minorive impulsu in me recepto non possum dignoscere duritiem aut molliem corporis tacti, nisi ego ipsam immediatè sentiam per tactum; ergo possunt per tactum sentiri qualitates non productæ in tangente. Ratio à priori, quia illa qualitas eo ipso quod sit contigua potentia, sufficienter approximata est ad producendam sensationem sui, licet non sit producta in manu tangente.

55 Idem confirmatur, quia, vt P. Suarez ad aliud propositum notauit, diabolus fingens humanum corpus, non potest in ordine ad tactum dare ficto illi corpori eam molliem & suauitatem, quam alias causat humana caro tacta; ex quo infero euidenter contra hos Auctores, Ergo eam molliem aut suauitatem non consistit in impulsu impresso, aut in resistentiâ (hanc enim exactissimè potest diabolus imitari) ergo illa suauitas non est ab impulsu; atqui illa suauitas non producit in manu tangente, vt per se constat, ergo.

Vltimò, quia posset etiam aduersarius dicere, non percipi odorem neque saporem, nisi quando producantur in ipsâ potentia, quod sine fundamento diceretur: est autem eadem ratio, quæ de aliis qualitatibus in ordine ad tactum, nam etiam videtur odor posse produci in corpore humano.

56 Ad experientiam in oppositum facillè respondeo, non ideo à manu frigidâ tangente subito ignem non sentiri calorem illius, quia, vt illum sentiret, requirebatur eum produci in manu, sed quia sensus externi sunt tardi in suis operationibus, vt patet in illorum præcipuo & subtiliori, nempe in visu: quando enim rota velocissimè mouetur, non percipiuntur aliquæ partes illius. quid ergo mirum, si tactus, qui est tardior, non percipiat eum calorem tam subito tactum, licet non requirat eum in se habere, sicut in visu non requiritur productio obiecti vt videatur? Et id præcipuè locum habet, quando frigore impeditur tactus ab operatione, sicut impeditur manus valde frigida, ne possit se mouere vitaliter, scribere, &c.

Addo Secundò, etiam si manus sit calida, non sentiri calorem ignis, si subito tangatur, ergo ratio experientia supra adducta non est, quia frigus tangens resistit, ne tam breui tempore calor producat in manu. Tertiò, quando nimis velociter flamma tangitur, non sentitur eius calor, quia motu veloci diuiditur ne tangat manum, vt videre est in pueris saltantibus per medias flammâs. Tandem, quia etiam falsum est, à manu frigidâ id non sentiri, expertus enim sæpè sum contrarium, cum vix ob vehementem à frigore dolorem digitos tolerare possem, tangendo tamen globum calidum valde velociter, adueri illum valde calidum, & fortè magis quàm voluissim, quod singulis momentis quilibet experitur in se, ergo percipitur etiam calor à manu valde frigida. Fateor, frigus manus impedire ne ita doleat tactus, quia impedit ne tam citò producat vehementer calor in tactu, & ne ab eo lædatur. Imò ex hæc experientia probò meam Conclusionem facillè: pono enim exemplum in habente calorem valde intensum, & tangente aliquam rem frigidam: tam enim ille dignoscit frigus in corpore frigido tacto, quàm qui manum habebat frigidam, vt est certum quotidianâ experientia; ergo ille non sentit frigus in se receptum, nimis enim calor impediēbat potius productionem frigoris, quàm iuuabat, ergo percipit frigus existens in alio corpore. Verum est, quod antea dicebam, habenti magnum calorem gratiorem esse sensationem frigoris quàm habenti frigus: sed aliud est esse gratiorem, aliud minus percipisse frigus, quæ male ab istis in vnum confusa sunt. Et hæc per modum digressionis circa obiectum tactus.

Concludo autem punctum de existentia specierum, ex huiusque dictis euidenter constare, valde falli eos, qui putant, si semel dicatur agens posse operari in distans, facillè negari species. Constat inquam, eos falli: nam experientia de reflexione specierum in speculo, in aqua, &c. non possunt vilo modo, etiam eo falso principio admissio, explicari. Si enim turris iuxta aquam posita, nihil planè magis producit in aqua, quàm altera posita in medio campi, sed amba immediatè in meo oculo produciunt visionem, quomodo vel apparenter explicabitur, cur in vno casu videatur turris in aqua, in altero verò non videatur in campo ipso, & cur in aqua appareat inuersa? Huc quid, quaeso, facit, quod possit agens in distans operari?

Idem est ad explicandum, cur ex corporis resistentia varietate, iam appareat ibi res ferè rotunda, iam longissima & angustissima, iam à dextris iam à sinistris, iam viridis iam rubra, &c.

Idem Tertiò constat ex interpositione corporis opaci impediētis visionem; quod non potest vilo modo sine speciebus in medio productis, vt paulò antè dixi, saluari.

Tandem, ex dictis de speciebus soni, res clariùs constat: ostendi enim, audiri sonum etiam postquam physicè transiit, quando non potest per se concurrere, quia non exiit. Item, quia si non sint species, quæ ex obiecto per medium mittantur ad potentiam, quis poterit explicare, cur flante vento, clariùs audiat sonus ad vnam partem, quàm ad aliam?

His omnibus nihil aliud potest responderi, nisi

nisi reuocare hæc omnia in occultas naturas rerum. Verum quis non videat, quando possunt similes difficultates clarissime aliunde explicari, & sine vilo incommodo, planè esse alienum à bono Philosopho, ad occultas rerum naturas toties recurrere, & hoc (parcant mihi si ita dixerò) magis esse signum obfirmati aut obitinati in aliquâ sententiâ animi, qui, ne videatur deferere quod semel apprehendit, ad occulta & incognita confugit, quàm Philosophi puram veritatem & claritatem anhelantis: hi enim dant occasionem, vt
 62 tota negetur Philosophia, & ad conditiones occultas omnia referantur, ignem v. g. non calefacere, nec niuem infrigidare, sed posita ibi, tamquam conditione, existentia ignis vel niuis, in passo à Deo solo produci: & alia similia, quæ adhuc cum maiori probabilitate saluari possunt, quàm quæ de experienciis istis reflexionis per speculiorum, &c. pro speciebus desumuntur, possint sine talibus speciebus explicari. Adde, quod dixi de sono, qui tunc iam non existit, quando auditur à longè, planè probare aliquid à sono ipso relictum esse, quod loco illius postea concurrat; hoc autem nos dicimus speciem. Sed hæc pro hac nostrâ & communi sententiâ sufficiant.

SUBSECTIO SEXTA.

Vtrum detur in sensibus species sensibilis communis.

63 SENSIBILE commune dicitur, quod à pluribus sensibus percipitur, vt v. g. figura quæ percipitur & tactu & visu, distantia quæ percipitur auditu & visu: idem est de magnitudine, numero, &c.

Negant nonnulli: quia si per sensum percipitur vbicatio v. g. cum sensatio sit cognitio intuitiua, intuitiue cognosceretur vbicatio, & tam clarè viderem vbicationem, sicut albedinem, & consequenter non liceret nobis dubitare de vbicatione, vtrum esset distincta an non à corpore. Hoc argumentum caret prorsus difficultate, & est commune etiam aduersariis: etenim, siue videatur oculis vbicatio, siue non, hoc negari nequit, à nobis certò sciri, Petrum esse ibi v. g. & tamen non est nobis certum, quid sit quo ibi constituitur, an accidens distinctum, an aliquid aliud. Item certum est, ipsam albedinem à nobis videri, & tamen non certò scitur, vtrum sit accidens distinctum, vtrum productiua specierum, an non. Idem est de calore, de quo tamen nonnulli dubitarunt, vtrum esset aliquid positiuum.
 64 Respondeo ergo, à nobis videri quidem vbicationem, & tam clarè quàm videtur ipsa albedo (videri enim vbicationem, nihil aliud est quàm videri albedinem in hoc loco) quis autem dubitet, à me tam clarè videri illam albedinem esse in illo loco, ac illam esse albedinem? sicut etiam tam clarè video, vbi sit manus, quàm illam esse manum; nihilominus tamen non cognosco clarè, vtrum illa vbicatio sit aliquid distinctum, an non, sicut & de ipsâ albedine idem ignoro. Cuius ratio à priori est, quia hæc cognitiones, licet intuitiue, adhuc tamen valdè imperfectæ sunt, ideoque circa suum obiectum multa relinquunt disputanda, vt quando à longè videtur color, non tamen distinguitur vtrum sit rubeus an viridis.

Aduerte, sicut in coloribus propter magnam eorum similitudinem aliquando non discerno inter vnâ & alteram albedinem, sicut nec in flumine inter vnâ aquam & aliam, cum tamen verè distinctos actus habeam, & distincta obiecta cognoscam; ita similiter in ipsis vbicationibus aliquando contingere, vt non discernam inter vnâ & aliam, vt cum quis intra nauim mouetur, verè enim singulis momentis distinctas vbicationes cognoscit, ab ipso tamen non distinguuntur. Et ratio est, quia vbicationes nos distinguimus in ordine ad locum realem fixum, ex defectu autem huius non distinguimus aliquando vbicationes, vt in medio mari, non quia eas non intueamur.

Secundò mouentur illi Auctores, Quia vbicatio non est color aut lux, ergo non potest videri. Nego consequentiam: sicut enim ideò dicimus lucem & colorem esse obiectum visus, quia experimur ea à nobis videri, ita etiam dicendum est, vbicationem esse obiectum visus, quia non solum experimur nos videre colorem & lucem, sed etiam vbi sint, quod est videre eorum vbicationes, vt amplius vrgebo statim.

In contrariâ sententiâ sunt Thomistæ omnes & Scotistæ, licet differant inter se circa distinctionem earum specierum, de quo postea. Nos verò

Primò dicimus: Figuræ magnitudinis, motus, quietis, & numeri non dantur species in visu. Hæc est communis inter recentiores, & fortè non est contra antiquiores. De motu probatur facile, quia motus non est totus simul, sed dicit vbicationem præteritam & præsentem, vt sibi succedentes; sed potentia visiva non recordatur vbicationis præteritæ, neque cognoscit immediatâ successione huius post aliam, sed præcisè quamlibet vbicationem seorsim, ergo visus non cognoscit motum formaliter, vt talem. Ex hoc inferatur, neque cognoscere quietem, quia hæc dicit persistentiam in vbicatione in quâ antea fuit, sed visus non recordatur vbicationis præteritæ, ergo non cognoscit persistentiam in illâ formaliter, ergo neque quietem.

De figurâ & magnitudine idem probatur, quia hæc dicunt & positiuum & negatiuum. Positiuum quidem, ipsas partium vbicationes; negatiuum verò, carentiam aliarum partium superfluarum, vt dixi Disputatione vi. Physicæ, Sectione 2. v. g. hoc papyri folium habere figuram quadratam vnus palmi in magnitudine, vltra partes ipsius papyri dicit carentiam aliarum partium ad latera; quæ si adderentur, facerent figuram rotundam, aut pyramidalem: atqui per visum non cognoscitur ea carentia partium, ergo neque cognoscitur figurâ & magnitudo. Adde, figuram & magnitudinem includere partium correspondentiam, quæ non percipitur per visum, qui non comparat vnum obiectum cum alio. De numero etiam probatur, quia hic dicit coexistentiam simultaneous duorum obiectorum. Sed hæc coexistentia non cognoscitur per visum: quilibet enim visio percipit vnicum tantum obiectum, & independentè ab alio, & sine comparatione ad illud, & quilibet pars visionis suam partem obiecti (vt infra dicam); ergo non cognoscit numerum formaliter vt talem, sed materialiter solum.

Dicimus Secundò, vbicationem percipi à visu,

fu, auditu, & aliis sensibus. Hæc est communis, & probatur apertè: si enim visus non perciperet vicationem sui obiecti, sed tantum essentiam albedinis, non illam cognosceret ad hoc latus potius quam ad illud, sursum aut deorsum, in hac aut in illa distantia, sed præcisè apprehenderet albedinem, sicut apprehendimus Turcam aut Angelum abstrahendo à loco; hoc autem apertè falsum est, & contra experientiam. Confirmatur, si visus non perciperet vicationem, non posset intellectus vilo modo percipere figuram; non enim posset scire, quam vicationem res ipsa haberet.

70 Respondebis Primò cum nonnullis, figuram cognosci per discursum, videndo ipsius partes coloris in figuram reducti. Similiter quando quis tangit globum, cognoscit esse circulem, non quia circulus tangatur, sed quia tractando rem circulem, per discursum cognoscit circulationem. Sed hæc omni carent probabilitate; si enim non video sensu vicationes, quæ constituunt figuram, unde quæso, licet cognoscam rem quæ in se est figurata, potero cognoscere quam habeat figuram? non secus ac si quis diceret, si tango Petrum, qui est albus, etiam si non videam nec tângam albedinem, percipio illum esse album, quod est manifestè falsum. Ratio est, quia illa eadem res circularis cum iisdem partibus poterat aliam habere figuram, ergo si non percipio sensu aliquid de figurâ determinatâ, quam habet, repugnat, ut quia res illa in se habet figuram, & ego rem illam tractem, ideo cognoscam figuram.

71 Respondebis Secundò, id oriri ex intensiori aut remissiori cognitione. Sed contrâ, quando duæ albedines æqualiter à me distant, & una est versus unum latus, & alia versus alterum, & æqualiter illuminantur, tam clarè video unam atque aliam, & tamen eas video in distinctis locis, & cum diversis figuris. Deinde, cum exigua & magna luce possum cognoscere aliquid esse distans, imò siue remissa siue intensa sunt species, ferè semper repræsentant obiectum ubi est, ergo cognitio loci non provenit ex maiori aut minori intensione, claritate cognitionis.

72 Respondebis Tertiò, id cognosci, quia species diverso modo ingrediuntur in oculos. Sed contrâ Primò, quando in rectâ lineâ obiectum magis minùsve distat, omnes species eodem modo ingrediuntur, & tamen obiectum cognoscitur magis vel minus distans versus illam lineam, ergo id non provenit ex diverso ingressu specierum. Contrâ Secundò, quia illæ species diverso modo ingredientur, vel repræsentant diversam præsentiam obiecti, vel non. Si repræsentant, teneo intentum: si non repræsentant, ergo per accidens se habet diversus modus ingrediendi, quia ego non video species illas intrantes, nec video per quales plateas veniant usque ad oculos, ut per se patet. Adde, si hoc modo viderem ubi esset obiectum, ex discursu & non in se cognoscerem obiecti distantiam, quod apertè repugnat visui.

73 Respondebis Quartò, eam vicationem coloris cognosci ab intellectu, non à visu. Sed contrâ, nam intellectus, si per sensum id non percipit, non potest vllum habere principium, ex quo inferat quâ in parte obiectum sit; sicut modò nulum habet principium ad cognoscendum, quo

in loco sit, quemve situm habeat Turca, eo præcisè, quia per sensum aut per dicta alterius nullum accipit huius speciem; ergo si per visum non repræsentatur intellectui obiecti præsentia, non poterit id vilo modo eam dignoscere, nisi illi reueletur: certum autem est, sine revelatione cognosci à nobis, ubi sint res quas videmus.

Sed obijcies: Visus non percipit motum, nec figuram, & tamen id intellectus percipit, quia percipit hominem se movere, & corpus habere rotundam figuram, quadratam, &c. ergo licet visus non percipiat vicationem, poterit tamen intellectus eam cognoscere. Sed nego consequentiam: nam ex ipsâ vicatione, quam visus percipit, intellectus cognoscit motum & figuram; eo enim ipso quod videat modò corpus in hoc loco, & recordetur, immediatè antè à se alibi visum, cognoscit illud moveri: item ex eo quod videat tot partes coloris taliter vbiatas, & non percipiat alias versus hanc vel illam partem, cognoscit, an sit figura quadrata, an rotunda, &c. hoc autem nullo prorsus modo posset percipere, nisi per visum videret suorum obiectorum vicationes.

Obijcies Secundò: Ergo etiam videbitur duratio, quia sicut video rem ibi, ita & nunc existentem: ex quo ulterius inferretur, per singula instantia mutari visiones, quia mutantur durationes in nostrâ sententiâ. Respondeo, durationem non cognosci per sensum, sed præcisè ex eo quod modò sit visio coloris, & ex eo quod hi actus non terminentur nisi ad obiecta præsentia, cognosci ab intellectu colorem modò ibi existere, licet per visionem id non cognoscatur. Quod non 75 leuiter confirmo ex speciebus auditus: quia enim illæ species repræsentant soni distantiam, etiam si postea adueniant quando sonus perijt, semper tamen repræsentant ubi fuerit sonus: quia verò non repræsentant soni durationem, ideo non repræsentant illum antèa fuisse prout verè fuit, sed quasi esset postea; nam in sensibus repræsentate esse postea, nihil aliud est, (ut dixi) quam esse postea representationem. Declaro amplius differentiam inter vicationem & durationem: quia cum ex hoc loco & eodem tempore possit obiectum in diversis locis videri, non licet inferre, ex ipsius actus vicatione & existentia obiecti vicationem, & consequenter oportuit per ipsam vicationem percipi vicationem; cum verò, existente visione in hoc tempore, non possit non connaturaliter obiectum in hoc eodem tempore existere, aut valde parum antè, ut in sono, rectè ex ipsâ visionis duratione inferat intellectus obiecti durationem, licet hæc non percipiatur per visum.

Rogabis Primò, ex quibus principiis inferat intellectus, obiecta horum sensuum non percipi nisi quando existunt. Respondeo, id percipere ex corruptione & productione sensationum: nisi enim hæc penderent ab obiectis existentibus actu, non esset cur corrumpere subitò, vel cur subito producerentur, & cur, sicut possum pro libitu recordari obiecti præteriti, non etiam possum pro libitu id intueri aut audire.

Rogabis Secundò, unde percipiatur ab intellectu ipsius visicinis duratio, si non percipiatur duratio obiecti. Respondeo Primò, omnibus esse difficultatem communem. Rego enim, Vnde

Vnde percipitur ab intellectu vibratio visionis: hæc enim non potest percipi ab vibratione obiecti: quacumque enim in parte sit obiectum, visio semper est in eadem parte. Respondeo Secundò absolute, id dignosci ab intellectu per experientiam & reflexionem, quia in se experitur modò

77 eam cognitionem; & sicut experitur modò se habere eam cognitionem obiecti præteriti, etsi per illam duratio hodierna non percipiatur in omnium sententiâ, ita experitur se modò videre obiectum, etiam si per visionem non videatur hodierna duratio.

Rogabis, utrum, quando obiectum mouetur, v. g. navis, qui inuenitur illud obiectum, mutet visiones ipsius obiecti. Respondeo mutare, quia quoties obiectum mutat locum, toties mittit diuersam speciem representantem diuersum locum. Neque in hac mutatione vllum est absurdum, sicut non est, ut quoties nouum succedit obiectum, noua etiam succedat visio.

SVBSECTIO SEPTIMA.

De sensu interno.

78 **V**LTIMA CONCLUSIO. Etiam sensus internus habet species. Probatur ex dictis, quia eius cognitio est imago obiecti, ergo debet fieri à specie, vel ab obiecto: sed ab obiecto non potest, quia distat à sensu interno, ergo à specie.

79 Respondebis, ipsos actus externos sensuum deservire loco specierum. Sed contra Primò, quia hi actus distant à sensu interno, v. g. auditu facta in aures à cerebro, vbi est sensus internus; ergo debent per medium produci species. Contra Secundò, quia etiam deficientibus actibus sensus externi, phantasia recordatur & cognoscit, ergo ea cognitio non producit ab actibus non existentibus, sed à speciebus phantasiae. Neque hinc sequitur, continenter illam operaturam, quia eius species, sicut & intellectuales, egent excitatione ut operentur: quæ autem sit hæc excitation, & à quo fiat, dicemus infra.

Circa quæ dubitabis Primò, an in sensu interno sint species obiecti tactus & gustus. Respondeo affirmatiuè, quia etiam respectu illius distat hæc obiecta sicut obiecta visus, ergo eodem modo ad illa quo ad alia eget speciebus.

79 Rogabis Secundò, an etiam detur in sensu interno species sensibilis communis. Respondeo Primò, dari species vibrationis, ut est omnino certum ex dictis paulò antè de visu. Difficilius est, an etiam dentur species motus quas negauimus sensibus: phantasia enim non est sicut visus, qui quia non habet memoriam, non potest motum ut talem cognoscere, recordatur enim phantasia rerum præteritarum, ergo potest cognoscere motum.

Hæc ratio me conuincit, & puto omnino, à brutis cognosci motum: similiter dico, ab eis cognosci figuram, quia per sensum internum puto omnino cognosci etiam negationem, v. g. vmbra: quis enim negabit brutum non videre, vbi sit maior vbi minor lux, vbi minor aqua, quando vult per illam transire? quæ magis ex dubitatione secundâ constabunt.

80 Dubitabis, an in sensu interno dentur species insensatas. Species insensatas dicimus, quæ per

sensus externos non percipiuntur, v. g. species inimicitie, sanitatis, quæ percipiuntur à brutis: cognoscit enim omnis lupum sibi contrarium, cognoscit herbam sanam, cognoscit noxiam, hæc fugit, illam appetit. Posset quis dicere, hæc omnia cognosci non quidem per species insensatas, sed per sensatas acceptas à sensibus externis, suauitas enim cibi percipitur per gustum, item per tactum cognoscitur rigor frigoris & caloris nimis intenzi; neque vllus hæc dixit cognosci per species insensatas. Et ratio est, quia ipsa obiecta habent in se delectabilitatem vel asperitatem, quæ cognoscitur per sensum externum. Ex quo inferri posset, respectu omnium sensuum esse aliqua obiecta delectabilia, alia verò aspera & ingrata, quæ percipiuntur per sensus. In tactu & gustu probatum est: in olfactu pater; nam per ipsum percipitur suauitas odoris pomi, & percipitur fætor cadaueris: per auditum percipitur concentus musicus, qui se ipso demulcet aures; percipitur etiam asper, vehemens & inordinatus sonus, qui se ipso offendit aures: denique, in visu res pulchræ seipsas delectant visum, res fædæ displicent. Ex hoc autem sequitur fuga ab his, accessus ad illas: vnde videtur inferri, ipsi externo visui omnis lupum apparere ut malum aut fædum, ex quo sequitur fuga ab illo; vnam herbam apparere ut bonam, alteram ut malam, ex quo etiam sequitur ut vnam fugiat, alteram verò appetat: neque in oue est alia cognitio inimicitie præter hanc, ergo sine speciebus insensatis totum hoc perfecte intelligitur. Tandem ex diuersitate subiectorum prouenire, ut vnum obiectum appareat vni delectabile per ipsam externam potentiam, alteri verò iniucundum, ut quotidie in cibis experimur, quod nullus dixit fieri per species insensatas, sed per sensatas, adiunctâ diuersitate potentie cognoscentis.

Hæc tamen doctrina non potest vniuersaliter 82 sustineri: nam in ipsismet obiectis positis aliquid intercedit de speciebus insensatis. nam Musica constat vocum concordia, quæ ab auditu propriè non percipitur; item vocis tractu, eleuatione, demissione, coloraturis, &c. quæ sunt successiue, ideoque ab externo sensu non percipiuntur. Idem est in pulchritudine obiectorum, quæ consistit in correspondentia & proportionem colorum, ac carentia superfluarum partium: non enim, qui habet longissimum nasum, & faciem ita obesam, ut vix oculi appareant, actu est formaliter pulcher, sed ut esset, deberet eis superfluis partibus carere, quæ carentia à visu non percipitur; ergo debet habere sensus internus species aliquas insensatas, quibus hæc omnia percipiat, etiam si obiecta quæ in vnicâ qualitate consistunt, percipiuntur à sensu, ut calor, frigus, color, &c.

Ideo ego puto dicendum, omnino dari in sensu interno, & in bruto tales species. Et quidem brutum cognoscere vnus vilitatem ad aliud (scilicet vilitatem motus ad accipiendum panem, & propter hanc moueri) ostendi fusè in Physicis Disputatione VIII. Sectione 6. Videatur ibi dicta; & quæ Disputatione sequenti Sectione 5. dicam, vbi rem hanc fusè examinabo.

SUBSECTIO OCTAVA.

Verum dentur Species in intellectu.

- 83 **E**x dictis certum videbatur eas dari, quia etiam cognitio intellectus est obiecti imago, & consequenter debet fieri ab obiecto, vel à specie illius: sed ab obiecto non potest, quia distat, ergo à specie. Quia tamen, quoties intellectus operatur, operatur & phantasia, dixerunt quidam, illam concurrere cum intellectu loco specierum, neque necessarias esse species alias distinctas. Hanc impugnavit alij, eò quòd nihil materiale possit concurrere, ut causa principalis, ad productionem rei spiritualis, sed species est causa principalis cognitionis, ergo si sit materialis, non poterit concurrere ad cognitionem spirituales in intellectu; ergo actus phantasiae, qui materialis est, non poterit concurrere ad intellectionem; debent ergo dari species aliae spirituales. Sed hoc argumentum non valet, quia vel causa principalis nomine intelligis eam, quae sit aequalis effectui, & ut sic male dicis, speciem esse causam principalem cognitionis; cognitio enim semper est perfectior specie: vel intelligis eam, quae sit eiusdem ordinis cum effectu, & sic petis principium; dicis enim, speciem cognitionis spiritualis futuram eiusdem ordinis, id est spirituales, quia illa species est causa principalis cognitionis, id est, eiusdem ordinis cum illa, quae est manifesta petitio principij.

Secundo alij idem probant: Intellectus multa cognoscit quae non percipit per phantasiam, Angelos v. g. Deum, omnia entia spiritualia, substantias item materiales, & plura accidentia materialia insensibilia; ergo horum cognitio non potest fieri ab actibus phantasiae, quia hi nullo modo percipiunt haec obiecta, ergo debet fieri à speciebus proprijs intellectus. Sed contra, quia ergo, unde acceperit intellectus species eorum obiectorum. Dum enim est in corpore, non intelligit nisi dependenter à phantasia; ergo licet habeat species proprias eorum obiectorum, eas tamen habebit à phantasia; ergo sicut phantasia concurrat ad productionem earum specierum, potest etiam concurrere ad cognitionem eorum obiectorum.

- 85 Posset dici ulterius, intellectum discurre etiam ex his quae videt, ad ea quae non videt, & pro his debere habere species proprias. Sed hac ratio rejiceretur ab aliquo, eò quòd species illae, quae iuvenunt intellectum ad praemissas, ex quibus intulit conclusionem, possunt etiam iuvare ad conclusionem: at illae ad praemissas, fuerunt species rerum perceptarum per sensum, ergo & materiales, ergo etiam quae concurrunt ad intellectionem, sunt species materiales phantasiae.

Fateor, difficulter posse convinci eum, qui intellectus species negaverit, & omnem activitatem obiecti phantasiae actibus tribuerit; quia tamen hac est communis Philosophorum & Theologorum sententia, fultita auctoritate Patrum, praesertim Augustini lib. 12. de Trinitate, cap. 2. ubi non permittit de eiusmodi speciebus dubitari; dicendum est eas dari: quod potest probabiliter suaderi & à posteriori, & à priori. A

- 86 posteriori quidem, quia, quando intellectus cog-

noscit, voluntatem amare aut odio habere aliquod obiectum, se ipsum illud idem cognoscere, aut se antea non cognovisse, &c. non cognoscit haec omnia quali per discursum ex cognitione materiali, sicut cognoscit Deum & Angelos, quos in se non experitur, sed immediate per experientiam & reflexionem, ergo non cognoscit haec obiecta per species materiales, quia haec non concurrunt ad cognitionem obiecti spiritualis, nisi mediatè, & per discursum, ergo ad cognoscit per species spirituales, quibus potest recordatur eorum actuum quos antea fecit. A priori idem probatur, quia sicut omnes admittunt, non posse voluntatem spirituales determinari ad amandum ex cognitione materiali, sed requiri spirituales, quia potentia spiritualis exigit proximam determinationem eiusdem ordinis cum ipsa, ita etiam videtur dicendum, intellectum ad cognoscendum indigere determinatio & completivo spirituali, & consequenter requiri spirituales species. Quod si ad productionem harum completur per phantasiae actus materiales, id fit, quia aliunde non potest habere species: unde tribuimus phantasiae activitatem minorem quam possumus, nempe in solas species, negamus autem illi maiorem, quia & possumus, & non debemus illi concedere influxum immediatum in perfectissimos actus sine necessitate, quae non est in praesenti.

Obijcies Primo: Angelus non habet species, ergo neque intellectus humanus. Consequentia est bona à paritate rationis. Antecedens probatur: nec enim habet species infusas. Si enim illas haberet, posset cognoscere futura, & illa species non essent vicariae obiecti, quia non producerentur ab illo; utrumque autem repugnat: neque eas habet acquisitas, quia obiecta materialia non possunt concurrere simul cum Angelo ad productionem specierum spiritualium, ergo nullas habet. Respondeo, in Angelo esse species spirituales: utrum autem infusae, an acquisitae, pertinet ad Theologos. Probabile est, eas esse acquisitas: neque enim est impossibile, ut obiecta materialia simul cum Angelo partialiter concurrant ad productionem speciei spiritualis, sicut phantasia concurrat cum intellectu humano, de quo fuse egi Disputatione II. de Angelis, Sectione 2. tota.

Obijcies Secundo: Si intellectus habet proprias species, ergo non eget ad intelligendum operatione phantasiae, quod aperte repugnat communi consensui Philosophorum.

Respondent aliqui, intellectum deperdere phantasmate, quia ab illo primo accipit species quae per illud conservantur. Sed contra Primo, quia ipsum phantasma accipit primo species à sensibus, & tamen his non operantibus operatur, ergo & intellectus, licet acceperit species à phantasmate, poterit hoc non operante operari. Contra Secundo, quia species intellectus non possunt conservari ab actionibus phantasiae (his enim transiuntibus manent species) ergo non potest intellectus pendere in sua operatione ab operatione phantasiae, eò quòd per hanc conservantur species, ergo non operante phantasia, habet species intellectus ut possit intelligere.

Alij Secundo dicunt, id oriri ex imperfecto modo operandi nostri intellectus, quatenus est

intra corpus: sicut enim homines rudes egent exemplis materialibus & crassis, quibus res difficiles intelligant; ita intellectus eget sensitiua & corporea imaginatione, ut ea quæ sunt à sensibus remota, percipere valeat. Sed contra Primò, quia ipsum phantasma, quantumvis imperfectum, cognoscit albedinem heri visam sine alia imagine, ergo & intellectus poterit ipsius recordari sine cognitione phantasiae. Contra Secundò, quia, ut cognoscat intellectus, voluntatem velle deambulare, cur egebit imagine corporis? Egebit quidem hac, ut obiectum, quod nec in se experitur, nec vidit unquam, possit primò cognoscere; verum ut ea, quæ in se experitur, cognoscat, impetrens est talis imago. Contra Tertiò, quia licet intellectu operante semper phantasia cognoscat obiectum, intellectus tamen non semper cognoscit sua obiecta in ipso phantasmate prius cognito, sed immediate fertur ad illa per proprias species, ergo tunc non idè eget cognitione phantasiae, ut in hac imagine sua percipiat obiecta, quasi in exemplis aliquo palpabili & facili.

Alij docent Tertiò, per operationem phantasiae determinari intellectum, & ad hoc eam requiri. Sed contra, quia ad assensum conclusionis sufficienter determinatur intellectus à præmissis, ergo non erit necessarium, phantasia concurrere ad determinandum in ordine ad assensum.

Respondetis, phantasia tunc efficere cognitionem non ob necessitatem determinationis, sed quia habet species omnino similes speciebus intellectus, quæ excitantur à se inuicem ad operandum propter similitudinem. Sed contra, ergo iam recurrit ad similitudinem specierum, relicta determinatione. Quod si in aliquibus casibus sufficit hæc similitudo, sufficit etiam in omnibus. Res valde difficilis, in qua diuinamus omnes: ego non tenerem concedere, non semper cum omni operatione intellectus coniungi operationem phantasiae. Vnde enim expertus es, quoties de vno obiecto discurreis, aut elicis conclusionem, etiam te tunc habere in phantasia aliam quasi conclusionem? Certè non video, unde id possit certè probari. Ad reliqua obiecta, id est circa primam cognitionem, facilius posset dici, idè requiri, quia species intellectuales non excitantur immediate. Sed & hoc est difficile: quia si possunt species phantasticæ, cur non etiam intellectuales? Reducas ergo id ad solam naturam intellectus, dum est alligatus corpori.

SUBSECTIO NONA.

Ad quos actus, & quorum obiectorum dantur species in intellectu.

PRIMA CONCLUSIO: Ad actus apprehensionis datur species in intellectu. Probat, quia apprehensio est primus actus intellectus, ergo si ad aliquem actum requirantur, ut requiri probatum est, maximè ad apprehensionem. Patet consequentia, quia ad illam, cum sit prima, non potest alius actus munus speciei exercere, sed neq; ipsum obiectum, ut probatum est, ergo species illius.

SECUNDA CONCLUSIO. Etiam ad iudicium requiritur species. Probat, quia etiam iudicium est imago obiecti.

Dices: Apprehensio deseruiet loco speciei. Sed contra, quia producere cognitionem loco obiecti, est proprium munus speciei; ergo, quando illa adest, non debet id tribui alteri causæ: in præsentem autem adest ipsa species concurrens ad apprehensionem, quæ sufficienter continet representationem obiecti factam in iudicio, nam totum quod iudicatur de obiecto apprehensum est prius; ergo ad iudicium concurret ipsa species apprehensionis, non verò apprehensio ipsa.

TERTIA CONCLUSIO. Ad efficiendas præmissas requiruntur species. Hæc patet ex dictis, quia præmissæ, cum non inferantur ex vllis actibus, ab actibus loco specierum fieri non possunt; ergo debent ab ipsis speciebus effici, ab obiecto enim supponimus probatum immediatè non posse oriri.

QUARTA CONCLUSIO. Ad assensum conclusionis concurret species vtriusque præmissæ. Probat, à simili de apprehensione & iudicio: ut enim dixi, iudicium, ad quod determinat apprehensio, fieri non ab ipsa apprehensione, sed ab illius specie; ita etiam dicendum est, conclusionem, ad quam determinat præmissæ, non fieri ab ipsis præmissis, sed ab illarum speciebus. Ratio à priori, quia obiectum vtriusque præmissæ non distinguitur ab obiecto conclusionis (ut sæpè dixi) ergo species continentes representationem obiecti præmissarum, continebunt etiam representationem obiecti conclusionis, ergo ab illis fiet conclusio.

Dices Primò, ab illis duabus speciebus produci aliam tertiam, quæ concurrat ad conclusionem. Sed contra, quia non est necessaria productio alterius speciei, datur enim illæ primæ possunt præstare totum, quod tertia ab illis producit.

Dices Secundò: Illæ duæ species præcontinent ipsum assensum conclusionis; ergo, etiam si non eliciant præmissas, poterunt in me producere assensum conclusionis. Respondet, etiam si illæ species continent assensum conclusionis, egerè tamen ad productionem illius præuiam productionem præmissarum; ut per illas illuminetur formaliter intellectus circa assensum conclusionis, & ut sic possit illum producere, sicut species obiecti non potest primò producere iudicium, sed debet primò apprehensionem, ut illa illuminetur intellectus ad iudicium.

QUINTA CONCLUSIO. Dantur in intellectu species singularium. Probat, apertè. In intellectu dantur species eorum obiectorum quæ per sensus percipiuntur: sed per hos percipiuntur singularia ut talia, ergo dantur in intellectu species singularium. imò non aliter intellectus ad vniuersalia discurret, quam ex singularibus prius cognitis, à quibus quasi per gradus ascendit ad vniuersalia.

SEXTA CONCLUSIO. Etiam dantur in intellectu species rationum communium. Pro quo aduerte, licet ad primum assensum conclusionis solum concurrant species præmissarum, iuxta dicta numero præcedenti, & consequenter ad primam cognitionem rationis communis solum concurrant species singularium, ex quibus illa cognitio deducta est; quia tamen omnis actus intellectus est productiuus speciei impressæ pro aliis actibus sibi similibus, ab illo assensu conclusionis producit alia species indiuisibilis, concurrens postea

ad alios actus similes illi assensui, ea autem species est species rationum communium, quia indiuisibiliter sine distinctione omnia singularia representat, quod est esse speciem rationis communis.

97. SEPTIMA CONCLUSIO. Dantur in intellectu species propriae Dei, Angeli, & aliorum obiectorum, quae solum per discursum cognouimus. Hæc Conclusio, explicatis terminis, difficultate caret, & à nemine negari potest. Species proprias Dei eas dico, quae non representant nisi Deum; & proprias Angeli, quae solum Angelum. Sicut ergo habeo cognitionem solum representantem Deum, ut cum dico, Deus est æternus, infinitus, &c. ita etiam species, quae faciunt hanc cognitionem, sunt species propriae Dei, quia solius Dei sunt virtualis imago. Verum, quia hæ species sunt productæ ex similitudine aliarum rerum materialium, ideoque imperfectissimæ & confusissimæ Deum representant, licet sint propriae illius, non tamen sunt quidditatiuæ; sicut & ipsa cognitio, quam de facto habemus, etiam si illum solum representet, non tamen dicitur quidditatiuæ; per speciem enim & cognitionem quidditatiuam, eam solum intelligimus quae representat obiectum in se, & non in medio aliquo imperfectiori prius cognito, quales sunt creaturæ, ex quibus eam speciem de Deo formauimus, quo etiam sensu illæ species & cognitiones solent vocari non propriae, id est, non quidditatiuæ, etiam si solius Dei propriae sint.

98. Sed obicies: Illæ species semper representant aliquod aliud obiectum, ad cuius similitudinem Deum concipio; ergo non sunt propriae Dei, sed etiam aliis communes. Respondeo, licet præmissa, ex quibus ego per discursum ex aliis creaturis ad Deum deueni, representent alia obiecta à Deo distincta, illum tamen actum, quo in conclusione dico, Ergo est Deus infinitus, æternus, &c. istum inquam actum vel non representare creaturas, neque immediatè illas cognoscere, sed solum Deum; sicut actus, quibus dico, Solus Deus, qui manifestè solum Deum representant; vel, etiam si representent alia obiecta, simul tamen Deum ipsum representare, & ex hac parte esse proprias Dei, licet simul alia representent. Imò species relicta ex istis actibus solum Deum representabit, & consequenter erit propria solius Dei, & non aliorum obiectorum. Ut enim alibi dixi, species relicta ex actu conclusionis non solet representare præmissas, etiam si ipse actus conclusionis eas representet.

SECTIO II.

An detur, dari ve possit species impressa ad claram Dei visionem.

99. QVÆSTIO hæc ferè est Theologica: eam tractaui primâ Parte Disputat. 11. à num. 20. quam hic ex toto ponam, est tamen magnâ ex parte de solo nomine cum aliquibus, ideo breuius ab illâ expediemur, quàm recentiores nonnulli.

Inquirimus ergo, utrùm, sicut color concurrat ad cognitionem non per se immediatè, sed mediâ specie, ita etiam Deus ad visionem claram

sui concurrat cum intellectu Beati, non immediatè per se, sed per speciem à se productam. Non dubitamus, an Deus, ut causa vniuersalis & prima, immediatè concurrat ad visionem sui (hoc enim certum est, ob rationem communem, omnibus effectibus creatis;) dubitatur ergo, utrùm præter concursum causæ primæ habeat alium immediatum circa sui visionem, an verò solum mediatum, producendo speciem quæ loco illius, ut obiectum, concurrat.

SYBSECTIO PRIMA.

Sententia negans possibilem speciem impressam.

PRIVVS Thomas hac quæstione art. 2. ita egit in hac difficultate, ut meritò potuerit à Theologis pro contrariis sententiis referri. Ex vna enim parte intentum ipsius videtur esse agere de specie impressâ; ponit enim exemplum in aliis speciebus impressis: aliunde verò, dum ad probationem conclusionis descendit, solum affert rationes probantes, non posse Deum cognosci in creatâ aliquâ specie obiectiuâ intermediâ, ut in speculo; quod verum quidem est, & nos ostendemus infra. Thomistæ verò omnes expressè negant, etiam diuinitus possibilem esse speciem impressam Dei. Argumentum cuiusdam pro hac sententiâ, desumptum ex eo quod species impressa sit ipsa quidditas obiecti, dissoluitur inferius, dum egerimus de essentia speciei.

Sit ergo commune omnium ferè Thomistarum argumentum primum contra speciem impressam, Quia res ordinis superioris non potest cognosci per speciem ordinis inferioris: species enim debet esse in eodem gradu immaterialitatis cum obiecto; ergo nulla creatura poterit esse species impressa Dei. Falsum valde Antecedens, ut patet in Angelo cognoscente substantiam alterius Angeli per speciem accidentalem longè inferioris ordinis, quàm sit ipse Angelus. Secundo, si cognitio non debet esse eiusdem ordinis cum obiecto, ut fatentur in ipsâ visione beatâ, cur id debet habere species impressa, quæ non representat, sed concurrat ad productionem representationis? Tertio, non est de conceptu speciei impressæ, ut sic, esse eiusdem ordinis cum obiecto; cur ergo id erit de conceptu speciei intuitiuæ, non verò abstractiuæ? Certè axioma illud quo Thomistæ vtuntur, de omni cognitione loquuntur; ergo vel in omni cognitione propter illud debet poni ea æqualitas speciei cum obiecto, vel in omni negari, ut & neganda est.

Secundò obiciunt, Quia si Deus videtur per speciem impressam, ergo non videtur per essentiam. Ecce æquiuocationem ex phrasi Latinâ: aliud enim est, videri per speciem tamquam per concausam efficientem visionis; aliud, ipsam speciem impressam esse obiectum terminans visionem, & in quâ, ut in speculo, videatur Deus. Hoc secundum negamus, concedimus primum. Vbi considera argumentum inconsequentiam, Vnus Angelus videt alterum clarè & immediatè, & tamen in illorum sententiâ & verâ hoc fit per speciem impressam; ergo videri per speciem impressam, non repugnat cum visione immediatâ in seipso, seu cum visione per essentiam. Video oculis.

caſionem æquiuocationis ex phraſi Latinâ (vt dixi:) Deus videtur per eſſentiam, quæ in rigore falſa eſt: debet enim dici, Videtur eſſentia Dei; quâ phraſi quia non vitmur in viſione Angeli, (nec enim ſolemus dicere, Videtur Angelus per eſſentiam, ſed, Videtur eſſentia Angeli) inde non putarunt repugnare, Angelum videri per ſpeciem impreſſam, ſic verò Deum, vſurpantes illud *per*, quod eſt æquiuocum, vbique in eodem ſenſu; cum tamen, quando dicitur *per eſſentiam*, propriè ſolùm ſignificet, videri eſſentiam Dei immediatè, cum verò dicitur *per ſpeciem impreſſam*, ſignificet præſe; ſpeciem eſſe cauſam viſionis, non verò medium cognitum.

103 Tertiò, Quia ſi daretur ſpecies impreſſa, ea prodiret naturaliter ex ipſâ eſſentiâ Dei, & conſequenter non eſſet libera, quod omnino repugnat. In primis hoc argumentum eandem viam habet in concurſu Dei per modum obiecti ad viſionem ſui: nam, ſi obiectum producit naturaliter ſpeciem ſui, etiam producit concurſum in viſionem, ſeu viſionem ipſam ſui cum potentiâ approximata & diſpoſita, quia vterque concurſus oritur à naturâ, imò magis debetur potentiæ proportionatæ concurſus obiecti, quàm debeatur illi ſpeciei impreſſæ, ſi alias ſupponatur obiectum approximatum; ergo, ſicut hoc non obſtante admittis, Deum immediatè concurrere ad viſionem ſui, ſiue liberè ſiue neceſſario, ita & debes admittere, eum poſſe producere ſpeciem ſui.

104 Abſolutè ergo reſpondendum eſt Primò, etiamſi ſpecies impreſſa procedat à naturâ Dei, poſſe tamen eam productionem eſſe ſubordinatam voluntati, & conſequenter liberam: ſicut motus localis, licet non procedat in nobis immediatè à voluntate, ſed à potentiâ loco-motivâ, eſt tamen ſubordinatus voluntati; & in hoc ſenſu non eſt naturalis, licet procedat à naturâ. Secundò addo, non eſſe neceſſarium vt procedat ſpecies à naturâ Dei immediatè, licet ſit reſpreſentatiua nature, ſicut ipſe concurſus in ipſam viſionem, in ſententiâ Thomiſtarum non procedit à naturâ, ſed ab omnipotentia, & tamen viſio non ſolam omnipotentiam, ſed etiam naturam & relationes reſpreſentat (& in omnibus aliis ſpeciebus de ſubſtantia idem tenentur dicere Thomiſtæ, qui negant ſubſtantia omnem immediatam operationem etiam in ſpecie;) ergo ſpecies impreſſa formæ ignis, licet ipſam formam reſpreſentet, non tamen ab ipſâ formâ producit, ſed ab instrumento operatio illius; idem ergo dicendum eſt de ſpecie impreſſâ reſpectu Dei.

105 Aliam cuiuſdam Thomiſtæ pro hac conſuſione rationem, deſumptam ex neſcio quâ æqualitate ſpeciei impreſſæ cum obiecto omitto: quia ſi ſermo ſit de æqualitate in eſſe entis, conſtat ex dictis, id eſſe falſum in exemplo ſpeciei de Angelo, quæ eſt accidens. Si verò loquatur de æqualitate in reſpreſentando, id eſt vt reſpreſentet omnia quæ habet obiectum, tunc in primis hoc non repugnat, vt alibi dixi, etiam reſpectu Dei. Deinde hoc non habet maiorem diſcultatem in ſpecie impreſſâ, quàm in viſione ipſâ. Sicut enim poſteſt eſſe viſio inadæquata, cur non etiam & ſpecies impreſſa inadæquata? Et hîc nota contra Thomiſtas, vniuerſaliter ab ipſis nihil afferri contra hanc ſpeciem impreſſam, quod non eo-

dem modò vigeat contra viſionem ipſam, vocetur ſpecies expreſſa vel non.

Alij hanc reddunt rationem: Repugnat ſpecies expreſſa de Deo, ergo & impreſſa. Patet conſequentia; quia impreſſa ordinatur ad expreſſam. Hæc ratio diſplicet, & quia ſupponit valdè falſum principium, de quo infra (oſtendat enim, omnem cognitionem creatam eſſe etiam eo ipſo ſpeciem expreſſam) ſecundò quia ipſi Thomiſtæ, quos hic Auctor ſequitur, dicit, ſemper concurrere ſpeciem impreſſam, etiam quando non ſit expreſſa, dummodò ſit cognitio de obiecto. Et ratio eſt, quia ſpecies impreſſa propter cognitionem requiritur; ab obiecto enim & potentiâ paritur notitia, ſiue hæc notitia ſit ſpecies expreſſa, ſiue non. Ergo cum viſio beata ſit notitia Dei, poterit prodire ab ſpecie de illo. Confirmo, Deus debet neceſſariò in viſionem ſui concurrere vt obiectum, etiamſi ea viſio nō ſit ſpecies expreſſa; ergo ex hoc capite poterit aliam qualitatem delegare loco ſui quæ hunc concurſum præſtet, niſi id aliunde repugnet, quod non oſtenditur ab his.

Nonnulli verò recentiores, volentes ſaltem nomine Thomiſtis adhaerere, vt repugnantiam huius ſpeciei impreſſæ defendant, alio vtuntur argumento; aiunt enim, ſpeciem impreſſam naturâ ſuâ ordinari ad ſupplendam abſentiam & improportionem obiecti; idè enim inuenerunt Philoſophi ſpecies impreſſas, quia obiecta abſentia & improportionata non poterant cognitionem de ſe immediatè producere; oportuit ergo dari ſpecies impreſſas ſupplentes eam abſentiam. Vnde inferunt, Ergo cum Deus non poſſit eſſe abſens & improportionatus reſpectu intellectus informati lumine gloriæ, inde ſit, vt repugnet qualitas ordinata ad ſupplendam improportionem Dei; quia quod non poteſt abeſſe, non poteſt ſuppleri; ergo non poterit eſſe ſpecies impreſſa Dei.

Si his Auctoribus obſicias, Angelum nec diuinitus poſſe à ſe abeſſe, & tamen poſſe ſeipſum cognoscere per ſpeciem impreſſam; Reſpondent, Angelum poſſe abeſſe ab aliis, & conſequenter poſſe eſſe ſpeciem impreſſam de ipſo, pro aliorum intellectu; datâ autem ſemel hac ſpecie, poſſe diuinitus ſubſiſtere in eodem Angelo, & ſe per illam cognoscere: Deum autem nulli intellectui poſſe eſſe abſentem & improportionatum, ideoque reſpectu nullius poſſe eſſe ſpeciem impreſſam de Deo.

Hi Auctores fecerunt quæſtionem de ſolo nomine: fateor enim illis, ſi hoc intelligant per ſpeciem impreſſam, illam non eſſe poſſibilem reſpectu Dei, quod bene ab ipſis probatum eſt. Ceterum inquirimus, an ſit poſſibilis aliqua qualitas creata concurrens ad viſionem loco Dei, ſiue dicatur ſpecies, eò quòd concurrat loco obiecti, ſiue, quia non ſupplet abſentiam, non dicatur ſpecies, ſed qualitas impreſſa, quæ erit quæſtio de nomine, in quâ diſplicent hi Auctores. Nam, exceptis duobus aut tribus, omnes alij ceteri Philoſophi ſolùm intelligunt nomine ſpeciei impreſſæ qualitatem aliquam concurrentem loco obiecti, nec requiſierunt ordinari illam, ad ſupplendam improportionem obiecti; ergo hi abutuntur ſignificatione communi. Neque obeſt, ſpecies impreſſas primò inuentas propter obiecti abſentiam: nam, licet hæc fuerit occaſio inueniendi,

M m m ; nomen

109 nomen tamen vniuersalius, acceptum est; sicut licet primò usurpata fuerit substantia pro recipiente accidentia, iam tamen significatio extensa est, & vniuersalius facta, quod in multis aliis nominibus contigit; ergo ex hac parte non neganda est species impressa Dei, etiam sub hoc nomine.

Secundò hi nouam in præsentia faciunt de nomine quæstionem. Si enim illis obiicias, Deum saltem ex defectu suæ liberæ voluntatis reddi posse impotentem proximè ad concurrendum, & consequenter, possibilem esse speciem, reddentem Deum proximè potentem, quia supponit illum impotentem ob defectum volitionis; Respondent, per speciem significari qualitatem supponentem obiectum improporionatum, non solum quia non velit, sed quia vel virtus vel approximatatio illi deficiat: ex quo inferunt, illam non futuram speciem Dei, quia licet supponat illum impotentem ex defectu volitionis, non tamen ex defectu virtutis, aut approximationis. Ecce ergo nouam quæstionem de nomine, in qua secundò gratis hanc rigorosam improporionem ex parte obiecti requirunt, vt possit esse species de illo. Sed ne in illâ frustrâ hæreamus, veniamus ad quæstionem de re, vtrum talis qualitas sit possibilis, vocetur species vel non.

110 Alij verò, hanc rationem vt imbecillum reijcientes, addunt postea alteram, in qua eam rursus approbant: est autem, quod species impressa tota sit ad producendam speciem expressam; ordinatur enim ad supplendam obiecti absentiā (ecce hic iam relabuntur in rationem à se impugnata) ergo ad producendam speciem expressam, in qua obiectum absens videatur; atqui repugnat species expressa Dei, ergo & impressa.

Dno displicent in hac ratione, & quod neget, dari speciem expressam in visione Dei, sed de hoc infra Disputat. VI. Sectione 2. Secundò displicet, quod dicat, speciem impressam ordinari ad supplendam obiecti absentiā: iam enim ostendi, solum ordinari ad faciendum id quod esset facturum obiectum, & de facto non facit, vnde cumque id proueniat.

Tertiò etiam displicet, quia saltem relinquit possibilem qualitatem aliquam, quæ agat in visionem, totum, quod facit obiectum, vocetur species, vel prout tu volueris; quod pertinet (vt dixi paulò antè) ad quæstionem de nomine.

SVBSECTIO SECVNDA.

Possibilis est species impressa Dei, non tamen datur de facto.

111 SVBSECTIONE præcedenti soluimus faciliè argumenta, quæ fieri possunt contra possibilem speciem impressam; vnde constat, eam non repugnare, quæ est sententia Suarez, Molina, Valquez, & ferè omnium Theologorum, exceptis Thomistis. Hæc species, casu quo existeret, naturâ suâ peteret, ne concurreret Deus tamquam obiectum, licet possit, sed vt id permetteret ipsi speciei. Hinc autem constat, eam non posse naturaliter existere, quia, quando obiectum per se potest concurrere, otiosa est qualitas loco illius concurrens, & consequenter naturaliter impossibilis, & quoad hoc vltimum conueniunt omnes Theologi, excepto vno P. Valquez.

Sed obiicies Primò? Deus non est proportionatus ad concurrendum cum nostro intellectu ad visionem sui, quia naturaliter non potest concurrere; ergo naturaliter adhuc potest esse species Dei. Respondeo, negando Antecedens: Deus enim ex se proportionatus est, nostra autem potentia est improporionata secundum se; vnde oportet vt detur lumen gloriæ, non quidem supplens defectum obiecti, sed potentiam complens, & reddens proportionatam.

Obiicies Secundò: Deus, quantum est ex se, solus potest producere effectus causæ secundæ, & tamen admittit eius consortiū, ergo etiam admittit naturaliter species, licet de se sit potens ad æquatè concurrere. Nego consequentiam, quia causæ secundæ non operantur nomine Dei, & vt vicariæ illius, sed ex naturali ipsarum exigentiâ, & quæ effectus ipsas petunt; species verò impressa solum operatur, vt substitutum gerens Dei vicis, idè non est necessarium, imò superfluum, vt substitutum, vbi perfectissimè potest res fieri ab illo cuius est substitutum: idè licet conaturaliter loquendo, causæ secundæ debeant compleri per alias concausas secundas citius quam recurramus ad concursum Dei, id tamen solum est verum, quando causæ secundæ nomine proprio operantur, non quando deberent operari nomine Dei; tunc enim conaturalius est vt ipse Deus operetur.

Sed hinc obiicies contra possibilitatem speciei impressæ, Quia Deus est proximè à seipso intelligibilis, ergo non potest esse vlla qualitas quæ illi tribuat hunc effectum formalem; sicut quia à seipso est intelligens, non potest id habere ab aliquo distincto.

Respondent nonnulli, Deum fieri immediatè intelligibilem à specie. Sed contrà, quia hoc videtur Deus habere à seipso, saltem ita in Antecedente obiectiōnis supponitur; ergo hoc non poterit habere per qualitatem distinctam.

Ne res confundatur terminis, cum nullus sit difficultatis, dico, Deum à seipso non esse proximè intelligibilem: nam licet per suammet substantiam possit concurrere, oportet tamen vt concurrere velit, & sic erit omnino proximè potens, vnde si, existente adhuc lumine gloriæ, nollet concurrere, non esset proximè potens omnimodâ proximitate (ne faciamus quæstionem de nomine) licet haberet virtutem, vt, si vellet, posset. Vnde constat vltèrius, ab specie impressa non accipere Deum effectum cum formalem, quem à se habet, scilicet, posse concurrere, si velit. Vnde quia vt actu proximè possit concurrere, debet actu velle per se, aut per speciem id præstare: inde fit, vt quando non vult per se, sed per speciem, hæc illum constituat & denominet extrinsecè potentem omnimodâ proximitate. Vel, si velis alius terminis, dicas, Deum à specie constitui actu concurrentem, quod non habet per semetipsum. Et hinc respondetur omnibus instantiis, quæ fieri possunt ex aliis attributis Dei, & denominationibus, quæ illi ab extrinsecò prouenire non possunt respondetur, inquam, Deum per semetipsum, omni seclusâ qualitate, esse actu & formaliter cognoscentem, durantem, existentem in loco, &c. idè has denominationes non posse ab alio accipere, sicut propter eandem rationem etiam creata vbicatio v. g. non potest poni in loco per aliquid

quid à se distinctum, quia per semetipsam essentialiter est in loco in actu secundo omni actualitate, hoc autem non habet Deus per se ipsum in ordine ad actuale concursum in visionem, ut ex dictis constat.

114 Obiicies Quarto: Si est possibilis qualitas naturā suā ordinata ad faciendum miraculum, iam illud erit & non erit miraculum. Erit, ut supponitur: non erit, quia est iuxta naturam illius qualitatis. Miror hic impigisse Auctores aliquos. Nonne lumen gloriæ connaturaliter efficit visionem beatam, quæ absolute est supernaturalis? Idem est de aliis habiibus supernaturalibus, qui & connaturaliter oriuntur à gratiā, & connaturaliter efficiunt actus supernaturales, & tamen inde nulla contradictoria sequuntur. Ratio à priori est, quia, ut aliquid sit supernaturale, non sufficit si sit supra naturam illius accidentis (ut supra diximus) nam accidens non constituit propriam naturam; requiritur ergo, ut sit supra exigentiam substantiæ cui inest. Hoc autem non habet illi visio beata producta à specie impressa: licet enim esset iuxta naturam speciei, non tamen iuxta exigentiam animæ, nec iuxta exigentiam Dei, loco cuius ista species producit, nec tandem iuxta exigentiam ipsius visionis, quæ connaturalius oritur à Deo: his autem tribus dicitur illa species supernaturalis, non verò sibi ipsi.

115 Tandem obiicies: Visio petit à Deo fieri, ergo non potest esse qualitas naturā suā concurrens loco Dei; sicut, quia gratia petit naturā suā à solo Deo fieri, non potest dari causā creata naturaliter productiua gratiæ. Nego consequentiam, & in gratiā nego eam esse rationem, sed alias diuersas, quas reddunt Theologi dum de hoc puncto disputant; quia scilicet nullus potest conferre amicitiam, nisi ipse amicus, &c. quæ si non sit efficax, dicendum est, posse esse qualitatem productiuam naturā suā gratiæ.

Aduerte, eam speciem impressam non substituendam loco Dei in ordine ad terminandam visionem, quia hoc non præstat species, ut dicam infra contra Thomistas; sed solum, ut produceret visionem. Præterea, Deum mediā illā non vniendum physice intellectui, quia neque hoc præstatur à specie: neque enim cognoscens brutum vnitur physice cum illo per speciem bruti, ut dicam infra; solum ergo præstaret concursum efficientem. Vniatur autem intellectui creato, quia, cum esset accidens, deberet habere subiectum, & indistans ab ipso Angelo vel homine vidente Deum, ut hic possit operari cum eā specie; nullum autem subiectum potest hæc duo melius habere, quam ipse homo & Angelus, vel eorum intellectus. Et hæc de quæstione hac Theologica sufficiant.

SECTIO III.

Quod sit munus Speciei impressæ.

116 PROBATA speciei impressæ existentia, ad eius officium essentiamque dignoscendam accedendum est.

SUBSECTIO PRIMA.

Species impressa nec est eiusdem speciei cum obiecto, nec terminat visionem.

FINXERVNT ergo nonnulli, speciem impressam esse eiusdem speciei cum obiecto, imò esse ipsammet quidditatem obiecti: unde intulerunt, speciem intellectualem, quā ab Angelo cognoscitur homo, esse formalissimè hominem, hinc rursus deduxere, repugnare speciem impressam creatam Dei, quia nulla creatura potest esse eiusdem speciei atomæ cum Deo.

Secundò docent, ex obiecto cognito, & ex cognoscente fieri vnum per se magis propriè, quam ex materiā & formā; unde colligunt, cognoscen-tem fieri verè & realiter ipsum obiectum quod cognoscit, quia species impressa, quæ recipitur in cognoscente, est ipsa essentia & quidditas obiecti.

Tertiò tandem addidère, hanc conuenientiam speciei cum obiecto non necessariè futuram formalem, sed sufficere eminentialem.

Inprimis nota summam inconsequentiam: si enim species necessariò est eiusdem atomæ speciei cū obiecto, imò ipsa quidditas obiecti; ergo conuenientia non debet esse eminentialis, sed necessariò formalis, quia prædicatū formale & eminentiale non sunt eiusdem speciei atomæ, & multò minùs vnum est ipsa quidditas alterius; sed hoc addidère, ne Deum facerent formaliter asinum, quandoquidem perfectissimè illum cognoscit.

Deinde, quod docent primo loco, euidenter lumini naturæ repugnat. Si enim species impressa est eiusdem speciei atomæ cum obiecto, & illius essentia & quidditas; ergo in Angeli intellectu erit formalissimè asinus, bos, porcus, &c. nam habet perfectissimas species impressas de illis. Sed nec mirum si ibi sint tales bestię, quandoquidem in horum sententiā Angelus etiam est stabulum: dum enim cognoscit stabulū, fit formalissimè vnum cum illo magis propriè, quam resulter vnum ex materiā & formā. Hæc non tantum Philosopho, sed homine etiam indigna sunt. Ratione euidenti inde redarguuntur: nam homo potest manere, licet non cognoscatur ab Angelo, & potest cognosci, licet non sit; ergo cognitio non est quidditas hominis, nihil enim potest manere sine suā quidditate. Quod si confugiant ad similitudinem eminentialem, facile impugnabuntur: nam Angelus quidditatiuè & perfectè per species impressas cognoscit creaturas existentes, & alios Angelos, imò in Thomistarum sententiā aliqui Angeli per vnam speciem impressam omnes creaturas cognoscunt. Quis ergo dicet, illam speciem impressam esse substantiam eminenter continentem omnes substantias creatas, omnes Angelos, & omnibus illis simul sumptis perfectiorem? Certè illa species deberet esse alius Angelus nobilior multo, capax

discurrendi, amandi Deum, illum videndi, mouendi corpora localiter, & alios Angelos, quandoquidem eminenter continet omnes has perfectiones. Imò & in diabolo deberet esse talis substantia, quia & ipse habet cognitionem de obiectis creatis: & cum etiam gratiam supernaturalem cognoscat, deberet habere aliquid conti-

SUBSECTIO SECVNDA.

Respondetur cuidam experientia.

nens eminenter perfectionem gratiæ habitualis, & per illam perfectiori adhuc modo reddi deberet Deo gratus, quàm nos reddimur per ipsam gratiam, quæ est, in horum sententiâ, imperfectior, quàm cognitio de ipsâ gratiâ: hoc autem hæreticum est. Equivocationi occasionem dedit his Auctoribus quidam modus loquendi male intellectus, scilicet, obiectum esse in cognoscere, & ex cognoscere & obiecto fieri unum, quæ solum intentionaliter & representatiue intelligenda sunt, eo modo quo solet imago aliqua dici ipsum exemplar, quo nihil aliud intenditur, quàm per ipsam representari exemplar; quod verum est, siue species sit quidditatiua, siue comprehensua, quia hæc solum facit exactam representationem obiecti, ex quo non arguitur æqualis cum eo perfectio. Thomistæ autem hunc metaphorice modum loquendi in omni physico rigore explicare voluerunt.

120 Secundo alij, tantillum moderantes præcedentem sententiam, dixerunt, speciem impressam esse quoddam idolum imaginemve obiecti, in quâ prius cognita obiectum cognoscitur. Non video, quò hæc sententiâ nisi possit fundameto, nisi experientia speculi in quo videtur v.g. facies hominis: ibi enim non est vera hominis facies, sed solum eius species; ergo hæc videtur, & in ipsâ prius cognita obiectum. Sed contra, quia, si hæc experientia quidquam probaret, illud sanè, solas species videri: qui enim præcisè intueretur speculum, non videt duas facies, vnam in aliâ prius cognita, sed tantum vnicam; ergo solum vnam habet obiectum: sed hoc non est, per te, vera facies hominis, quia hæc non est in speculo; ergo solum videntur species. Contra Secundo, quia si, quod videtur in speculo, sunt species, & non obiectum ipsum, sanè illæ species essent eiusdem rationis & speciei cum ipso obiecto: color enim & figura in speculo apparetis eiusdem est omnino rationis, proutque similis vero hominis coloris & figure; ergo species coloris sunt color.

121 Quam verò id sit ridiculum & improbabile, constat ex dictis contra Auctores primos: nam homo habens in oculo species calis, leonis & iumentis, verè haberet in oculo calum omnino simile ei quod intueretur, haberet item & verum leonem, & verum iumentum in oculis, saltem quoad externam formam. Ad experientiam ergo ex sæpè supra dictis respondeo, tunc in speculo videri veram hominis faciem, non quæ ibi existat, sed quæ representatur ac si ibi esset, quia species visus eam habent naturam, ut ad eam partem representent obiectum, à quâ incipiunt produci vel reflecti: & quia ex speculo reflectuntur, ideo veram hominis faciem quasi in speculo existentem representant. Vnde, ubi non dantur corpora capacia reflexionis, hæc species solum representent obiectum in eâ parte in quâ verè est. Adde, si ipsæ species viderentur in speculo, eas videndas in ipsâ superficie speculi, non post illud; quia in illâ existunt, non post speculum: ergo non sunt species ibi existentes, quæ ibi videntur, sed homo ipse videtur, representatur tamen alibi quàm sit, propter paulò antè dicta.

Ea est: quando enim per leue foramen lux ingreditur in obscurum cubile, ingreditur etiam species auium, turrium, hominum, domorum, horrosum, & eorum omnium quæ à foramine illo videri possunt; & si excipiantur in chartâ, apparet ibi & forma, & figura, & color ipse: atqui intra cubiculum nec sunt aues, nec homines ipsi, sed solum eorum species, ergo hæc solæ videntur. Video, ob hanc experientiam nonnullos conuictos, ad credendum, ipsas species videri. Sed miror fidem tam leui innixum fundamento. Respondeo ergo Primo, hanc experientiam aliquando contingere, quando lux reflecta ex aliquo corpore, vel radij ipsi solares per foramen ingrediuntur, tunc autem intra cubiculum non videntur aues neque homines, eorumve species, sed illorum vmbra: dum enim illa corpora interponuntur inter ipsum foramen & radios Solis, vel lucis reflectentis, impediunt ingressum per illud foramen, ideoque causant intra cubile vmbra sui, quæ apparet, ac si essent ipsi homines & aues propter similitudinem vmbra in figurâ cum corpore cuius est, quod obseruavi sæpè. Ecce ergo in hoc casu vmbra sola intus apparet, non species aut obiecta ipsa.

Secundo respondeo, quando non solum vmbra, sed colores ipsi interius videntur, id proprie, non quia ipsæ species videantur, sed quia reflectuntur ibi species, ad modum quo in speculo. Et sicut ob experientiam speculi, non mouetur isti, ad dicendum, species videri, ita nec debuisse moueri propter hanc de foramine, sunt enim species naturæ suæ tales, ut ibi obiectam representent vnde reflectuntur, quod longè aliud est, quàm representare seipsas. Porro non videri ibi ipsas species, ostendo manifestè Primo: si enim viderentur solæ species in eâ chartâ existentes, quæ loquidem in quolibet chartæ puncto sunt species de toto ferè obiecto, eò quod ex quolibet chartæ puncto potest linea recta duci ad quamcumque ferè partem obiecti; deberent in quolibet puncto videri species de omnibus partibus obiecti, quod est contra experientiam.

Respondebis fortè, eandem esse difficultatem, siue videantur species, siue videatur obiectum: si enim in quolibet parte sunt species de toto obiecto, ergo in quolibet parte chartæ debet videri totum obiectum, sicut paulò antè arguebam, in quolibet parte debere videri species de toto obiecto. Ex huius solutionis impugnatione clariorem meæ conclusionis probationem intero. Dico ergo, disparitatem manifestam esse: cum enim species chartæ non se, sed suum obiectum representent in meâ sententiâ (sicut vna pars obiecti non est ubi est alia, sed diuersam habeant positionem & locum, ita etiam in chartâ, non in quolibet puncto, totum obiectum videntur) sed cum eâ formâ quam in se habet; at si solæ species viderentur, & illæ se, non suum obiectum representarent, quandoquidem eodem modo in quolibet puncto chartæ sunt species de omnibus partibus obiecti, neque ratio vlla esset cur vllam figuram ostenderent, deberent omnes

necessariò in quolibet puncto videri. Ergo si non videntur, idè est, quia illa non se, sed obiectum habens distinctas partes situs, representant. quod idem argumentum est, quando recta video immediate hominem. Si enim non viderem hominem, sed species illius in aère existentes, cum in qualibet parte sint species de toto homine penetratæ inter se, quia ex qualibet parte totus homo videri potest, proculdubio totum hominem viderem, imò in quolibet puncto viderem penetratas species capitis, colli, manuum, &c.

Secundò probò, non esse species eas quæ ibi videntur: nam species coloris rubri non sunt rubrae formaliter, nec coloris nigri sunt nigrae formaliter, aliàs, cum ex obiecto per aërem diffundantur tales species, deberet totus aër esse ruber, niger, flauus, &c: quod est contra apertam experientiam. atqui in ea charta videntur formalissimi colores, ergo non sunt species quæ videntur, sed colores ipsi, speciebus, quæ inde reflectuntur, eam visionem causantibus.

126 Tertiò probò euidenter, species illas non se, sed suum obiectum representare; nam representant distantiam obiectorum inter se, ergo non se, quæ omnes in eadem superficie chartæ existunt, sed suum representant obiectum. Consequentia est bona, etiam ex aduersariorum mente, qui inde videntur velle probare, species ipsas videri, non verò obiectum, quia non videtur obiectum procul intra chartam. Probo ergo Antecedens: quia si quis per tubum eam chartam aspiciat, quia tunc omnia apparent recta prout sunt in se (sine tubo enim ostenduntur inuersa) videbit distinctissimè obiecta illa, vnum post aliud, prout sunt in se; quod ita euidens est, vt vnus ex his, qui contrarium sentiunt, dum ei hanc observationem dicerem, ac ostenderem, debuerit fateri, omnino videri distantias obiectorum inter se; & res est tam certa, vt sola egeat experientia in incredulo. 127 Secundò idem iptum ostendo, quia si quis accedens propè valde ad chartam, eamque mouens, diligentius intueatur, manifestè videbit, ea obiecta apparere post chartam; & dum chartam mouet, novos omnes & chartæ maculas apparere multò viciniore oculo, & quasi obiecta illa mouerentur: atqui species illæ non sunt intra chartam, sed in primâ superficie, ergo non se representant, sed suum obiectum, cum proportionè aliquâ ad visionem in speculo. Cur autem non represententur tam procul retrò quàm sit in se obiectum, dicam paulò post; & est aliunde difficultas omnibus communis.

128 Quartò & tandem idem probò apertè, quia species coloris non sunt propriè colores. Vt enim ipsi aduersarij dicunt, oportuit oculum carere colore omni, vt possit obiecta videre: si enim esset ruber, omnia ei rubra apparerent, violacea, si violaceus, flaua, si flauus; ergo multò minùs posset simul & semel in pupillâ diuersos habere colores, album, nigrum, flauum, quin in se confunderentur, & vnus immutaret alterum: idem enim damnum est, siue oculus habeat à se aliquem colorem, siue ex accidenti in illo recipiatur in ordine ad ingrediendum. Confirmo hoc idem ex aduersariorum doctrinâ: illi enim dicunt, quando per vitrum intrat aliquis color, facit postea vt totus aër appareat coloratus; ita species, quæ sunt propriè colores, faciunt vt obiectum appareat

eius coloris. A longè tamen ex hoc exemplo argumentor contra hos Auctores: Si color ille, qui intrat per vitrum, non solum illud immutat, sed & totum aërem facit apparere eiusdem coloris, quomodo species tot colorum, si omnes sint colores formaliter, non turbabunt visum? Et quandoquidem omnes sint in eadem pupillâ vbi fit visio, non faciet color niger vt niuis albedo tantillum nigrescat: & quomodo aureus color non illuminabit nigredinem Æthiopis? Constat autem simul & semel eosdem colores, & inter se contrarios, ante oculos existentes, videri ita distinctè & clarè, vt nullus alteri noceat, nec minùs alba nix appareat quia ante se habet pannum nigrum, quàm si non haberet, imò magis alba: ergo est impossibile, vt illæ species existentes simul in oculo in eadem parte sint formaliter albæ, & nigrae; si enim ita essent, necessariò vna alteram deberet aliquantulum saltem immutare, mediumque turbare. Ergo cum ea, quæ in ea charta videntur, sint formalissimi colores, non possunt esse ipsæ species, sed necessariò debent esse ipsum obiectum per species inde reflectentes representatum.

130 Possent fortè hi respondere huic & præcedenti experientiæ, eas species esse quidem colores formaliter, magis tamen intentionales, ideoque non causare eam turbationem neque in aère, neque in oculis. Sed hæc solutio solum verba continet, non rem. Quid enim est, esse magis intentionales? Si enim sunt veri colores, & tam dependentes à subiecto materiali quàm alij, erunt tam materiales quàm illi. quod autem recipiantur in oculo, non propterea sunt minùs materiales. Deinde, pupillæ inherens color non turbat visionem quia materialis, sed propter similitudinem physicam cum alijs, idè rubedo omnia faciet apparere rubra, & nigredo nigra, vt patet in oculariis quæ habent aliquem colorem: atqui ea similitudo physica speciei albæ cum albedine quod colore eadem est, siue sit magis aut minùs materialis, aut magis intentionalis ea albedo quàm species, siue è contrario; ergo eodem modo immutabit potentiam, & faciet, vt omnia appareant eiusdem coloris.

131 Secundò eam solutionem impugno: nam, licet sit magis intentionalis, ideoque non ita immutetur ab ea specie aër & oculus, quàm si iste alius color produceretur, ac non immutandum saltem aliquantulum, nec ostendunt, nec probabiliter possunt dicere. Quid enim accipit lux à subtili ferico per quod transiit? & tamen totus aër apparet ruber. Quid ergo fieret in exigua pupillâ, confluentibus ad eam duorum aut trium miliarium albedinibus ab albedine visâ? quomodo tanta albedo non turbaret exiguum punctum atramenti propositi, & non faceret illud apparere album, etiamsi illa albedo non esset tam crassa sicut nostra? Idem est de colore viridi, & tamen tantum abest ab hac turbatione, vt potius faciat videri melius atramentum; ergo non potest dici, in pupillâ esse formaliter colores, etiamsi eos facias magis intentionales; ergo nec species ipsas videri in ea charta, quia videntur ibi formaliter colores.

SUBSECTIO TERTIA.

Obiectiones aliquæ ex prædictâ experientia solutæ.

132 **S**ED obieciens Primò: Si species illæ non se, sed suum obiectum repræsentarent, deberent ostendere obiectum procul intra chartam iuxta distantiam unde veniunt, sicut in speculo ostenditur tam procul intra speculum, quam sit obiectum distans à parte antè; ergo non suum obiectum, sed seipsas in chartâ existentes repræsentant. Hoc argumentum solui numero 127. & pro me, contrarium assumendo principium, illo usus sum. Nunc addo, etiam si nullo modo vlla distantia repræsentaretur, adhuc non obesse meæ sententiæ: dico enim, reflexionem specierum esse diuersam iuxta diuersitatem corporum in quibus sit, & distantiam obiecti. Quia enim in aliquibus fit valdè perfectâ, idè ibi species repræsentant perfectè colores ipsos, & obiecti distantiam, ut in speculis bonis contingit; in aliis verò, quia non ita perfectè, ostenditur aliquando ipsum obiectum latius & longius quam in se sit: & idem est quoad distantiam, ostenditur enim magis vel minus distans. Quia ergo in illâ chartâ ea reuerberatio est admodum imperfecta, sicut ipsos etiam colores repræsentat valdè imperfectè, etiam distantiam valdè imperfectè repræsentat. Sic aliquando in laminâ aurâ vel argenteâ fit reflexio fenestraz longè admodum existens: repræsentatur autem in illâ laminâ quasi esset in superficie illius, nec ibi ostenditur tota distantia obiecti.

133 **O**bieciens Secundò: Illæ species non sunt in chartâ, sed in aëre, nam etiam si charta moueatur, immotæ manent species; ergo ibi non fit reflexio specierum, sed immediate ibi videntur. Respondet Primò, negando Antecedens, ut constat ex tertio argumento pro me numero 127. factò. Probatio allata nulla est: nam etiam si speculum in gyrum agatur, semper apparet facies immota, & tamen inde non licet inferre, non fieri in eo reflexionem; ratio est, quia in istis qualitatibus, quæ in instanti producuntur, qualis est lux & species colorum, etsi mutetur subiectum, dummodò aliud simile succedat, producitur alia qualitas ita similis priori, ut homo differentiam percipere non possit, ut apparet in radiis solaribus flante vento. Secundò respondeo, quidquid sit de subiecto earum specierum, ab omnibus debere admitti, ibi esse reflexionem, illæ enim species in aëre saltem videntur; ergo debent inde remittere alias ad potentiam, quæ simul cum illâ efficiant eam visionem. Neque video, quo modo hinc magis probetur, non videri obiectum quam species ipsas. quod enim tu dicis de speciebus accedentibus ut seipsas repræsentent, dico ego non ut se, sed ut suum obiectum potentia ostendant.

134 **H**inc etiam facile solues aliud argumentum ex eadem experientia ab aliquibus Mathematicis desumptum, qui putant, se inde euicisse clarissimè intentum. Arguunt ergo sic: In prædicto casu fit ex chartâ reflexio ad quamcumque partem, videntur enim species illæ siue lineâ rectâ, siue à sinistris, siue à dextris: si autem esset reflexio sicut in speculo (specularem eam vocemus) non fieret nisi ex vna parte, ergo ibi non videtur ob-

iectum per reflexionem specularem, sed species ipsæ existentes in chartâ. Alij verò Mathematici, qui nobiscum negant species videri in se, conantur ex principiis Mathematicis assignare hanc disparitatem, & ostendere, quomodo illæ species possint ubique videri, licet suum obiectum repræsentent.

Ego non possum non fateri, esse consideratione dignum, cur in eo casu reflexio illa fiat ad omnia latera, quod ego statim explicabo. Verum simul non possum non mirari, hoc argumentum fieri ad probandum species videri. Cum enim inter hos & me non sit in hoc dissidium, quod species illæ debent ad meos oculos venire, ut ego possum efficere visionem, siue hanc terminet species, siue obiectum cuius est illa species, tota autem difficultas ab his allata consistit in explicando modo, quo possint per reflexionem illæ species venire ad oculum: quomodo hinc isti quidquam possint inferre de termino repræsentato per illas species?

Confirmo & declaro: Tota hæc difficultas, quam hi ponunt, est antecedens visionem ipsam; videntur enim non posse venire species ad omnes partes, quia reflexio solum habet vnam lineam rectam: at inter nos non est dissidium de his quæ antecedunt visionem, & de causis illius, sed ad quid terminetur, seu quid videat ea visio; ergo hoc argumentum non est magis contra me, quam contra te. Confirmo Secundò: Tu & ego debemus ponere species in oculo, quæ efficiant visionem, ergo quoad hoc ambo illis debemus querere viam quâ veniant; positis autem speciebus, ego dico, visionem factam ab illis repræsentare obiectum ipsum, non verò alias species quæ sunt in chartâ.

Confirmo tandem clarissimè: Species ex obiecto veniunt ad chartam; hoc ambo fatemur. Item illæ species ibi existentes sunt sufficienter applicatæ, habentque de facto omnes conditiones requisitas, ut in figuram circularem vel comitatem producant alias species visque ad oculum; hoc etiam experientia docet, & fatemur ambo. Iam ergo inde euidenter sic infero: Ergo ex eo quod illa species existens in chartâ producat circulariter speciem, non inferitur, eam speciem productam repræsentare illam quæ est in chartâ, non autem obiectum. Probo euidenter hanc consequentiam: nam eò quod illæ species venientes ad oculum repræsentent obiectum A, vel repræsentent illas quæ sunt in chartâ, non requirunt diuersam viam ut veniant ad oculum, ergo si species in chartâ potuerunt producere alias repræsentatiuas sui, poterunt etiam ex hoc capite producere repræsentatiuas sui obiecti: nec excogitari potest ratio vlla, cur possint vnæ produci, alia non; æquum enim ex se est capax vtriusque. chartæ species sunt totæ in applicatæ, & in se continent vtrasque species, ergo non potest vllò modo ex eo, quod in toto meo sunt productæ aliquæ species, inferri, eas non esse de obiecto, sed de aliis existentibus in chartâ. Ergo ex hoc capite, quod species illæ veniant circulariter ad oculum, non inferitur vllò modo, eas non repræsentare obiectum, siue dicenda sit tunc reflexio, siue non.

Iam autem, cur inde eo modo redeant species, non verò ex speculo, fateor esse difficile; sed, ut dixi, vtrique sententiæ commune. Putaret forte aliquis,

SUBSECTIO QUARTA.

Duae alie sententiae reiectae.

aliquis in speculo, quia laeuigata, omnes species quasi ad vnam tantum lineam confluere; in charta autem, quia non laeuigata, non ita labi species, sed, vt sic dicam, harere, & sic reproducere potest ea circulariter, sicut alia obiecta quae non reflectant. Quam solutionem vel inde confirmare posset quis, quod si ponatur charta laeuigata valde, non fiet ea reproductio specierum (vt experientia constat) quae alias fit in charta ordinaria; sicut etiam non fit in aliis corporibus laeuibus.

140 Hae tamen solutio sustineri nequaquam potest, supponit enim principium falsum. Quantumvis enim charta sit laeuigata, eodem modo apparet obiectum, ac si laeuigata non esset, vt expertus sum saepe. Imò in speculo etiam apparet, licet obscure, quia fit reflexio ex profunditate, quae non est ita clara. Secundò eam solutionem rejicio, quia si haec esset ratio, deberet saltem ad vnum latum fieri ea reflexio ex charta laeuigata, qui autem dant hanc solutionem, videntur supponere, tunc nullo modo fieri ad vllum latum. Ego non video aliam huius rei rationem, nisi in vni, quod in foramine illo ponitur, diuersam figuram reducere: sicut enim ea figura facit, vt inuertantur species, seu vt representent obiectum inuersum, ita facit vt producantur in charta cum tali extensione, vt rursus redire possint ad omnes angulos, seu circulariter.

141 Non desunt etiam, qui in omnibus casibus eandem semisphaericam admittant reflexionem, dicunt tamen non videri propter vehementiam aliorum obiectorum, & lucis, &c. Videri autem in cubiculo eo modo clauso, quia tunc nihil est quod magis occupet potentiam. Sed de hoc alij fusi, sufficit mihi ostendisse, difficultatem esse communem.

Tertia pro his experientia fit: quia cum lux transfunditur per velum rubei coloris, v. g. in pariete, apparet rubea, ergo idè, quia videntur species coloris rubei existentes in pariete. Ex dictis supra huic obiectioni respondendum est, eas species reflecti in pariete, ideoq; ibi representare colorem

142 vt in speculo, vel in tecthene. Ex dictis ergo concluditur Primò, speciem non esse similitudinem aut imaginem formalem obiecti; vt in speciebus quas Angeli habent de se, de quibus non potest dici, eas esse Angelos; neque quas habent homines, esse homines; ergo species non est formaliter eiusdem rationis cum obiecto. Concluditur Secundò, neque esse imaginem illius, in qua prius visum obiectum videatur. Si enim id esset, sanè illam experiremur: nos autem videmus solum directè & immediatè albedinem in hoc vel illo loco, tale autem idolum vel imaginem mediam non agnoscimus; ergo illa non videtur. Secundò, quia cognoscere vnum ex alio, est virtualis saltem discursus, qui omnino repugnat visui. Tertiò, quia species sunt obiecto imperfectiores, ergo non possunt esse medium, in quo prius cognitum obiectum intuituè & quidditatiuè cognoscatur; ergo species non sunt prius imago cognita, ducensque in cognitionem obiecti.

143 Idè Tertiò alij docent, speciem esse formalem similitudinem & imaginem obiecti, non quae prius cognoscatur, sed quae seipsa facit obiectum cognosci, sicut communis sententia docet de ipsa cognitione. Tribuitur Capreolo in 3. dist. 14. quaest. 1. §. Dico secundo, quod duplex. Verum haec sententia tripliciter potest intelligi. Primò, vt species sit omnino similis, & eiusdem speciei cum obiecto; in quo sensu coincidit cum sententià immediatè antea impugnata, quia species Angeli non est Angelus, nec homo species hominis, imò, si species esset eiusdem speciei cum obiecto, non videretur obiectum distans, sed species ipsa existens in potentia, quia vnum obiectum non est representatiuum vibrationis obiecti sibi in specie similis, vt supra, dum egimus de speciebus auditus, ostendimus.

144 Secundò potest ea sententia intelligi, vt species, licet non sit omnino similis obiecto, & eiusdem rationis cum illo, habeat tamen aliquam similitudinem physicam cum illo. Verum licet in hoc sensu certa sit sententia haec, (nam species conueniunt cum obiecto saltem in ratione entis creati) hoc tamen non sufficit, vt sit illius representatio & imago; maiorem enim similitudinem habet equus cum homine, & tamen non est representatio, seu imago illius. Ratio est, quia representatio & imago physica alterius debet esse illi similis vel in figura, vt statua; vel in coloribus, & eorum dispositione, vt imagines depictae, vel in essentia, quia sunt eiusdem speciei: at species non est eiusdem speciei cum obiecto, vt dixi, neque habet figuram & colorem illius; ergo species, licet in ratione communi entis & accidentis habeat similitudinem cum obiecto, non tamen sufficientem vt possit esse representatio, & imago physica illius.

145 Tertiò potest ea sententia intelligi ita vt species non sit quidem representatio physica obiecti, vt ostensum est, sed intentionalis, quatenus est representatio expressa, seu cognitio illius; & in hoc sensu etiam est aperte falsa, Primò, quia obiecta producant per aërem species, non verò cognitiones, quae à solis potentijs cognoscitiuis producantur. Secundò, existente specie in potentia, si species esset cognitio, potentia esset necessariò actualiter cognoscens, quia haberet unitam sibi cognitionem, & consequenter intellectus semper esset in actuali cognitione omnium obiectorum quorum habet species. quod quis non videat falsum esse? Ergo species non est formalis representatio intentionalis obiecti; ergo nec imago illius: reijcienda ergo est haec Capreoli sententia.

146 Minus improbabiler, & magis communiter docetur ab aliquibus, speciem impressam esse principium determinans potentiam de se indifferentem ad plura obiecta, determinans inquam ad hoc potius quam ad illud videndum. Ex qua sententià consequenter inferitur, quod si potentia esset determinata ad vnum obiectum solum cognoscendum, nullatenus speciebus indigeret.

Sed

Sed impugno Primum hanc opinionem: quia positus in intellectu speciebus omnium obiectorum, manet intellectus tam indifferens ad plura obiecta, quam fuerat sine speciebus; ergo species non habet ex naturâ suâ tollere indifferen-
tiam intellectus.

Respondent nonnulli, manere tunc intel-
lectum indifferenter non quoad speciem, sed
quoad indiuiduum. Sed contra, quia etiam
quoad speciem manet tam indifferens quam an-
tea: tam enim est potens plura specie & genere
diuersa obiecta cognoscere, quam antea; ergo
etiam quoad speciem manet tam indifferens
quam antea.

147 Respondetis Secundò, per quamlibet spe-
ciem determinari intellectum ad vnum obiec-
tum in specie. Sed contra, nulla species est al-
teri contraria, ergo nulla determinat neque quo-
ad speciem. Pater consequentia, quia determi-
nare quoad speciem, est non relinquere poten-
tiam ad actus alterius speciei: sed nulla species
impedit virtutem ad actus alterius speciei, quia
non impedit alias species; ergo nulla determinat
potentiam quoad speciem.

Dices: Qualibet, quantum est ex se, non est
virtus, nisi ad actus vnius speciei; ergo qualibet
determinat, quantum est ex se, ad actus vnius
speciei. Sed contra, quia hoc non est determina-
re, sed complere, quæ duo longè diuersa sunt:
potest enim quis esse completus ad vnam opera-
tionem, & non propterea determinatus ad il-
lam, sed indifferens, & potens etiam ad alias; ne-
que enim, quia cognitio de Petro v. g. non sit
sufficiens ad amorem de Deo, sed solum ad amo-
rem de Petro, ideo potest dici ea cognitio determi-
nare voluntatem ad amorem de Petro in spe-
cie, sed solum præcisè dicetur complere volun-
tatem ad amorem de Petro, relinquendo illam
indifferentem, seu non determinatam. Idem cla-
rius cernitur in cognitione indifferenti, quæ licet
compleat ad amorem, non tamen determinat,
quandoquidem relinquit potentiam ad odium.
Ratio est, quia determinare, ultra hoc quod est
complere, dicit, non relinquere indifferen-
tiam ad aliud; ergo species impressa non propriè de-
terminat ad actus in specie, quantumvis ex
se qualibet species compleat solum potentiam
ad actus vnius speciei. Nec satisfacies, si di-
cas, à te solum intendi nomine determinatio-
nis idem quod nomine complementi: licet enim
in hoc sensu verum sit, potentiam determinari,
id est compleri per speciem, tunc tamen teneris
reddere rationem, cur potentia sit incompleta ad
cognitionem, & consequenter cur egeat specie
complente seu determinante; neque id poteris
deducere ex eo, quod potentia habeat virtutem
cognoscendi plura obiecta, nam hanc etiam ha-
bet positus multis speciebus, & sicut per multas
potest esse completa ad omnia obiecta, & ad
nullam determinata, ita id poterit habere per
seipsam sine speciebus distinctis.

148 Idem clari-
us cernitur in cognitione indifferenti, quæ licet
compleat ad amorem, non tamen determinat,
quandoquidem relinquit potentiam ad odium.
Ratio est, quia determinare, ultra hoc quod est
complere, dicit, non relinquere indifferen-
tiam ad aliud; ergo species impressa non propriè de-
terminat ad actus in specie, quantumvis ex
se qualibet species compleat solum potentiam
ad actus vnius speciei. Nec satisfacies, si di-
cas, à te solum intendi nomine determinatio-
nis idem quod nomine complementi: licet enim
in hoc sensu verum sit, potentiam determinari,
id est compleri per speciem, tunc tamen teneris
reddere rationem, cur potentia sit incompleta ad
cognitionem, & consequenter cur egeat specie
complente seu determinante; neque id poteris
deducere ex eo, quod potentia habeat virtutem
cognoscendi plura obiecta, nam hanc etiam ha-
bet positus multis speciebus, & sicut per multas
potest esse completa ad omnia obiecta, & ad
nullam determinata, ita id poterit habere per
seipsam sine speciebus distinctis.

149 Secundò à priori impugnatur hæc opinio, quia
aliquam causam posse producere plures effectus,
non dicit, esse incompletam ad illos, vt pater in
ipsâ specie, quæ potest esse indifferens ad plures
actus apprehensionis, iudicij, præmissæ, & con-
clusionis, & tamen non est incompleta ad illos:
item vna eademque species potest esse de multis

obiectis, vt ponit communis sententia in Angelis,
quæ species necessariò est indifferens ad multa
obiecta, non tamen incompleta ad illa; item in
voluntate cum cognitione indifferenti, quæ adhuc
est potens ad amandum, vel ad omittendum amo-
rem, & tamen est completa ad illos actus: ergo
quia intellectus possit cognoscere plura obiecta,
non sequitur, eum esse incompletum ad cog-
nitiones eorum obiectorum, sed vt summum, eo
quod sit potentia necessaria, egere aliquo determi-
natio, vt hic & nunc hanc cognitionem huius
obiecti v. g. operetur; hoc autem determinati-
uum non potest esse species, vt probatum est su-
pra (imò et si posset esse, non tamen requireretur,
aliunde enim posset ea determinatio oriri, nempe
ex eo ipso capite, quod hic & nunc in tua senten-
tiâ determinat speciem ad exercitium, nam cum
nequeat fieri exercitium alicuius actus, nisi in ali-
qua specie actus id quod determinat ad exerci-
tium, determinaret etiam ad speciem; ergo
propter solam determinandam potentiam vel ad
speciem vel ad indiuiduum cognitionis, non re-
quiritur species, sed quia verè ipse intellectus est
incompletus ad eos actus. Ex quo inferitur, etiam
si intellectus vel potentia alia cognoscit vnum
posset vnicum obiectum cognoscere, adhuc ta-
men futuras illi necessarias species, quia tunc tam
incompleta esset ea potentia ad vnicum solum
obiectum, sicut nunc est ad plura; sed quale sit
hoc incomplementum, & vnde proueniat, valde
est difficile.

SUBSECTIO QUINTA.

*Non requiritur species, eo quod cognitio
sit imago obiecti.*

150 Aliqui recentiores accuratè rem examinare
cupientes, dicunt, cognitionem esse repæ-
sentationem expressam, & imaginem obiecti: at-
qui imago debet oriri ab eo cuius est imago, ergo
cognitio debet oriri ab obiecto. Consequentia vi-
detur bona. Maior probatur, quia communis de-
finitio imaginis ea est, vt sit expressa ad repæ-
sentandum: sed cognitio est expressa ad repæ-
sentandum obiectum, ergo est imago illius. Mino-
rem etiam probant ex communi acceptione ima-
ginis, quod scilicet debeat produci ab imaginato,
ideo enim Pater æternus non est imago filij, sic
verò è contrario Filius est imago Patris, quia Pa-
ter non producit à Filio, sic verò Filius à Patre.
Vtramque propositionem confirmant multa
D. Augustini, D. Thomæ & Theologorum au-
thoritate. Ex hoc discursu vterius inferunt, in
cognitione reperiri duas formalitates, aliam vira-
litate, & hanc dicunt respondere potentie; aliam
imaginis obiecti, & hanc dicunt non posse esse à
solâ potentia, sed ab obiecto, ideoque ratione huius
requiri concursum obiecti, vel speciei locollis:
vnde concludunt, munus speciei esse, com-
plere potentiam in ordine ad formalitatem ima-
ginis repertam in cognitione. Quam doctrinam
tandem confirmant exemplo filij creati: quan-
tumvis enim mater sit tam perfecta quam filius,
filiave, quia tamen hi sunt imago etiam patris,
non sufficit sola mater ad productionem filij; er-
go similiter, licet potentia sit tam perfecta quam
cognitio, quia tamen hæc est imago obiecti, non
sufficit

sufficiat ad eam sola potentia, sed ulterius requiratur obiecti concursus. Hec est vno verbo recentiorum sententia, quam ipsi fusè satis explicant, & confirmant: sed omnia quæ pro illâ dicunt, ad præcedentia reuocantur.

Arbitror, in hac sententiâ solum, vt dicitur, fide parentum ductos hos Auctores, nec quid dixerint attentè discussisse, & ni fallor, ab eis manifestè peti principium: quia verò hæc opinio apud nonnullos valdè inualuit, oportet eam effica-

153 ¹⁵³ cacter reicere. Et vt eius falsitas clariùs percipiat, suppono Primò, non esse de ratione cognitionis vt sic, aut repræsentationis formalis vt sic, esse imaginem obiecti. Hoc ab ipsis aduersariis conceditur, & probatur euidenter in cognitione diuinâ de creaturis, imò & de ipso Deo: ea enim cognitio est perfectissima repræsentatio sui obiecti, & tamen non est imago illius, quia imago debet esse aliquid productum à re imaginatâ; illa autem cognitio non est vltimo modo producta. Suppono secundò, vt differat cognitio creaturæ à cognitione increatâ, non esse necessarium vt illa producat ab obiecto, & consequenter nec vt sit illius imago. Hanc probo euidenter; quia ipso quòd cognitio producat à solâ potentia, erit

154 ¹⁵⁴ creata, differetque infinitè à Deo. Suppono Tertio, cognitionem nostram per hoc formaliter constitui in ratione imaginis obiecti, non quia sit illius repræsentatio vicinque, nec quia sit in se producta, sed quia sit producta ab ipso obiecto; idè enim Filius æternus, licet non sit Verbum expressiuum Spiritus sancti & creaturarum, & licet in se sit productum, quia tamen non est productum à Spiritu sancto & creaturis, non est imago illorum; ergo esse imaginem obiecti, formalissimè dicit esse similitudinem productam ab obiecto. His ergo positis, non erit difficile ostendere circulum, & petitionem principij ab his Auctoribus in præterita sententiâ commissam, quod sic probo.

155 ¹⁵⁵ Quia in primis hi non possunt persuadere, nostram cognitionem esse imaginem obiecti, ex eo quòd sit repræsentatio obiecti: id constat ex primâ suppositione, alias cognitio diuina, quæ est obiecti repræsentatio, etiam esset illius imago. Sed neque id possunt probare, quia sit repræsentatio creata obiecti: hoc constat ex secundâ & tertiâ suppositione; nam si sit repræsentatio obiecti, & producta à solo intellectu, adhuc erit expressiua obiecti, & in se creata, sicut Verbum diuinum verè est productum & expressiuum creaturarum, non tamen est imago illarum, nec productum ab illis; ergo solum poterunt aduersarij probare, nostram cognitionem esse imaginem obiecti, quia ab illo producit, aut à specie illius. Imò dicere, eam esse imaginem obiecti, nihil est aliud formalissimè, quàm dicere, eam esse repræsentationem obiecti ab ipso aut illius specie productam. Ecce ergo manifestum circulum, & petitionem principij: probant enim, cognitionem debere oriri ab obiecto, quia est imago illius; eam autem esse imaginem, non aliter probant, quàm quia petit procedere ab obiecto.

156 ¹⁵⁶ Confirmatur Primò ad hominem: dum enim hi Auctores agunt de cognitione diuinâ, dicunt, eam non esse imaginem creaturarum, quia non producit ab illis, licet eas repræsentet; postea verò, quando eis obicitur, Cognitio diuina non

producit à creaturis, & tamen est cognitio illarum, ergo neque cognitio creata, quia sit repræsentatio obiecti ab eo producit; respondent huic obiectioni, negando consequentiam, quia cognitio diuina non est imago creaturarum, ideoque non petit ab illis produci, secus nostra cognitio. Ecce duas petitiones principij, vnam exaltatam pululantem: nam cognitionem diuinam dicunt non esse imaginem, quia non producit ab obiecto quod repræsentat, non verò necessarium esse produci ab illo, quia non est imago illius, quæ est vna petitio principij. Item, cognitionem creatam dicunt produci debere, quia est imago, & idè esse imaginem, quia produci debet ab obiecto, quæ est secunda petitio principij.

Confirmatur Secundò, quia nos tantum experimur, per cognitionem nobis manifestari obiectum, vnde solum possumus inferre, cognitionem esse repræsentationem illius; verum eam cognitionem vltra hoc habere etiam esse imaginem obiecti, neque experimur, nec ex eo, quòd sit repræsentatio, potest inferri, vt non inferitur in cognitione diuinâ, neque est aliud caput vnde id persuadatur.

Confirmatur Tertio: scientia infusa Christi, id est cognitio supernaturalis per species supernaturales, & per se infusa à Deo, est repræsentatio creata sui obiecti, & tamen non est producta nec mediata nec immediata ab illo, est enim per species per se infusas, id est, quæ non petunt oriri ab obiecto, sed per se infundi à Deo; ergo illa cognitio non est imago obiecti; ergo non est de ratione cognitionis etiam creata, petere oriri ab obiecto, esseve imaginem illius. Vnde ergo probas à priori, nostras cognitiones esse imagines obiecti, seu petere oriri ab illo, quòd idem est?

Respondebis forè Primò huic vltimæ confirmationi, illam scientiam infusam esse etiam imaginem obiecti, quia producit à speciebus productis à Deo loco obiecti. Sed contra Primò, quia obiectum nullo modo producit, nec potest producere illam speciem nec mediata nec immediata, & consequenter neque eam cognitionem; ergo ea cognitio non est imago obiecti. Pater consequentia, quia ad rationem imaginis non sufficit, vt ea sit repræsentatio producta, sed ulterius requiritur, vt sit producta ab eo cuius est imago (vt enim dixi numero 154. Verbum diuinum, licet sit expressiuum Spiritus sancti, & absolute sit productum à Patre, quia tamen non est productum à Spiritu sancto, non est illius imago); ergo ea scientia infusa, cum non producat, neque immediata neque mediata, ab obiecto, sed nec possit produci, non erit illius imago, quantumuis à speciebus infusis à Deo producat. Contrà 159 ¹⁵⁹ Secundò, quia si sufficeret, vt cognitio esset imago, eam esse productam à speciebus per se oris à Deo; ergo etiam si cognitio oriatur à solâ potentia, poterit esse imago obiecti, quia oritur à potentia per se producta à Deo.

Respondebis Secundò, illam scientiam infusam non esse eiusdem ordinis cum obiecto, quia illa est supernaturalis, obiectum autem naturale, solum verò cognitionem creatam eiusdem ordinis debere esse imaginem illius. Sed contra Primò, quia etiam per scientiam infusam cognosci possunt obiecta eiusdem ordinis, id est supernaturalia; ergo etiam potest dari cognitio creata obiecti

eti eiusdem ordinis, quæ tamen non sit illius imago. Consequentia est certa. Antecedens commune omnibus Theologis docentibus, per scientiam infusam etiam cognosci obiecta supernaturalia, imò fortè primò & per se hæc, secundariò
 160 verò naturalia. Contrà Secundò, quia si representatio obiecti potest non esse imago obiecti naturalis, ergo etiam cognitio naturalis, & eiusdem ordinis cum obiecto naturali, poterit non esse imago illius. Patet consequentia, quia, ut sit eiusdem ordinis cum obiecto, non requiritur ut producat ab illo, aut ut sit eius imago, sed sufficit si possit à potentia naturali propriis viribus produci.

Dices Tertio, te probare à posteriori, cognitionem eiusdem ordinis esse imaginem obiecti, quia producit ab illo. Sed contrà Primò, quia (ut paulò antè ostendi ex scientia infusa) non est necessarium, ut scientia eiusdem ordinis cum obiecto sit illius imago, nec potest esse experientia quæ id doceat. Contrà Secundò: probas, esse imaginem, quia producit ab obiecto, ergo non debes probare, idè debere produci quia est imago, committis enim in hoc circulum, dum rationem imaginis probas quia producit, &
 161 produci quia est imago. Contrà Tertio, quia experientia tibi non dicit, cognitionem produci ab obiecto vel ab illius specie, sed præcisè requiri specierum existentiam; unde ergo probas, cognitionem esse imaginem obiecti etiam eiusdem ordinis? Contrà vltimò & efficacius, quia in præsentem non disputamus, utrum cognitio producat de facto ab obiecto, nec ne: sed præcisè hoc supposito, inquirimus rationem à priori, cur debeat produci. Huic autem dubitationi non est respondendū per aliquod principium in quo iam supponatur probata necessitas productionis, sed hæc necessitas debet probari ex aliquo alio principio per se noto, non includente vel supponente probatam necessitatem. Ergo cum imago in cognitione talis constituitur per hoc, quod petat oriri ab obiecto, non debes reddere rationem, cur cognitio sit imago, quia petat oriri ab obiecto; & petere oriri ab obiecto, quia est imago.

A priori verò impugnatur tota hæc doctrina, quia cognitio licet sit representatio obiecti, non tamen cum illo physice convenit in prædicatis propriis magis quam conveniat homo cum equo; neque maiorem habet cognitio equi similitudinem physicam cum equo, quam cum intellectu à quo oritur, ergo quia cognitio sit representatio equi, non requirit concursum equi ob formalitatem aliquam in cognitione repertam, & solum correspondentem equo. Imò si ob hanc formalitatem requireretur concursus equi, non sufficeret species impressa ab illo producta, quia hæc non continet prædicata obiecti (species enim accidentalis quomodo continebit prædicata Angelis perfectissimæ substantiæ intellectivæ, capacis visionis Dei?) ergo cognitio non requirit concursum speciei vel obiecti propter formalitatem aliquam solum illi obiecto correspondentem. Confirmatur: formalitas imaginis supra formalitatem representationis obiecti, non est aliquid aliud, quam exigentia ut producat ab obiecto quod representat: sed hæc exigentia non est prædicatum aliquod commune repertum & in cognitione, & in obiecto; imò hæc exigentia supponit aliquam formalitatem utrique communem in
 162
 163

quo fundetur, alioquin dicemus, exigentiam productionis fundari in formalitate exigentia, quod est ridiculum; ergo non est probanda necessitas concursus obiecti ad cognitionem ob formalitatem imaginis in cognitione repertam; sed neque ob formalitatem representationis ut sit, ut ex cognitione diuinā ostendi; ergo nihil movet ex quo id possit à priori persuaderi.

Sed neque exemplum, quod afferunt de filio creato numero 152. ad præsentem difficultatem conducit: quia filius creatus, Petrus v. g. non idè producit à Francisco, quia Petrus ex sua essentia sit imago Francisci phæbeatque formalitatem aliquam soli Francisco correspondentem (hic enim Petrus potuit oriri ab alio homine, imò & potuit esse pater Francisci, cuius de facto filius est, quo casu non esset illius imago) ergo non oritur de facto ab eo ob exigentiam & formalitatem aliquam solum Francisko correspondentem, nec quia sit imago illius, sed potius contrariò idè formaliter est imago Francisci, quia ab illo oritur: idè autem ab illo vel alio homine debet oriri, quia, ut dixi in libris de Generatione, semen matris, quia valde humidum, non sufficit ad disponendam materiam; unde necessarium est illud iuvare semine maris calido & sicco: ex hoc autem quid potest ad præsentem difficultatem de cognitione & imagine deduci?

Dices: Rectè potest probari à posteriori, ex eo, quod cognitio de facto procedat ab obiecto, cum esse imaginem obiecti; & postea à priori ex eo, quod sit imago, probari etiam, debere oriri ab obiecto: sicut ex eo quod homo discit, probatur à posteriori, cum esse rationalem; ex eo autem, quod sit rationalis, probatur à priori, cum posse discere. Ratio huius est, quia duo possunt inuicem probari à priori & à posteriori, ut causa per effectum, & hic per causam; ergo non committitur vitiosus circulus in supra posito discursu. Sed contrà Primò, quia licet existentia effectus possit probari ex causa à priori, ut in exemplo posito de rationalitate hominis; non potest tamen reddi pro ratione à priori, cur effectus exigat eam causam quod debeat oriri ab illa: nam debere oriri ab illa, & eam exigere, est idem diversis vocibus. Probanda ergo est ea exigentia ex formalitate aliqua reperta in effectu, & quæ solum possit omni causæ respondere: hæc autem formalitas non debet esse ipsa exigentia; nam huius quarimus rationem à priori: atqui (ut dixi numero 163.) formalitas imaginis solum dicit supra representationem exigentiam oriendi ab obiecto; ergo quando quaritur ratio à priori, cur cognitio habeat hanc exigentiam, non debet responderi, quia est in cognitione formalitas imaginis, hoc enim est dicere, quia est in cognitione formalitas exigentia. Contrà Secundò, quia exigere oriri ab obiecto, non est effectus imaginis, imò est quasi illius definitio, & imago quali definitum; sicut posse discere, est definitio discursivi: ergo, sicut non potest reddi pro ratione à priori, cur Petrus possit discere, quia est discursivus, nec quare non repugnet, quia est possibilis; ita nec poterit dici à priori, idè cognitionem exigere obiectum, quia est illius imago. Et ut petimus rationem à priori cur cognitio exigat obiecti

iecti concursus, quare etiam cur sit imago; huius autem rationem certum est non posse eam reddi, quia est imago; ergo ab his Auctoribus nulla à priori conclusionis redditur ratio.

Illo autem eodem exemplo, quod hi pro se afferunt de rationali, eos tandem conuincio: nam vltima probatio, in qua sistimus, vt dicamus Petrum v.g. posse discurre, non est quia sit rationalis, aut quia possit discurre, sed quia videmus vel audimus eum discurrentem; hoc autem amplius non probamus, est enim per se notum; ergo, vt dicamus cognitionem esse imaginem, seu petere oriri ab obiecto, debemus venire ad principium aliquod per se notum, seu experientiam; hanc autem non habemus in omni cognitione, vt probauimus. deinde, etiam si in omni esset, tunc deberemus dicere, quia ita de facto contingit, vnde inferimus naturæ illius hanc esse annexam dependentiam, recurrere autem ad eas imagines est ad imaginationes sine fundamento confugere.

SUBSECTIO SEXTA.

Quid in hac questione dicendum.

168 SPECIES requiritur ad cognitionem, efficaciter videtur ostendi à posteriori experientia. Sect. 1. adductis. A priori autem vix vllam inuenio rationem. Ea mihi occurrit (valeat quantum possit) quia licet cognitio non sit similis physice obiecto in prædicatis illius, omnia tamen illa explicat ac repræsentat; cumque potentia, v.g. intellectus noster, imprimis non contineat in se eas formalitates obiecti, & aliunde obiectum sit illi quasi occultum, videtur necessarium, vt possit intellectus producere cognitionem, dicentem omnes formalitates obiecti, cum iuuari vel ab obiecto ipso, vel ab aliquo substituto, in quo quasi in semine hæ formalitates contineantur: hoc autem est species impressa. Quod cognitio repræsentet & manifestet intellectui formalitates & prædicata obiecti, vel plura, vel pauciora, prout fuerit cognitio & species, est certius, quam probatione indigeat. Quod verò intellectus non necessariò eas formalitates contineat, probatur clarè: nam intellectus non continet albedinem, colorem, elementa, &c. ergo intellectus non potest ex se solo eas dicere formalitates; ergo eget concursu ipsius obiecti, vt possit per cognitionem eas manifestare.

169 Dices Primò: Etiam cognitio Dei manifestat omnes formalitates obiecti, & tamen non produciuntur ab illo; ergo non requiritur vt manifestatio obiecti ab ipso obiecto producat. Respondent huic obiectioni Auctores suprà impugnati, negando consequentiam, eò quod cognitio Dei non fit imago creaturatum. Sed absit à me hæc responsio, & quia in eà circulum committi, iam ostendi à num. 155. & quia non probo à priori necessitatem oriundi ab obiecto, ex eo quod cognitio sit illius imago; imò potius nunc reddo rationem à priori, cur cognitio creata debeat esse imago obiecti. Melius ergo ad rem præsentem respondeo, cognitionem diuinam non indigere obiecti adiutorio: quia, cum Deus contineat in se omnes creaturarum perfectiones eminentiori modo, ideoque possit eas producere etiam solus, non est necessarium ad hoc, vt per cognitionem eas exprimat & manifestet, cum ab alio extrinseco iuuari; cum

autem intellectus eas non contineat (vt est per se notum) oportuit vt hic iuuaretur ab obiecto, non verò Deus, ad explicandas eas formalitates.

Sed vrgebis adhuc contra hanc solutionem: 170 Deus etiam cognoscit malitiam peccati, & repræsentat illam, non tamen eam continet; ergo, vt repræsentet obiectum, non est necessarium vt vel illud contineat, vel iuuetur ab ipso obiecto eiusve specie. Pro solutione aduerte, etiam si malitia non sit perfectio, sed potius summa imperfectio, cognitionem tamen malitiæ, item eius speciem impressam, perfectionem dicere. Deus ergo, licet non contineat malitiam peccati, continet tamen eius speciem impressam, consequenterque rectè potest sine peccati concursu illud cognoscere.

Dices Secundò: Scientia infusa est repræsentatio obiecti, & tamen non fit ab obiecto; ergo, &c. 171 Respondeo, eam scientiam infusam fieri per species infusas, quæ licet non producantur ab obiecto, adhuc tamen æquivalent speciebus ab obiecto productis; producuntur enim à Deo vt causâ speciali illarum, Deus autem cum perfectissimè contineat obiectum illarum, rectè potest dari illis speciebus totum quod illis daret obiectum, si eas produceret; quare sufficienter, imò perfectius per illas species completur intellectus ad producendam manifestationem obiecti, quàm si immediatè ab ipso obiecto eas accepisset.

Sed rogabis, vtrum hæc cognitio infusa sit obiecti imago. Respondeo, cognitionem omnem, quæ non fit mediatè vel immediatè ab obiecto, (qualis hæc est) item & cognitionem effectus in causâ, licet fiat aliquo modo à specie, non tamen esse propriè obiecti imaginem, quia imago debet fieri ab ipso cuius est, iuxta dicta suprà, quare non potest reddi pro ratione dependentiæ cognitionis à specie ratio imaginis, quia hæc non reperitur in omnibus cognitionibus, etiam dependentibus à specie, neque e contrario dependentia à specie pro ratione imaginis; solum ergo reddenda est ratio repræsentationis creatæ formalitatum obiecti pro ratione dependentiæ, vel ab obiecto, vel à specie impressâ, siue hæc ab obiecto, siue à solo Deo, siue per discursum acquisita sit.

Ex his inferes Primò, solam potentiam, consideratâ præcisè eius virtute, non esse adæquatè productiuam cognitionis, & consequenter in hoc sensu non esse adæquatè cognoscitiuam, licet, quatenus ipsa sola, non verò species cognoscit, adæquatè cognoscitiua dici debeat. 173

Inferes Secundò, ipsam potentiam non continere adæquatè ipsam formalitatem cognitionis: quia licet potentia visiva, v.g. ex se sit determinata ad videndum, & ita visio adæquatè illi videatur respondere, in tantum tamen est determinata ad videndum, in quantum est determinata ad se coniungendum cum specie visivâ, & simul cum hac ad producendam visionem; quare visio vtrique partialiter correspondet.

Inferes Tertio, cur species, non verò potentia dicatur virtualis repræsentatio obiecti, cum etiam potentia concurrat ad efficiendam repræsentationem formalem, id est, cognitionem obiecti: inferes, inquam, rationem esse, quia species concurrat, quasi faciendo præsentem potentia obiecti essentiam, vt possit eam per cognitionem explicare, vnde ea repræsentatio specialius tribuitur speciei, quàm potentia.

SUBSECTIO SEPTIMA.

Possibilis est substantia non indigens speciebus distinctis.

174 **I**NFERO Quartò, possibile esse de potentia absolute solutâ potentiam aliquam cognoscitivam sine specie impressâ distinctâ. Probatur ex dictis: non est necessarium, cognitionem oriri ab obiecto immediatè, neque à specie ab ipsâ productâ, sufficit enim, si oriatur à speciebus à Deo productis: atqui non repugnat, produci à Deo potentiam aliquam adeo perfectam, quæ sola contineat simul perfectionem nostri intellectus, & perfectionem specierum insularum à Deo (quæ enim in hoc potest relucere contradictio?) ergo non repugnat potentia cognoscitiva sine speciebus à se distinctis. Confirmatur: si ob aliquid repugnaret, maximè quia omnis cognitio esset imago obiecti, deberetque ab illo mediatè vel immediatè oriri; sed hæc ratio est nulla (ut constat ex dictis) ergo non repugnat.

175 **A**duerte tamen, illam potentiam esse virtualiter quasi duas causas, quia & æquivaleret potentia, & etiam speciei, sicut de facto intellectus Angeli seipsum sine mediâ specie cognoscit. P. Suarez Tomo de Angelis lib. 2. cap. 3. opinatur, necessitatem specierum tantam esse, ut repugnet etiam diuinitus substantia non indigens speciebus distinctis ad cognitionem aliorum obiectorum, quæ in ipsâ non continentur. Dico, quæ non continentur in ipsâ; nam quæ continentur in ipsâ, concedit posse ab illâ in se cognosci. Mouetur, quia ad cognitionem requiritur influxus obiecti per se vel per speciem, iuxta illud, *Ab obiecto & potentia paritur notitia*; ergo substantia quæcumque intellectiva creata debet ad cognitionem habere concursum obiecti; sed hunc per seipsum nequit habere, quia non potest esse speciei aliorum infinitorum, aliâs esset infinita in perfectione. Confirmatur à simili in Deo, qui, etiam ut cognoscat omnes creaturas, debet continere perfectionem illarum, & esse infinitæ perfectionis. Huius argumenti bene vidit Suarez facilem esse solutionem, scilicet, speciem etiam de infinitis obiectis non debere esse infinitæ perfectionis, quia contentia obiecti, quæ requiritur in specie, est valde imperfecta; unde una species accidentaliter potest esse representatiua multarum & infinitarum substantiarum quæ sunt valde perfectæ. & de facto ita esse, probabile censet ipse Suarez in aliquibus Angelis, qui per unicam speciem impressam omnia creata possunt cognoscere. Unde ulterius fit, ut si esset aliqua substantia, quæ contineret in se perfectionem huius speciei impressæ, nullo modo requireretur, eam esse infinitam. Ideo vrget argumentum, & impugnat solutionem, quia contentia per modum speciei impressæ repugnat substantiæ quæ valde est perfecta; repugnat enim eius nobilitati, fieri vicariam aliorum obiectorum inferiorum, ergo per modum speciei nequit illa substantia esse representatiua aliorum obiectorum, & consequenter deberet esse infinita.

176 **H**æc impugnatio omnino displicet, nec fundamentum habet solidum, nisi in voce *vicarij* vel *substituti*. Rogo enim ipsum P. Suarez, an species

supernaturalis per se infusa, quam habet Christus Dominus de infimo accidenti materiali, v.g. de vicatione scatebei, an, inquam, talis species ita perfecta & supernaturalis sit vicaria illius vicationis, an non. Si non est, ergo non omnis species impressa est vicaria & substituta obiecti; ergo etiam illa substantia simul esset species impressa, non foret necessarii vicaria & substituta obiectorum. Si verò dicat esse vicariam, iam debet explicare, quid fieri possit, ut res perfecta & supernaturalis in substantiâ ita possit humiliari, ut fiat vicaria rei imperfectæ, scilicet accidentis materialis & hoc si illi non repugnat, etiam ego dicam, non repugnare substantiæ illi, quantumvis perfectæ, ergo hæc ratio desumpta ex voce *vicarij* vel *substituti*, nulla est in re.

Propter hoc ergo non est negandum, posse esse vnam substantiam, quæ simul sit species impressa omnium obiectorum, quia neque illa esset infinita, contentia enim per modum speciei est valde imperfecta, nec inferens infinitatem, ut omnes fatentur; neque esset propriè vicaria obiectorum, quia non produceretur ab illis in hunc finem, nec haberet delegatam ab eis potestatem, sed propriam, & independentem ab illis; imò ipsum Deum continere perfectionem speciei impressæ respectu omnium creaturarum, duci in materiâ de scientiâ Dei, ideoque posse ipsum Deum in se, non solum ut in causâ continente creaturas, eas mediatè cognoscere, sed etiam immediatè in seipsis determinatâ suam substantiâ per modum speciei sine vllâ imperfectione cognoscere. Dixi, non esset propriè vicarius vel substitutus, nam improprie, quatenus significat virtutem faciendi idem quod præstaret obiectum si esset præsens, & proportionatum in hoc sensu, libenter admitto, eam substantiam futuram vicariam obiectorum. Sed hoc nullam dicit imperfectionem, sed potius perfectionem simpliciter simplicem: posse enim producere effectum, quem potest alia causa, est perfectio simpliciter simplex; non ergo est, unde negetur in hoc sensu illi substantiæ, imò & Deo ratio vicarij & substituti.

Obijcies Primò: Illa substantia esset cognoscitiva & non esset cognoscitiva futurorum: cognoscitiva, quia haberet species illorum; non cognoscitiva, quia esset creatura, cui videtur repugnare scientiâ de futuris, iuxta illud *Isaie: Annuntiate nobis quæ ventura sunt, & dicemus quia Dixeritis vos*. Respondeo Primò, hoc argumentum non habere contra me maiorem vim, quàm contra communem sententiam, docentem, Angelis deberi à primo instanti suæ creationis species futurorum, etiam si ea nō possint cognoscere. Quod ergo illi de speciebus dixerint, dicam ego de ipsâ substantiâ. Si dixerint, species illas non posse de illis obiectis cognitionem producere, donec obiecta existant; idem dicam de eâ substantiâ. Vt autem melius respondeam, eò quod ego docentem in materiâ de Angelis, tales species, si darentur, producturas, etiam antequam obiectum existeret, cognitionem de illo; dico iam, illam substantiam fortè non futuram speciem, nisi de obiectis necessarijs, id est de possibilitate creaturarum, quæ cognitio proculdubio non repugnat creature. Non autem futuram speciem futitionis vtilis, patet: si enim illa esset species de futuris vtilibus, repugnet illi existere, nisi quando illa essent.

SECTIO IV.

Quæ sit Specierum causa.

De causâ finali specierum dictum est, eam ordinari ad cognitionem efficiendam: de causâ formali nihil occurrit dicendum, ipsæ enim non informantur nisi ab vicatione & duratione, sicut quælibet alia res creata; sunt autem potius formæ accidentales, solum ergo restat causâ materialis & effectiua.

SUBSECTIO PRIMA.

Quæ sit causa materialis Specierum.

PRIMA CONCLUSIO. Species spirituales in solâ animâ rationali recipiuntur. Hæc est certa; quia, ut sæpè dixi, nihil spirituale potest in subiecto materiali etiam partialiter recipi; sed in homine, præter animum rationalem, non est aliud subiectum spirituale, in quo possint recipi species; ergo in solâ animâ rationali recipiuntur. Hæc intellige in nostrâ sententiâ, negante potentias distinctas: nam si distinguantur, probabile est eas recipi in solo intellectu, quia in illo debent propria cognitionis instrumenta recipi, & in voluntate instrumenta volitionis. Nihilominus probabilius est, etiam tunc in animâ recipi, eò quod anima etiam tunc deberet immediatè concurrere ad cognitionem, & determinari per species, quod præcipuè locum habet in ordine ad habitus voluntatis, qui cum concurrant in genere causæ formalis, inclinando voluntatem, anima autem sit quæ inclinatur, non verò potentia distincta, debet habitus in animâ recipi, non in potentia. Quod etiam suo modo locum habet in speciebus respectu intellectus, licet non ita, eò quod non concurrant formaliter.

SECUNDA CONCLUSIO. Species materiales sensuum externorum tam in homine quàm in brutis in solâ materiâ primâ recipiuntur. Hanc probo apertè, quia illæ species sunt eiusdem rationis cum his, quæ per aërem vel crystallum producantur: sed hæ in solâ materiâ, & non in formâ aëris aut crystalli recipiuntur, ut omnes fatentur; ergo etiam in ipsâ pupillâ solum recipiuntur in materiâ. Patet consequentia, quia neque materia pupillæ est infirmior materiâ aëris, neque species pupillæ sunt diuersæ; cur ergo, sicut in aëre à solâ materiâ conseruantur, non etiam in oculo? Confirmatur: etiam abscedente animâ quoties pupilla oculi remanet diaphana, retinet species visus (si enim hæ in crystallo non viuât, quia diaphana, recipiuntur, cur non recipiuntur etiam in pupillâ diaphanâ, et si non viuât?) ergo species visus, adhuc ibi existente animâ, in solâ pupillæ materie recipiebantur. Hæc consequentia est bona ex dictis in Physicis, ubi ostendimus, accidentia, quæ remanent in corrupto, non subiectata fuisse in toto composito, quia non possunt transire de subiecto in subiectum; dicere autem ea mutata fuisse in alia solo numero distincta, omnino est improbabile.

Dices: Species sunt instrumentum animæ ad cognoscendum, ergo debent in illâ recipi. Hoc argumento mouentur nonnulli recentiores ad

Nnn 3 oppo-

essent futura; cumque multa non possent esse simul futura, ea scilicet quæ inter se repugnant, ut odium & amor in eodem subiecto, eodemque tempore, non posset illa creatura villo tempore produci, quod est implicatorium; aut certè solum posset produci, quando esset futurus actus ille cuius ipsa esset species, si existeret; esset autem species futurationis & non futurationis, quia vtrumque absolutè est possibile, & illa repræsentat totum possibile, ut supponimus; ergo non est concedendum, eam esse speciem futurationis.

Tertiò & melius posset dici ex nostris principiis, scientiâ de futuratione ex parte obiecti idem omnino cognoscere, quod scientia simplicis intelligentiæ; solum hanc esse differentiam, quod vna cognitio dicitur *si esset*, altera *est*: vnde videtur inferri, totam eam differentiam esse ex parte modi, ac propterea non requiri diuersas species, sed eandemque sufficere pro vtrâque cognitione; quod possit illam substantiam esse speciem omnium determinari verò ad habendam cognitionem, quæ dicatur *erit*, aut quæ dicatur *non erit*, non ab specie, sed à Deo, & aliunde, per quod tamen non nego, possibiles esse aliquas species, quæ naturâ suâ dicantur *erit* vel *est*, & tales negauimus in Angelis, antequam obiectum existeret, ne cognoscerent futura, & talem etiam negauimus futuram à semetipsâ istam substantiam, de quâ iam disputamus.

Quartò tandem posset dici, illam esse speciem conditionatam de futuratione, v.g. peccati Petri si hoc futurum est; & ab hac conditione extrinsecâ pendere, ut sit absoluta species eius futurationis: vnde nec sequeretur, illam simul repræsentaturam contradictorium, nec pendere, ut existeret, à rebus contradictoriis. Hæc solutio non facile impugnari potest: quia tamè ego sæpè potentias & continentiam conditionatam in creaturis reieci, priores solutiones approbo, hanc secundam in finem pro his qui in aliis rebus per has virtutes conditionatas discurrunt.

Obiicies Secundò: Si illa substantia seipsa esset species omnium, illa esset cognoscitiua omnium obiectorum, & posset naturaliter solum ea cognoscere, quod videtur excedere capacitatem creaturæ. Respondeo; à me alibi ostensum, posse cognitionem vnam creatam esse simul cognitionem de omnibus obiectis possibilibus, neque inde inferri in eâ infinitam perfectionem; ergo posset illa substantia cum illis speciebus talem cognitionem elicere. Secundò respondeo, non sequi ex eo, quod esset species omnium, futuram etiam cognoscitiuam omnium simul; poterat enim habere virtutem ad omnia diuisione, non tamen collectiue, ut de speciebus Angelicis communiter docetur. Tertiò huic & præcedenti obiectioni respondeo, eis summum probari, non posse esse creaturam quæ esset species omnium rerum, nullatenus tamen ostendi, non posse esse speciem multarum, prout in conclusione præcipuè diximus, & de quo in præsentî propriè disputatur, etiam si addiderim ego secundam illam partem, scilicet, nec repugnare, ut sit species omnium possibile.

oppositam nobis sententiam tenendam, adduntque, se, quando in Physicis dixerunt, accidentia materialia non recipi in toto composito, solum locutos de accidentibus quæ nec sunt vitalia, nec habent connexionem cum vitalibus. Hos ego impugno, quia in primis dicunt, & merito, in tactu, gustu & olfactu non dari species, sed odorem, calorem, saporem, &c. concurrere immediatè ad cognitionem sui. Vel ergo dicunt, odorem & calorem recipi immediatè in animâ, vel non. Si dicant, in primis sibi ipsis, & omnibus Philosophis, & rectè rationi aduersantur; nam primæ qualitates, ut sæpè diximus, non recipiuntur nisi in solâ materiâ: si verò negent, ergo iam accidentia, quæ habent connexionem cum actibus vitalibus, quia illos efficiunt, sicut species subiectantur in solâ materiâ. cur ergo & non subiectantur ipsæ species? Respondeo ergo eorum argumento, speciem solum requirere indistantiam à potentia, ut simul cum illâ concurrat ad cognitionem, sicut eam solum requirit calor & odor: hæc autem indistantia rectè saluatur, si præcisè in solâ materiâ recipiatur, aliunde autem est positiua ratio (ut ostendi numero 184.) ut recipiantur in solâ materiâ; ergo in illâ solâ recipiendæ sunt.

187 TERTIA CONCLUSIO. Probabilius est, etiam speciem sensus interni subiectari in solâ materiâ. Probat in primis: nam, eò quod materiales sunt, debent recipi in materiâ; aliunde autem non est vlla ratio, ut illis duo tribuamus subiecta (utenim compleant animam, non requiruntur, in eâ recipi;) ergo in solâ materiâ recipiuntur. Hæc intellige in homine: nam in brutis fortè in solâ animâ recipiuntur, quia illa dat sufficienter materialitatem illis speciebus; & cum sint omnino diuersæ ab externis & internis humanis, non est argumentum, quo probetur, eas in materiâ recipi debere: ergo connaturalius videtur ut recipiantur in animâ cum quâ concurrunt, & quam determinant ad cognitionem. Hoc tantum doceo ut probabilius: nam qui voluerit dicere, etiam in brutis recipi in solâ materiâ, vix poterit solidè impugnari.

188 Sed dices: Si in homine species materiales internæ recipiuntur in solâ materiâ, ergo adhuc durabunt post mortem, quod videtur absurdum. Respondeo Primò, negando sequelam: illæ enim species, sicut productæ sunt à phantasiâ, ita probabiliter dicuntur ab eâ pendere in conseruari efficienter. Secundò respondeo, eas ordinari ut ad proprium finem ad cognitionem, ideò deficiente animâ (quia iam non potest fieri cognitio) naturâ suâ perire, fortè in instanti, vel paulatim, ut in cadauere perit color & alia accidentia, de quibus quoad hoc non est minor difficultas.

SVBSECTIO SECVNDA.

Quæ sit causa efficiens specierum materialium.

189 QVARTA CONCLUSIO. Species externæ visus, auditus, producuntur efficienter adæquatè ab obiectis à quibus mittuntur. Hæc est certa & communis, quæ probatur experientijs suprà factis. Sicut enim, quia posito Sole videmus lumen per medium diffundi, dicimus, lu-

cem illam à Sole produci; ita, quia posita albedine v. g. producuntur species, dicendum est, eas ab albedine produci, ita tamen, ut in aëre sibi immediato adæquatè sola albedo producat species, hæc autem ibi productæ solæ producant in aëre sequenti, &c. ut diximus in simili de luce & calore per medium diffusis. Quando autem ratione alicuius corporis distantioris intensior species producitur, ut v. g. per specula concava, quam sit in aëre illis immediato; dicendum est, illam intensiorem speciem produci immediatè vel ab ipso obiecto, vel à specie intensiori quæ vicinior est crystallo, ut in simili diximus de luce Solis in crystallo productâ.

Sed rogabis Primò, cur obiectum ipsum non producat immediatè cognitionem, etiam si sit distans, cum iam produxerit aliquid in medio, præsertim cum, iuxta dicta à nobis proximè, per crystallum distantiorum immediatè producat speciem intensiorem. Respondeo, in visu reddi rationem ab experientiâ, quia color est improporcionatus, ut se ipso immediatè visum efficiat, ideoque color aut lux pupillæ, vel qui illi immediatus est, non potest videri, quantumvis sit propinquus; ergo color non solum ob distantiam, sed aliunde est impotens immediatè ad concurrendum ad visionem; ergo, quantumvis producat aliquid in medio, & ratione huius reddatur iunctus potentie, non poterit immediatè concurrere, cum etiam, quando est propinquior, non possit producere. Deinde vniuersaliter ad visum, auditum, respondeo, horum obiectorum actiuitatem sufficienter exerceri circa species; unde non oportet sine fundamento eam extendere ad ipsam cognitionem immediatè producendam. Ideò autem dicimus, per crystallum immediatè à Sole distanti produci intensiorem lucem, quia non est alia causa, à quâ ille excelsus oriatur; ideoque cogimur ad id docendum: ut autem dicamus, ipsam cognitionem immediatè oriri ab obiecto distanti, nullum est fundamentum; ergo non est id docendum.

Rogabis Secundò, vtrum vbicatio producat species simul cum colore. Respondeo producere. Ratio est, quia ipsa vbicatio videtur, ut diximus suprà, non autem per species coloris (quia hæc solum repræsentant colorem) ergo per species vbicationis, ergo vbicatio etiam eas producit. Confirmatur: color est indifferens ut sit in hoc vel illo loco, ergo non producit se solo species, quæ repræsentent, ipsum esse in hoc potius quam in illo, ergo hæc debent ab ipsâ vbicatione produci.

Rogabis Tertio, vtrum species productæ ab his obiectis sint subtiliores illo. Ex vna enim parte videtur non posse esse, quia cum obiectum sit causa illarum, non possunt ipsæ excedere in subtilitate obiectum: aliunde verò videtur necessariò eas futuras subtiliores, nisi enim essent subtiliores, non possent magis, quam obiectum ipsum, immediatè concurrere ad cognitionem. Respondeo, hanc esse questionem de purâ voce, in quâ aliqui valdè inutiliter defatigantur, nec verò scio quid per subtiliores velint dicere; ideò conditionatè respondeo, si per subtiliores, intelligas perfectiores, certum est illas non esse subtiliores, quia non potest effectus perfectior esse suâ causâ adæquatâ: si verò per subtiliores intelligas magis propor-

proportionatas ad immediatè efficiendam cognitionem, certum est eas esse subtiliores, quia sunt magis proportionatæ ad cognitionem quam obiectum; neque est inconueniens, ut res minus perfecta potens sit efficere aliquem effectum quem res perfectior producere non valet, & consequenter non est inconueniens, ut effectus sit aptus immediatè ad alium effectum producendum, ad quem non sit apta eius causa.

193 Rogabis Quartò, à quâ causâ producatur species reflexa crystalli v. g. Ratio dubitandi est, quia, si species illa producitur à specie directâ, sicut hæc non repræsentat ubiocationem versus speculum, ita nequa ab hac producitur in speculo, ibi repræsentabit obiectum, aliam autem speciei illius causam vix inuenies. Respondeo, eam produci à specie directâ; neque hinc sequi non posse repræsentare obiectum versus crystallum, quia cum illa species reflexa impediatur ulterius progredi, reuertitur eadem viâ quâ uenerat; species autem externæ versus eam partem repræsentant obiectum versus quam refranguntur. Cum ergo directâ producat reflexam non refrangatur, secus verò reflexa, inde est, ut hæc non repræsentet obiectum versus eam partem versus quam altera species, quæ erat illius causâ, illud repræsentabat, sed versus oppositum.

194 Obiicies: Ergo iam simile agit in simile; nam species reflexa producitur in eodem subiecto, in quo erat directâ, cui est similis. Nego sequelam, quia species directâ & reflexa non sunt omnino similes; repræsentant enim diuersam obiecti ubiocationem.

Utræque: Si ponantur duo vel tria specula opposita, repræsentabitur obiectum bis aut ter versus eandem partem; ergo iam tunc producentur species omnino similes in eodem aëre. Respondeo, esse impossibile naturaliter hanc duplicem reflexionem per eandem omnino lineam: nam obiectum interpositum inter ea duo specula impedit reflexionem, vel unum speculum interpositum impedit, ne obiectum in alterum mittat species. Poterit quidem dari hæc reflexio per duas lineas, alteram alterâ altiore, aut magis obliquam, & tunc iam illæ species non erunt omnino similes, quia non repræsentant obiectum in eadem parte; in reflexione autem soni, ubi medium non impedit, ne species eadem lineâ reproducantur, dicendum est, adhuc simile non agere in simile, quia non sunt simul illæ reflexiones, sed una post aliam. vnde quando secunda aduenit, non inuenit passum sibi simile, quia iam perierat prima species. Vel tandem dici potest, in istis accidentibus intentionalibus, quæ ad distinctas cognitiones ordinantur, non esse inconueniens, si duo simul sunt in eodem subiecto, quo tota obiectio corrui.

196 QUINTA CONCLUSIO. Species phantasie producuntur ab actibus sensitiuis externis solum mediâtè. Hæc Conclusio duas continet partes, & quoad utramque communis est. Prima, quod scilicet non producantur immediâtè, probatur, quia actus externi distant à phantasiâ, ergo immediâtè non possunt species producere in illâ. Quod verò mediâtè illas producant, producendo scilicet in neruis sensorii sibi contiguas species, à quibus aliæ usque ad phantasiam producantur, inde probatur, quia omnis actus est

productiuis speciei de suo obiecto, est enim repræsentatio illius, & perfectior, quam species; ergo producet eam in neruis sibi immediatis.

Dices: Sensatio est productiua specierum de suo obiecto, ergo eas producet etiam in aëre, & consequenter ex ipsis actibus solis poterit dari reflexio, sicut in speculo v. g. Nego sequelam: nam species, quas de suo obiecto cognitio producit, sunt in ordine ad memoriam, & faciliorem reddendam potentiam cognoscendam, in quâ solâ sunt tales actus, vnde solum producantur intra compositum sentiens, non verò per aërem. Vtrum autem cognitio producat per aërem species sui ipsius, questio est communis ad alia accidentia, & substantias insensibiles, in quâ nihil certò possumus definire, quia pro neutra parte vllum habemus principium aut experientiam.

Sed contrâ insurgunt quidam: Sensatio externa est crassior speciebus phantasie, ergo non potest se solâ producere eas species.

Miror, ab his tam certò definiri maiorem sensationis crassitiem: cum enim utraque sit materialis, & aliunde sensatio, quia expressior similitudo obiecti, magis intentionalis sit, ego potiùs species dicerem esse crassiores cognitione, quàm è contrario.

Primò respondeo, etiam obiecta externi sensus, colorem v. g. per te esse crassiora speciebus, & tamen producantur adæquatè species de se. ergo etiam sensatio crassior sit speciebus phantasie, adhuc poterit esse causa illarum, quia hæc maior crassitudo non est aliud, quàm minor aptitudo ad concurrendum. Non repugnat autem, effectum esse aptiorem ad concurrendum ad alium effectum, quàm causam à quâ producitur, & consequenter non repugnat in hoc sensu, causam esse suo effectui crassiorem.

Secundò rogo, Quid intelligitur nomine crassioris? numquid minus materialis? Sed hoc non potest dici, quia utraque pendet æquè à subiecto materiali, inò sensatio, in homine saltem, solum inadæquatè pendet à materiâ, & inadæquatè à spiritu, species autem adæquatissimè pendet à materiâ. Neque ea crassities potest esse aliqua pinguedo, aut maior circumferentia sensationis, aut maior diuisibilitas non enim sensatio est magis diuisibilis, quàm species. Tandem non potest esse minor virtus ad producendum, tunc enim perterres manifestè principium, dum diceret, sensationem esse minus aptam ad operandum, quia est magis crassâ, id est minus apta; ergo relinquamus istos terminos, quibus videmur aliquid dicere, & in re nihil dicimus, clatè autem discurremus.

SUBSECTIO TERTIA.

De causâ efficiente Specierum intellectus.

SEXTA CONCLUSIO. Species intellectus producuntur & ab ipso intellectu, & à sensatione phantasie. Hæc est communissima, probaturque, quia coniunctum ex sensatione internâ & intellectu continet adæquatè species spirituales, ergo ab illâ producantur. Consequentia est bona. Antecedens suadetur, quia illa species solum dicit spiritualitatem, & representationem formalem obiecti: sed spiritualitas respondet

Nnn 4 intel-

intellectui, representatio verò actui phantasia, & intellectui; ergo ab his produceretur, præsertim cum nulla causa sit à qua possit produci.

Contrà obijcit quidam contrarium sentiens: intellectus non est instrumentum obiecti, ergo non pertinet ad illum supplere obiecti defectum, & producere species intellectuales, sed id pertinet ad Deum, ut auctorem naturæ. Respondeo Primò ad hominem, species infusa de aliquo obiecto in omnium, etiam huius qui hæc obijcit, sententiâ, concurrat ad cognitionem loco obiecti, & tamen illa species non est instrumentum obiecti, quia non producitur vllò modo ab obiecto; ergo, licet intellectus non sit substitutum obiecti, adhuc poterit loco illius species producere.

201 Quòd si dixeris, speciem infusam, esse perfectiorem obiecto, nec ab illo productam, adhuc esse obiecti substitutum, eò quòd efficiat id quod obiectum præstiturum erat; si hoc, inquam, dixeris, etiam dicam ego, in hoc sensu intellectum esse obiecti substitutum, quia efficit quod debebat facere obiectum, nec in hoc vllum erit incommodum.

Secundò respondeo, ut intellectus concurrat loco obiecti, non requiri ut sit vicarium obiecti, sufficit enim, si inuenitur ab obiecti vicario, quale est cognitio; neque video, cur cognitioni materiali phantasia soli concedatur virtus adæquata producendi species materiales in ipsâ phantasiâ, huic autem simul cum intellectu non concedatur virtus producendi species intellectuales.

202 Secundò obijciunt: Angelus non producit sibi species cum obiecto, sed eas accipit à Deo; ergo nec noster intellectus. Disputatione II. de Angelis à num. 24. fusè de Antecedenti egi, ubi ostendi esse valdè probabile, posse Angelos species accipere ab obiectis: vtrum autem de facto ita fiat, dubium esse, quia non est ratio pro vnâ aut alterâ parte. Ideò Antecedente permisso nōo consequentiâ: eò enim quòd in animâ sit actus phantasia, ad cuius præsentiam producitur species in intellectu, videtur sufficientissima ratio, ad dicendum, ex vtroque resultare vnâ causam totalem illarum specierum, nec necessum esse, recurrere ad Deum, ut tunc eas producat, quidquid sit de facto in Angelis.

Tertiò obijcies: Species est coniuncta obiecti cum potentia, ergo debet produci ab ipso obiecto. Respondeo, hinc non magis probari, debet ab obiecto quàm à potentia produci: si enim coniungit potentiam cum obiecto, & obiectum cum potentia, cur magis ab obiecto quàm à potentia debet produci? Respondeo Secundò, iam tunc obiectum concurrere mediâ saltem cognitione sui, quæ ab ipso producta est.

203 SEPTIMA CONCLUSIO. Species intellectus & phantasia non conseruantur à solo intellectu & phantasiâ. Probat, quia solus intellectus non continet eas species adæquatè, ergo solus non potest dare in secundo instanti esse illis speciebus, ergo neque conseruare. Confirmo: non potest primò producere eas species sine concursu obiecti, aut actus, præcisè quia eas non continet adæquatè; ergo nec solus poterit conseruare. Patet consequentiâ, quia etiam conseruatio est productio & datio esse, ideoque tam causa conseruans quàm primò produciens debet continere effectum; conseruantur ergo prædictæ species &

ab intellectu, & à Deo supplente defectum cognitionis præteritæ, à qua producta est species. Idem est in phantasiâ.

Sed obijcies: Ergo Deus ut causa specialis conseruabit species concurrentes ad representationem falsam, item & concurrentes ad propositionem nimis intentam bonitatis repetitæ in peccato, & consequenter ad cognitionem inclinantem ad peccatum: vtrumque autem videtur absurdum, quia sequitur, Deum esse causam habitus vitiosi. Respondeo, concedendo, eas à Deo conseruari; negando tamen, id esse absurdum: quia species illæ nō sunt in se mala formaliter, licet aliquo modo inclinent ad malum; sicut etiam appetitus in omnium sententiâ conseruatur à solo Deo, inclinatur tamen ad peccatum. Ratio est, quia Deus, licet non possit esse causa actus peccaminosi, potest tamen rei inclinantis ad peccatum materialiter, ut est causa ipsius appetitus. Adde, Deum non esse aliter causam earum specierum, quàm sit actus peccaminosus; determinatus enim, & obligatus à causâ secunda, conseruat eas species, sicut concurrat ad opus peccaminosum.

Rogabis, à quo producantur species actuum, quos in nobis experimur, & quorū recordamur. Respondeo, produci ab ipsis actibus, quos quidam & intuitiue cognoscimus, quando eos in nobis experimur: verum tamen est, ita confusè à nobis cognosci, ut nisi de eorum existentia vix de aliquo alio prædicato rationem reddere possimus, sicut quando eminens colorē videmus. Vbi aduertite differentiam inter cognitionē horum actuum, & cognitionem Dei, Angelorum, & aliarum substantiarum: hæc enim non confusè cognoscimus, sed abstractiue in medio alio prius cognito, & per discursum; vnde non cognoscimus per species emissas à Deo & Angelo, sed acquiritur per discursum; secus verò nostros actus, quos sine discursu immediatè, valdè tamen confusè, cognoscimus.

Sed dices: Si illi actus, quando fiunt, producunt species de se, qui sit ut non reflectamus nos semper supra illos: videtur enim hæc esse natura specierum, ut saltem quando primò acquiruntur, immutent potentiam, & efficiant cognitionem de suo obiecto. Respondeo tamen, etiam si aliqua species id habeant, non tamen id esse omnibus commune, ut ferè omnes docent de speciebus Angelicis, quæ non exstantur etiam in primo instanti quando infunduntur. Idem est in nostro casu, ubi est adhuc specialis ratio, quod scilicet potentia tunc est attenta ad ipsum obiectum directum, quo aliquantulum distrahatur, ne necessariò reflectat se supra suam cognitionem, nisi quando aliunde excitantur tales species.

Circa causam conseruationis specierum, 204 (idem suo modo de voluntatis habitibus potest dici) nonnulli inde mouent difficultatem, quod videatur indignum Deo, conseruare se solo species inclinantes ad errorem, & ad cognitionem intentam de delectatione turpi, quæ allicit ad peccatum. Hanc rationem dubitandi tetragibbi, & dissolui; iam Primò dico, à me libenter alteri causæ id tribuendum, si eam possem innuere, nullam tamen esse, nisi Deum: suppono enim ex Physicâ contra aliquos, nullam rem creatam esse quæ solum indigeat causis in primo instanti, postea verò se sola conseruari possit; qui enim,

enim, tam indigere in secundo quam in primo instanti. Vnde si species & habitus in primo instanti indiguit & concursu generali Dei, & præterea concursu actus, debet necessarium ille concursus in secundo instanti suppleri, si actus iam non concurrat; nec sufficit solus generalis Dei, qui in primo fuit, vnde vel Deus, vel alia causa debet supplere illius defectum. Præterea suppono contra aliquos, solam potentiam non esse causam sufficientem adæquatè continentem species illas aut habitus, alioquin etiam sola primò eos posset producere. Ratio à priori est, quia sicut indiget potentia specie ad cognitionem, eò quòd non continet obiecti prædicata modo quò dixi num. 168. ita ob eamdem rationem nec sola continet ipsam speciem; item nec habitum, quia potentia non est facilitas ad obiecta contraria, ergo non continet habitus contrarios. Hinc infertur, à solà potentia adæquatè non posse eas species aut habitus conservari. Tertiò suppono, nullam esse aliam causam à quâ conserventur, nam actus ipse iam perijt; hinc concludo, necessarium debere à solo Deo conservari, prout dixi alibi. Nec est indignum Deo adæquatè conservare eos habitus, tum quia illi per se non sunt mali; vnde, sicut conservat & producit appetitum inclinatum ad peccatum, etiam potest conservare eas species & habitus: tum quia Deus eos conservat determinatus à causis secundis, & ad eorum exigentiam, ad eum modum quo determinatus concurrat ad peccatum, ut suo loco dictum est quod hic applicari commodè potest, nec amplius iam occurrat dicendum.

SECTIO V.

De Specierum intensione & remissione.

207 OCTAVA CONCLUSIO. Species intenduntur & remittuntur. Probatur, quia clariùs percipitur obiectum proximum potentie, quàm distantius; ergo quia obiectum intensiores producit species in subiecto sibi propinquiori, quàm in distantiori. Confirmatur, si tam intensa producerentur ab obiecto distantiori, quàm à propinquiori, quodlibet obiectum produceret species in quacunque distantia, quod est absurdum. Consequentia probatur ex dictis in simili de luce: si enim, quò maior est distantia, remissior non esset lux, exigua lucerna totum orbem illuminaret, similiter exiguum obiectum in toto orbe videretur, aut exiguus sonus audiretur.

Circa causas intendentes species, hoc certum, externas ab ipso præcisè obiectis intendi, quia ab illis præcisè producuntur: in obiecto autem visus, sicut lux requiritur ut cõditio ad eam productionem, ita ut intensiores producantur, requiritur intensior lux. Quod nota contra aliquos, qui putant, non posse ex variatione conditionis effectum variari. Secundò certum est, quò intensior est actus exterior, eò producere intensiorem speciem in phantasia & intellectu. Difficile tamen est, utrum semel acquisita specie alicuius obiecti, quando postea repetit cognitionem similem priori, intendatur per hanc secundam cognitionem prior species, an verò requiratur, ut secundus actus sit intensior.

208 Nonnulli dicunt non intendi. Mouentur, quia

non ex eo, quòd sæpiùs repetam actus, operor intensius, ergo ex repetitione actuum non intenduntur species. Patet consequentia, quia si intenderebantur, etiam actus fierent intensiores, ut per se patet; sed non fiunt intensiores, ut videtur experientia comprobati. Idem sic confirmo vtrius: quia si efficerebam actus intensiores, efficerebam & clariore, quis autem diceret, me clariùs cognoscere Salutationem Angelicam v. g. postquam eam centies repetui, quàm in initio? Secundò mouentur, quia actus non potest intendere speciem supra propriam intensionem; ergo secundus actus non intendit priores species. Hæc duo argumenta infra solvantur.

Nunc impugno hanc opinionem, quia quòd sæpiùs cognoscit quis aliquod obiectum, eò faciliùs excitantur species de illo, ergo quia per repetitionem actus novæ species productæ sunt; alioquin nihil repetitio prodesset. Hæc admittunt aduersarij, vera autem sunt, etsi actus repetiti sint æqualis intensionis. vnde si quis eadem attentione sæpiùs repetit eundem Psalmum v. g. illum meliùs retinet memoria; ergo hæc species de nouo producta facit intensionem cum priori. Probo consequentiam: illa species est omnino similis præcedenti, & in eodem subiecto cum illa; ergo cum illa vnitur, & facit intensionem, sicut vnus gradus caloris cum alio, præsertim in nostrâ & multorum ex aduersarij sententiâ, constituyente intensionem ex gradibus similibus. Adde, has species esse capaces intensionis, ut omnes fatentur; sed quando habent intensionem, non dantur nisi plures partes speciei omnino similes in eodem subiecto, facient intensionem; ergo concedendum est, eas species intendi per actus repetitionem, imò & eas deferuire ad faciendum postea actus intensiores & clariore. Quod probatur experientia: videmus enim in acquisitione scientiarum initio nos valde obscurè cognoscere aliquam veritatem, cui postea per repetitionem actuum clariùs, firmiùs, & certius adhæremus: idem est, cum quis sæpè vidit aliquem hominem, quem intensius & clariùs cognoscit in absentia, quàm si semel vidisset, non tamen ita perfectè, ac quando actu videt, quia species intuitivæ perfectiores sunt abstractivæ.

Aduerte, aliqua obiecta intellectui ita esse facilia, v. g. Orationem Angelicam, ut repetitio actuum circa illam, solum videatur deferuire ut illa meliùs memoriâ retineantur, & illorum species faciliùs excitentur: quando verò obiectum habet aliquam difficultatem & obscuritatem, repetitio actuum non solum deferuit ut faciliùs excitetur memoria de eo obiecto, sed ut clariùs percipiatur; idè enim, quæ semel lecta non intelliguntur perfectè, intelliguntur iter aut quater legantur. ex quo constat, falsò in primo argumento dici, actus repetitos non deferuire ad producendum postea alios intensiores.

Ad secundam obiectionem dico, intellectum adiutum cognitione ut quatuor, posse producere speciem ut sex, quia defectus intensionis actus suppletur ab ipso intellectu, & à maiori actus perfectione; est enim actus causa æquiuoca speciei. Quòd si primus actus non produxit totam habitus intensionem, id fit, non quia sit remissior actus

actu sequenti, sed quia, ut sæpe dixi, multitudo agentium conducit ad operationem intensiorem, unde plus possunt plures actus repetiti, etsi æqualis intensiois, quam quilibet eorum seorsim.

Dices: Secunda species non repræsentat sæpè obiectum cum eadem circumstantiâ, nam iam video Petrum hic, siam in foro, iam in agro; ergo hæc species non faciunt intensiorem. Primò respondeo, in prædicto casu duas produci species de Petro in phantasiâ & in intellectu, aliam de illius substantiâ, quasi abstractâ ab ubicatione, & hæc intenditur per sequentes actus; aliam de illo in tali loco, & hæc non intenditur, nisi fortè in eodem loco videatur. Unde fit, ut si Petrum millies viderim, non tamen in eodem loco, retineam optimè species de illo, loci autem non recorder; si autem semper in eodem loco eum video, & illius & loci clarè recorder. Secundò respondeo, licet in his speciebus non daretur intensio ex actibus repetitis ob rationem dictam, dari tamen in alijs, quæ in eisdem circumstantijs cognoscuntur, v. g. in obiectis scientiarum.

212 Dices Secundò: Ergo species per actus subsequentes intenduntur sine termino. Nego sequelam, quia habitus habent terminum intensiois, ultra quem non augentur; & hinc fit ad aliquem statum quem pervenire, in quo tantam habeat facilitatem circa obiectum, ut ex repetitione actuum non acquiritur novam, quod probabile est contingere in oratione Angelicâ, v. g. quam non scio hodie melius memoriter quam ante annum, nec meum nomen, aut alia quorum valde intensas habeo species.

SECTIO VI.

De corruptione Specierum.

Dico Primò: Species visus corrumpuntur in instanti quo deficit obiectum. Quod si, postquam attentè Solem v. g. intuiti sumus, etiam clausis oculis videamur intueri aliquam lucem, id oritur, non ex eo quod verè sint species lucis in oculo, sed propter vehementem phantasiæ imaginationem, vel quia illuc concurrerunt spiritus vitales ignei, qui aliquam habent lucem. Quod autem species soni aliquantulum durent transacto sono, ostensum est supra.

213 Circa internas species phantasiæ & intellectus grauior est difficultas: quidam enim censent, eas perpetuò durare, obrui tamen aliarum aduentu, & inde oriri, ut post longum tempus penitus sint ineptæ ad concurrendum, nisi exerceantur. Hi Auctores solâ voce difficultatem explicant: rogo enim, quid sit eas species obrui; cum enim vna non sit supra aliam, sed omnes inuicem immediatè penetratæ, & in eodem loco; non video, cur prima à secunda obruatur potius quam e contrariò. Alij verò dicunt, eas corrumpi otio, quia per otium generatur qualitas occulta illis contraria. Miror qualitatem hanc occultam, & tamen ab his Auctoribus agnitam, certè ex ipsis terminis apparet, omnino eam gratis fingi ab his, non secus ac de qualitate occultâ Xauelli dixi in Physicis. Præterquam quod non potest reddi ratio, cur ea qualitas contraria generetur otio, aut cur solùm corrumpat species præcedentes

dum sunt otiosæ, & non impediat etiam productionem novam illarum. Adde, ab his Auctoribus & merito doceri, species non habere contrarium; quæ ergo hæc doctrina coheret cum qualitate contraria occultâ. Tandem otium est pura cessatio ab actu, quomodo ergo purum nihil est tam actiuum, ut producere possit positivam aliquam qualitatem?

214 Melius ergo docetur, eas species talis naturæ esse, ut petant in absentia actuum, à quibus productæ sunt, aliquo tempore conservari, non tamen semper, etiam si nullum adueniat contrarium. Hæc probatur, quia nos repugnat, imò de facto datur entitas petens naturâ suâ conservari per aliquod tempus, non tamen semper, licet adueniat contrarium, nec deficiat causa à quâ conservatur. Sed si aliqua entitas potest esse huiusmodi, etiam tales esse species impressas, videtur ostendere experientiâ, quâ nouimus, eas, nisi actibus novis intenduntur, post aliquod tempus deperdi; ergo dicendum est, eas esse naturâ suâ defectibiles. Minor & consequentia sunt certæ: Maior sola probationem exigit. Eam probo ex impulsu impresso lapidi à proiciente, ille enim impulsus petit durare aliquantulum, & conservari à Deo, non tamen semper, paulatim enim deficit.

Respondent aduersarij, illum impulsus retardari à gravitate lapidis ei contrariâ, gratias enim tendit deorsum, impulsus vero iursum. Hanc responsionem ego facile reicio, Primò, quia impulsus ille petit conservari à Deo per aliquod tempus, contra gravitatem lapidis, & tamen non petit conservari semper, cum gravitas sit eadem in primo instanti, quæ postea; ergo poterit esse aliqua entitas quæ petat conservari per aliquod tempus, non tamen semper, licet in primo instanti eodem modo se habeant causæ quo in sequenti. Contrà Secundò, quia si quis per perfectum planum longum proiceret globum, tandem cessaret ille impulsus, non tamen à gravitate illi contrariâ; ergo sine contrario potest impulsus esse defectibilis. Maior & consequentia sunt certæ: Minor probatur, quia impulsus ille non tendit sursum contra gravitatem globi, neque quia globus ille magis moueatur per perfectum planum, distabit magis à centro, aut erit magis violentus; ergo non cessat ille impulsus ob gravitatem contrariam globi. Neque ob resistentiam aëris, quia (ut alibi dixi) non resistit aër motui corporum.

216 Secundò probo supra positam Maiorem, in sono: ut enim dixi supra, & experientia ostendit, transacto ictu, & corporum compressione quæ fuit causa soni, fit auditio, vel saltem sonus durat, ergo durat ipse sonus transactâ eius causâ, si vnum sonum ab alio produci doceas, vel saltem durabunt species illius, & tunc conservantur à Deo. Hoc negari à nemine potest. Iam videntur sic: sonus ille, aut species soni, etsi durent aliquantulum præteritâ illarum causâ secundâ, tamen breui pereunt, ut experientia docet; sed non pereunt ob contrarium, quia nec species soni, nec sonus ipse contrarium habent, ut omnes fatentur; ergo pereunt quasi à se; ergo potest esse aliqua entitas, quæ in absentia causæ secundæ petat aliquantulum conservari à Deo, non tamen in perpetuum, licet careat contrario; ergo species erunt

erant eiusmodi, cum eas videamus aliquantulum conseruari, non tamen semper; nec contrarium illarum inueniamus, quam doctrinam eodem modo applico habitibus voluntatis. Id confirmo euidenter; nam in communi & probabiliori sententia, distinguente durationem, ea duratio est natura successiua, & qualibet ad vnicum solum instans determinata, quo transacto sine defectu causae aut subiecti perit. Cur ergo non poterit esse alia entitas adhuc longioris vitae, quae naturam suam per decem v. g. dies durare petat, & non amplius?

217 Dices Primò: Repugnat, ut causis eodem modo existentibus, si antea effectus conseruabatur, non conseruetur etiam modò; ergo non potest esse illa entitas, quae si semel aliquo tempore à Deo solo conseruatur, non conseruetur perpetuo, casu quo non adueniat contrariu. Respondeo, negando Antecedens: si enim illa entitas naturam suam est fluida (ut esse posse, probatum est iam) licet causae existant eodem modo, nunc destruetur, non verò antea, quia iam tamdiu durauit, quamdiu petit; antè verò non fuit destructa, quia tempus suae vitae nondum impleuerat.

Dices Secundò: Quidquid sit de hoc principio, in speciebus potest esse alia ratio cur pereant, defectus, scilicet virtutis intellectus, ad conseruandas tot species. Respondeo Primò, si ex defectu virtutis id proveniret, non magis deberet destrui species antiqua quam noua: cur enim intellectus à se eiceret antiquas species ut nouas reciperet, & non potius antiquas impedirent ne nouae intrarent. Nec potest dici id à Deo fieri, nam de hoc ipso dubitamus, cur Deus debet magis antiquas destruere quam nouas, & cur non potius ex omnibus aliis aliquos gradus auferret, ut sic nulla species omnino periret, & locus esset nouae?

218 Secundò reiciuntur, nam intellectus ad sustentandas species videtur esse satis fortis; quod declaratur, ponendo, animam hominis magnae memoriae esse aequalis perfectionis, & non maioris cum anima alterius qui minorelem habet memoriam, in quibus sic argumentor: Illa anima potest simul conseruare species de mille obiectis, ergo quòd altera non retineat nisi centum, non provenit ex defectu virtutis in anima conseruante, sed quia illae species per se perierunt.

Sed hinc replicabis contra me: Illae species acquisite sunt eiusdem rationis in vno ac in altero; cur ergo minus in vno durant, quam in altero? Certè id non videtur posse in earum naturam reduci, sed debet quari altera causa, quae inuentà, in omnibus poterit dici eas species perire, non recurrendo ad naturam illarum parum stabilem & fluidam. Respondeo, hanc replicam probare, in aliquibus non habere eas species ex defectu dispositionis in phantasia, quod ego non nego, semper autem manet verum quod contendo, scilicet ex defectu virtutis ex parte subiecti non cessare eas species; anima enim, quae est subiectum, habet semper virtutem, etiamsi aliae species adueniant, quia altera anima ei aequalis habet virtutem tam multas retinendi. Secundò manet verum in his, qui non ex nouis speciebus, sed ex otio amittunt species, cum alias ex se sint bene dispositi ad retinendum, non posse id reuocari nisi in naturam fluidam specierum: nam exerci-

tium, & repetitio actuum circa cognitionem de Petro, non potest villo modo conseruare dispositiones requisitas pro duratione speciei de Antonio, quod euidenter ostendo. Nam non requiritur ex parte cognitionis diuersum quid ad conseruandam speciem de Petro, quam ad conseruandam de Paulo; ergo repetitio cognitionum de Petro magis quam de Paulo non conseruat dispositiones speciales pro specie de Petro magis quam de Paulo; ergo si illud exercitium facit ne pereat species de Petro, non autem facit ne pereat species de Paulo, non potest villo modo id reduci in conseruationem dispositionum; ergo debet reduci in immediatam conseruationem ipsarum specierum, quae si non fuissent auctae nouis actibus, perissent prorsus etiam stantibus dispositionibus pro illis; ergo, quia habent naturam fluidam, ut ego contendo. Et ex hac solutione obiectionis contra me factae ego certior meae doctrinae confirmationem deduco.

Hinc etiam reiciuntur, qui in defectum ipsius cerebri ubi resident species phantasiae, à quibus pendet intellectus, id reducunt, quasi in nutritione amittatur aliquid cerebri, & consequenter species in illo residentes. Reiciuntur, inquam, quia si quis repetat actus de eo obiecto, non propterea diuerso modo nutritur, & tamen tunc non corrumpitur ea species; ergo, quando fuit corrupta, non ex defectu subiecti, sed ex se perit, modo à nobis dicto.

Dices Tertio, si semel videat quis aliquem hominem, etiamsi postea post longum tempus illum iterum non videat, recordatur tamen, se vidisse illum olim; ergo species illae non erant corruptae. Huic argumento tenentur & ipsi aduersarij respondere, siue enim ab humore, siue à qualitate contraria, siue defectu virium, siue ex otio, omnes admittunt, corrumpi species aliquando, nisi repetitis actibus intenduntur. Respondeo ergo, in eo casu non fuisse corruptam eam speciem, quia in magnà intentione acquisita fuit, in aliis autem casibus locum habere nostram conclusionem, saepe enim contingit, nos vidisse aliquem hominem, nec tamen postea vlatenus recordari illius, ac si numquam illam vidissemus, quod signum est priorem speciem quia remissam, corruptam fuisse modo explicato; imò ita passim contingit, videmus enim singulis momentis novos homines, quos si statim secundo videamus, recordamur, nos illos vidisse; quod est signum aliquam speciem in nobis de illis mansisse, si autem eos non tam citò videamus, sed post annum verbi gratia, iam penitus nō recordamur illorum, etiamsi omnem ad hoc conatum adhibeamus. Confirmo euidenter: licet enim eorum quae nobis contigerunt postea recordemur, negare tamen nullus potest, nos eam intentionem ac viuacitatem non recordari post decem v. g. annos, quā vno quadrante postquam res ea contigerat recordabamur illius; ergo perit aliquid de intentione eius speciei, ergo est corruptibilis. Ibi enim nec potest recurri ad defectum subiecti, si enim id esset, tota species periret; nec ad defectum dispositionis ex parte cerebri ob eandem rationem; nec ad soporem specierum, iam enim supponimus excitari, ergo debet esse corruptio aliquis eius speciei. Nec video, quid hic dici possit.

Hinc colliges, malè ab aliquibus doceri, ideo

eas species non excitari, quia deest occasio; ostendi enim, etiam si ipsemet homo iterum compareat, & consequenter valde magna & summa quæ potest esse, detur excitatio, non tamen excitari tales species, & saltem non cum eâ viuacitate quâ prius. Nec video, quomodo aliter id explicari valeat, nisi planè dicantur petiisse illæ species per se vel totæ, vel magnâ ex parte. Nam, ut in exemplo posito constat, quando quis transit per locum aliquem, videt ibi hospitem, videt famulos; si statim secundo occurrant, recordatur se eos vidisse: si verò non nisi post duos tréve annos, quis adeo bonæ erit memoriæ, ut ex vno solo conspectu, per vnicum ictum oculi, noscat postea cum hominem vel post quadraginta annos? Ibi autem euidenter ostendi, nec ad defectum subiecti, aut causæ efficientis posse recurrere: nec item ad dispositiones diuersas. Non ergo restat alia via, nisi quod fuerint immediatè per se destructæ; quod mihi ex dictis euidentissimum est.

Rogabis, an aliquando contingat per nutritionem amitti totam partem cerebri in quâ recipiuntur species phantasiæ, & sic omnes illas perire. Respondeo Primò, ex dictis paulò antè constare, hinc non posse reddi rationem, cur non recordemur obiectorum. Respondeo Secundò, fortè aliquid cerebri hoc modo mutari, & aliquas species amitti. Addo tamen, probabilius esse, etiam si pars aliqua cerebri mutetur; imò, etiam si totum successu temporis, non tamen ideò perire absolutè species phantasiæ. Hæc est contra ferè omnes. Probat tamen apertè Primò, quia potest dici, species, quæ sunt in intellectu de eis obiectis, postea excitari ex similitudine cum aliis, etiam si nullæ de eo obiecto tunc sint in phantasiâ. Imò supra dixi, valde esse probabile, sæpè immediatè in intellectu excitari species aliquas memoratiuas, independentes ab operatione phantasiæ: tunc autem posset dici, produci ab eo actu spirituali, simul cum phantasiâ, speciem materiale de eo obiecto, quæ recipiuntur in nouâ parte cerebri. sicut enim intellectus cum phantasiâ producit sibi species spirituales, cur non phantasiâ cum intellectu producent sibi materiales? Ergo ex eo, quod detur memoria rerum olim factarum in infantia, non sequitur, durare aliquam partem cerebri, in quâ tunc primò fuere productæ ille species. Secundò melius probameam sententiam: quia sicut, quando in manu aut facie est semel signum aliquod, semper producit in eâ parte quæ de nouo acquiritur; ita etiam in parte illâ subtilissimâ cerebri, quæ vnâ vice producit, alterâ amissâ, produci debet alia species similis ei, quæ fuerat in alterâ subtilissimâ parte tunc deperditâ, idque fieri à specie remanente, quæ habet virtutem producendi aliam similem sibi in eâ nouâ parte cerebri; quia est subiectum capax. Sicut species in aëre existens, producit aliam in aëre sibi immediatè, & ea, quæ est in primâ parte pupillæ, aliam in sequente: cur etiam ea, quæ est in parte cerebri, non producat etiam sibi similem in nouâ parte cerebri? Nec in hoc vllam planè video vel apparentem rationem, quâ reici possit.

An verò absolutè tota pars cerebri mutetur, non huius est loci. Ego existimo, partes ita à stomacho distantes non facillè vi humidis radicalis

totas mutari. Vnde absolutè puto probabiliter, non mutari totum cerebrum vi actionis nutritiæ.

SECTIO VII.

De Specierum diuisibilitate.

INQUIRIMUS, an obiectum diuisibile, v. g. albedo palmaris, emitat vnicam indiuisibilem speciem sui, quæ totam illam albedinem representet, an verò iuxta partium distinctionem, diuersas etiam producat partes speciei, quæ tamen omnes in eadem pupillâ recipiantur. Difficultas hæc ad omnes species, & materiales & spirituales extenditur.

SYBSECTIO PRIMA.

Nostri sententia.

PRIMA CONCLUSIO. Species externæ obiecti diuisibilis diuisibilis sunt. Probat: vna pars illius obiecti emitit species independentem ab aliâ, v. g. vna pars albedinis muri independentem ab aliâ; ergo emitit species distinctas à speciebus alterius; ergo hæc species sunt diuisibiles iuxta obiecti diuisibilitatem. Vtraque consequentia est bona: Antecedens probatur, quia vna pars parietis videatur, nullatenus pendet à visione alterius, illa enim ablata vel cooperata, adhuc altera videtur; ergo vna non pendet à visione alterius; ergo non videtur vtraque per eandem speciem, sed per distinctas & independentes inter se, quarum vna potest sine alterâ existere, & producere visionem.

SECUNDA CONCLUSIO. Pars speciei representans partem muri v. g. non producit ab omnibus aliis partibus obiecti, sed solum à parte visâ. Hæc etiam probatur facillè, quia si produceretur ab omnibus, esset species omnium, & consequenter per illam solam omnes repræsentarentur, quod est manifestè contra experientiam; ergo quælibet pars speciei, sicut solum repræsentat partem obiecti, ita à solâ illâ parte producit. Hæc ratio pro hac Conclusionem, ut ex dicendis infra constabit, non est adeò solida, ideò sequentibus attende. Et primum posses dicere, totam albedinem videri per vnicam speciem indiuisibilem, productam à totâ albedine: quando autem auferretur pars albedinis, destrui præcedentem speciem, & eius loco aliam indiuisibilem, quæ repræsentat albedinem remanentem, produci, sicut in simili de visione animæ rationalis, & de vocatione Angelicâ docetur ab his, qui censent rem spirituales non posse esse diuisibiles.

Sed contra Primò, quia incredibilis est tam frequens corruptio specierum, & ex eo quod vnicum punctum cæli vel de nouo appareat, vel de nouo occultetur, totius cæli species corrupti, præsertim cum nulla sit necessitas ponendi eiusmodi successiones specierum. Contra Secundò, & efficacius, quia in aëre iuxta fenestram v. g. datur species magnæ partis cæli: atqui illa non est vnica & indiuisibilis, sed composita ex partibus; ergo species obiecti diuisibilis est composita. Consequentia est euidentis: Maior certa, quia è 221 fenestrâ potest videri medietas cæli, & ne hinc pendat

pendeat argumentum, ex fenestrâ potest videri multo maior pars celi, siue sit media siue non, quàm ex interiori parte cubiculi. Ex hoc autem probo Minorem efficaciter, scilicet, illam speciem, per quam videtur in fenestrâ magna pars celi, esse compositam ex pluribus partibus: nam si esset vnica indiuisibilis, eo ipso quod illa in interiori parte cubiculi produceret aliam speciem, posset ex interiori cubiculi tanta pars celi, quanta ex fenestrâ videri, quod est contra experientiam. Sequela probatur, quia species illa in interiori parte cubiculi existens produceretur à specie fenestrâ per te indiuisibili, & æqualiter representante totam illam magnam partem celi; ergo species illa secundò producta in interiori parte, æqualiter etiam representaret totam partem celi, quàm representat prima species existens in fenestrâ, & à quâ oritur. Nec potest responderi, secundam speciem existentem in interiori parte cubiculi non representare totam partem celi, quam representat species quæ est eius causa, eo quod in interiori cubiculi partem non potest è totâ illâ parte celi deduci lineâ rectâ ob impedimentum muri. Non, inquam, potest hoc responderi, quia, vt videatur obiectum, non requiritur vt sit lineâ rectâ semper ex ipso ad potentiam, sufficit enim, si ex potentia ad speciem de obiecto lineâ rectâ deducatur, vt patet in speculo: licet enim obiectum non sit lineâ rectâ versus conspicientem, quia tamen ex obiecto in speculo lineâ rectâ species producit, & ex speculo lineâ rectâ accedit ad oculum, potest obiectum retrò existens videri; ergo si species fenestrâ indiuisibiliter totam illam partem celi representat, & ab illâ specie fenestrâ alia secunda species per totum cubiculum producit, per illam poterit videri idem quod per speciem fenestrâ, licet ad interiori cubiculi partem non detur lineâ rectâ ex totâ parte celi visâ; ergo non est illa species fenestrâ indiuisibilis totum cælum representans, sed ibi sunt in fenestrâ tot partes speciei distinctæ, quot sunt partes celi visæ, & in interiori cubiculi parte solum producuntur species ab illis partibus speciei existentis in fenestrâ, quæ lineâ rectâ ex obiecto, à quo veniunt, possunt ingredi cubiculum; ab aliis autem non producuntur, quia non possunt progredi lineâ rectâ, & aliunde ex aëre solo in fenestrâ non reflectuntur, nec potest rectè aliter intelligi, quâ ratione ex interiori cubiculi parte non videatur tantum celi quantum ex fenestrâ.

227 Possêt minùs malè Secundò responderi, vnam speciem non produci ab aliâ, sed omnes ab obiecto, ideoque quia ad interiora cubiculi non potest esse lineâ rectâ ex tantâ parte celi, quanta ex fenestrâ, inde fieri, vt non producant speciem intra cubiculum tot partes celi, quot in fenestrâ, & consequenter nec tot videantur. Sed contrâ, quia illud principium, cui hæc solutio innititur, falsum est: connaturalius enim calori productio caloris, & luci lucis, & speciebus specierum secundarum tribuitur, quàm ipsi obiecto distant.

Tertiò efficacius & euidentius præcipuum intentum ostendo, quia si omnes partes albedinis per vnicam indiuisibilem speciem videntur, ergo æquè clarè omnes partes. Patet euidenter consequentia, quia claritas visus vel auditus consistit in intensione harum specierum; ergo cum

eadem sit indiuisibilis species respectu omnium partium, oportet vt eadem sit intensio speciei, & consequenter eadem claritas: constat autem euidenter experientiâ, remissius & minùs clarè videri partes distantes eiusdem albedinis quàm propinquiores, & eas quæ magis illuminatæ sunt, clariùs quàm quæ minùs illuminantur, vt patet in aspiciente mare, qui clariùs videt aquam vicinam, quàm remotam; ergo non est vnica species impressa, neque vnica cognitio respectu illarum omnium partium; ergo non potest dici, eas partes albedinis, quæ videntur, inæqualiter videri per vnicam visionem vel vnicam speciem, sed eam quæ clariùs videtur, videri per intensiorem partem speciei; & quæ minùs clarè, per remissio-

Hinc autem rursus infertur, etiam inter eas, 228 quæ æqualiter videntur, esse distinctas partes speciei iuxta partes obiecti, eo quod in ordine ad obiectum per accidens est, quod ego sim vicinior vni parti quàm alteri; ergo, si quando sum inæqualiter vicinus illis partibus, producit in me distinctas partes speciei, & eas producit, quando sum æquè vicinus; non enim albedo cognoscit meam vicinitatem, nec per motum meum illa immutat productionem specierum in aëre sibi vicino, neque hic in potentia.

SUBSECTIO SECUNDA.

Respondetur aduersæ partis argumentis.

CONTRARIUM sentiunt nonnulli, qui moventur Primò ab exemplo. Secundò à posteriori. Ab exemplo, quia Sol & ignis non producit secundum vnam partem sui lucem in vnâ parte aëris, & secundum aliam in aliâ, sed omnes partes indiuisibiliter concurrunt ad producendam quamcumque lucem; ergo etiam obiectum concurreret non secundum vnam sui partem ad vnam speciem, & secundum aliam ad alteram; sed secundum totum ad quamcumque. Hoc exemplum facile ostendo non esse ad rem: nam cum lux & color sint qualitates naturâ suâ ordinatæ ad representandum id à quo producuntur, possunt quælibet ex illis oriri ab omnibus partibus agentis; at species, cum sint representatiuæ & vicariæ suorum obiectorum, non producit quælibet, nisi ab eâ parte quam representat. Et hinc eruitur differentia à priori: nam ignis 229 quilibet continet, quantum est ex se, quoscunque calores: at albedo huius chartæ non continet species alterius chartæ, sed sui solius, quia solum est ipsa virtualiter representatiua sui, non aliorum: vnde fit, vt vna sola nullatenus possit producere species, quas altera charta de se producit; at hic ignis etiam solus potest efficere eum calorem, quem solus producit alter ignis. Vides ergo, magis determinatas esse species ad vnam causam, quàm sint calor, lux, ceteraque accidentia quæ non sunt vicaria suarum causarum. Hinc, adiunctis experientiis quas supra posui, colligo manifestè, de facto non produci nisi à qualibet parte obiecti partem speciei, etiam si non repugnaret fortè diuinitus, vt omnes concurrerent ad eandem speciem, & quælibet pars daret illi indiuisibili speciei rationem vicarij sui ipsius, & hoc do isti sententiæ, & propter hoc dixi supra in secundâ Conclusionem, rationem ibi allatam non esse

esse efficacem, quia non videtur repugnare, vt species de me producat etiam à Ioanne, dummodò ego simul cum illo concurram. A posteriore arguunt aduersarij: Quia vna exigua pars obiecti non potest à longè videri sola, videtur autem simul cum aliis partibus; vna arbor sola non distinguetur ab vno milliari, distinguetur autem vna silua; ergo species de illâ arbore producantur à totâ siluâ, & non à solâ eâ arbore. Probatur consequentia euidenter, quia si ea arbor sola produceret species sui, tã intensas produceret sola, quàm iuncta aliis arboribus: quid enim illi tales arbores prodesse, aut iuuarent? ergo si, quando est cum aliis, melius videtur, signum est, eam iuari ab aliis ad productionem specierum, ergo omnes concurrunt ad quamlibet.

231 Huic argumento respondent nonnulli, ab vnâ arbore non produci remissiorem speciem, nec in minori distantia quando est sola, quàm quando est cum aliis arboribus, solam tamen non videri, quia illa species non potest sola immutare potentiam, eget enim continuatione cum aliis. Hanc solutionem approbo, & amplius confirmo manifestâ experientiâ. Quando enim vnus homo, vel quodlibet aliud obiectum, distat à visu valdè, ita tamen vt absolute possint venire species illius ad potentiam & possit videri, licet confusè, in eo casu, etiam si illuc concurrant infiniti alij homines iuxta illum, non propterea illum eundem in se videbo clariùs aut distinctius quàm priùs, etiam si de totâ illâ multitudine habeam visionem aliquam valdè magnam; ergo ille homo non iuuatur ad producendas species de se intensiores ab omnibus aliis. Probo sequelam euidenter: nam si iuuaretur, deberet videri clariùs nunc quàm antea; atqui ille in particulari non videtur; ergo species de illo non sunt maiores nunc quàm antea. Vnde infertur, quando ita distat, vt iam non possit distingui, non id prouenire eò quòd non veniant species de illo ad nos, sed quia sunt tam remissæ, vt solæ non sufficiant ad immutandam potentiam, etiam si potentia habeat absolute visionem de illo obiecto. Sicut quando in muro albo est musca, aut alia qualibet res alterius coloris, certissimum est, illam partem albedinis, quæ à muscâ occupatur, non videri à nobis, & tamen putamus nos videre perfecte ibi totum murum album, & omnes illius partes, cum verè non videamus; si autem essent plures muscæ, tunc iam id notarem; ergo signum est, sæpè nos videre aliqua quæ putamus non videre, vel aliqua non videre quæ putamus nos videre, eò quòd ab obiecto exiguo non immutatur visus.

Secundò potest responderi, etiam in eo casu non produci visionem de eo obiecto: quia licet sit species de illo, ea tamen est tam exigua, vt non possit causare visionem, sed ad hoc inagget, tamquam conditione, consortio alterius speciei: aut certè Tercio dici potest, ipsam speciem, vt de se producat speciem, indigere alterius consortio, non quia altera efficiat eandem speciem, sed quia est conditio ad operandum. Nec mirandum est tales condiciones requiri aliquando, cum ostenderim alibi, ex motu locali à re præteritâ, vt à conditione, pendere, me hic & nunc posse acquirere hanc vocationem, id est, ab eo quòd in instanti præcedenti fuerim ibi vicinus.

Confirmo hanc sententiam, & retorqueo argumentum: nam quando obiectum est diuersæ rationis, albedo v. g. cum nigredine, non possunt vniri ad productionem visionis, ita vt indiuisibiliter eandem numero visionem producat & albedo & nigredo; ergo neque quando sunt duæ partes eiusdem albedinis. Antecedens scio à multis ex aduersariis non admitti, probo tamen illud ipsorum argumento, & experientiâ: nam si in muro albo distanti ponatur vna musca, tam non videbitur, quàm si nullum esset obiectum ibi quod posset producere speciem; ergo illa albedo non iuuat muscâ, vt produceret speciem sui in distantia magnâ. licet enim albedo videatur, non videtur musca, deberet autem, si eadem indiuisibilis species esset, vt tu vis, & albedinis & muscæ, ergo albedo non producit cum muscâ nigredine eam indiuisibilem speciem vtriusque, quòd erat meum Antecedens. Iam probo consequentiam, scilicet, nec vnâ partem albedinis cum aliâ: quia vt à longè videatur multitudo hominum, tam parum conducit, omnes habere vestes cæruleas aut nigras, quàm quemlibet habere diuersi coloris; ergo si colores diuersi specie non producant eandem speciem indiuisibilem, nec illam etiam producent qui sunt eiusdem speciei. Patet euidenter, quia à longè tam videntur homines multi cum vestibus diuersi coloris, quàm multi cum eisdem; ergo, quòd multi eiusdem à longè videantur, non oritur ex eo quòd eorum species ab omnibus simul producantur. Patet hæc vltima consequentia, quia eodem modo videntur multi diuersi coloris: qui, vt iam est à me probatum, non vniuntur ad productionem eiusdem indiuisibilis speciei; ergo experientia ista tua de obiecto remoto parum hic probat de indiuisibilitate speciei.

Obiicies Tercio: Incredibile est in exigua pupillâ tot esse partes speciei, quot habet celum. Respondeo, negando id esse incredibile, species enim inter se penetrantur.

Obiicies Quarto: Ergo illæ partes speciei vniuntur inter se, sicut vniuntur partes obiecti: hoc autem videtur absurdum, quia cum illæ partes representent diuersas partes obiecti, non videntur facere vnâ speciem per se, item vnâ representant independentem ab aliâ. Respondeo, vix posse certò definiri, vtrum vniuntur, necne, illæ species. Probabile est, non vniri, sicut nec vniuntur cognitiones duorum indiuiduorum, quantumvis similium, eò quòd illæ cognitiones & species, quia distinctorum obiectorum representationes sunt, non faciunt vnum per se: probabilius tamen videtur, sicut partes obiecti sunt vnitæ, ita & species de illis vniri; sicut quando duæ partes materiæ vniuntur, vniuntur etiam quantitatis illius partes, & alia accidentia similia, albedinis v. g. partes caloris, frigoris, &c. Argumenta autem aduersa non vrgent: nam vnum representare independentem ab alio, parum obest; ea enim quæ sunt inter se independentia, vt duæ guttæ aquæ, possunt vniri. Quòd autem representent diuersas partes obiecti, minus vrget: nam sicut illæ partes, licet diuersæ, sunt inter se vnitæ, eorum non vniuntur & partes speciei? Quod tandem de cognitione additur, etiam non vrget: dico enim, etiam quæ de obiecta sunt vnita, vt partes albedinis, visionem de illis esse vnitam.

SUBSECTIO TERTIA.

Corollaria ex dictis.

TERTIA CONCLUSIO. In quolibet puncto aëris sunt tres species distinctæ, quod sunt partes obiecti ad quas inde ducitur linea recta. Probatur ex dictis, quia ex quolibet puncto aëris non solum videtur vnum punctum coloris, sed omnia ad quæ ex illo linea recta deducitur. Neque hinc sequitur, plura accidentia solo numero distincta esse simul in eodem subiecto, non, inquam, sequitur, quia illæ species cum representent distincta obiecta, non sunt omnino similes, vt supra etiam tetigit; vel si sint, non tamen sunt oris.

QUARTA CONCLUSIO. Species intuitivæ intellectus, sunt etiam diuisibiles iuxta obiecti diuisibilitatem. Hæc probatur eisdem rationibus, quibus de speciebus externis proximè idem ostendimus, quia etiam intellectus est independens in cognitione vnius partis albedinis v.g. ab alterâ, item ex interiori parte cubiculi, v.g. videt intellectus pauciores partes celi quàm ex fenestrâ; ergo illa visio non est producta, neque mediata ex specie indiuisibili totius celi, v.g. videt intellectus sunt etiam diuisibiles iuxta obiecti diuisibilitatem. Tandem, etiam intellectus aspiciens longum murum, clariùs & intensius noscit albedinem sibi vicinam, quàm distantiore; ergo habet distinctas partes speciei de illis distinctis obiectis: neque in nostrâ sententiâ, docente, rem spirituales posse esse diuisibiles, id habet difficultatem; vnde minùs consequenter loquuntur, qui cum admittant, res spirituales diuisibiles, negant species intellectuales intuitivas esse diuisibiles. Quæ dixi de speciebus, dicenda sunt de cognitione, scilicet illam esse diuisibilem pro diuisibilitate obiecti, quia experientia allata de independentia vnius partis obiecti ab alâ, & de clariori cognitione, per se primò desumuntur ex cognitione; ex hac autem arguimus ad species; ergo si species dicimus diuisibiles, debemus & cognitiones diuisibiles dicere.

VLTIMA CONCLUSIO. Species spirituales sunt indiuisibiles ex parte subiecti; id est, anima, quæ eas recipit, est indiuisibilis: materiales verò sunt diuisibiles; id est, recipiuntur in materiâ diuisibili. Hæc ex dictis ita est certa, vt probatione non indigeat.

SECTIO VIII.

Quo pacto species concurrant.

EX Sectione 2. in quâ ostendi, potentiam cognoscitiuam ex se esse in actu primò incompletam ad cognitionem, eò quod non contineat omnes illius formalitates vt eas possit exprimere, satis apertè infertur, speciem debere concurrere efficienter producendo formalitatem actus, quæ est representatio. Hoc suadetur vltimò, quia species non potest concurrere in genere causæ formalis; ergo efficienter. Probo Antecedens Primò, quia obiectum præsens non concurret in genere causæ formalis, vt quando v.g. sentio per tactum, iuxta dicta suprâ qualitates non existentes

in potentia, sed in re tacta; ergo species supplet obiecti concursum, non supplet concursum in genere causæ formalis; ergo neque concurret ad cognitionem in tali genere. Probatur Secundo idem Antecedens, quia species existente in potentia, datur eius concursus in genere causæ formalis, & tamen non datur tunc concursus speciei ad actum, quia non fit actus tunc (neque enim necessarium est, vt dum est species in potentia, semper fit actus) ergo quando existit actus, alium concursum habet species præter concursum in genere causæ formalis, ergo efficientem. Patet consequentia, quia materiale aut finale concursum non potest habere, vt per se patet; nec enim est subiectum cognitionis, nec finis mouens ad illam; pura autem conditio non potest esse ob rationem iam dictam de actuali eius existentia sine concursu; ergo solum remanet concursus efficiens, quem possit habere.

Forè dices Primò: Hoc argumentum nullum esse, nam infrâ nos docebimus, habitum in genere causæ formalis inclinando voluntatem concurrere, & tamen non ideo semper habitus actu inclinatur; ergo etiam si species in genere causæ formalis concurreret, non sequeretur eam actu semper inclinaturam. Respondeo, negando sequelam: nam vt habitus actu inclinet in obiectum ad amorem illius, debet ipsum obiectum actu cognosci, & ex defectu cognitionis prouenit vt actu non inclinet: at species, quæ ad cognitionem debet concurrere, non potest cognitione indigere, ideo semper deberet ad illam inclinare si in genere causæ formalis concurreret, nec apparet alia conditio à quâ posset pro ea inclinatione pendere.

Dices Secundo: Species datur ad determinandum; sed hoc fit in genere causæ formalis, ergo. Respondeo, à me suprâ ostensum, speciem non dari ad determinandam, sed ad complendam potentiam; ad hoc autem proculdubio debet concurrere efficienter. Imò hinc retorqueo argumentum: quando in intellectu v.g. dantur species de centum obiectis, ipse intellectus non est determinatus magis ad hoc obiectum, quàm ad illud ex illis centum, & tamen est completus ad illa obiecta; ergo species non determinauit intellectum per inhaesionem sui; ergo, quando in actu secundo determinat actu, aliquid aliud habet præter eam inhaerentiam, hoc autem non potest esse, nisi influxus efficiens in eam cognitionem.

Confirmo idem contra aliquos, qui dicunt, speciem solum dari ad terminandam visionem loco obiecti, quod dicunt fieri sine concursu efficienti; aliunde autem admittunt, non videri speciem, sed obiectum. Contra quos sic arguo: Id terminat visionem, quod videtur, terminare enim visionem, est esse terminum seu obiectum visionis; ergo species quæ non videntur, non concurrunt terminando; ergo debent concurrere efficiendo. Ratio à priori est, quia, vt sæpè dixi, obiectum ad terminandam visionem non requirit præsentiam; creaturæ enim antequam existant, terminant Dei visionem, & Angeli cognitio terminatur ad res ab isto distantes; ergo, si requiritur intima præsentia obiecti, aut specierum in nobis, ideo est, quia species aut obiectum concurrunt efficienter cum potentia.

Dices Secundo: Cognitio concurret ad amorem solum formaliter; ergo & species ad cognitionem.

tionem. Nego consequentiam, quia cognitio concurret illuminando potentiam, & illi representando obiectum: hoc autem præstat in genere causa formalis per unionem sui cum intellectu,

at species, quæ non est formalis & expressa obiecti imago & representatio, sed tantum virtualis, non potest per seipsam formaliter determinare, sed concurrente efficienter ad cognitionem.

DISPUTATIO QUINTA.

De Potentiis materialibus.

ERMVS de potentiis in communi, & de speciebus quibus potentia cognoscitiva complentur; agendum nunc est de ipsis potentiis in particulari, & primò de imperfectioribus, scilicet de materialibus, ut ex illis ad altiora faciamus gradum.

SECTIO I.

Potentia materialis, quæ de facto datur, non potest cognoscere obiectum spirituale.

Primo possunt in præfenti in dubium reuocari: Primum, vtrum ab his potentiis materialibus, quæ de facto dantur, possit aliquid spirituale cognosci; Secundum, vtrum possibilis saltem sit aliqua potentia materialis, quæ possit obiectum spirituale cognoscere. De primo in hac Sectione, de secundo in sequenti.

PRIMA CONCLUSIO. Potentiæ materiales, quæ de facto existunt, non possunt naturaliter loquendo, obiectum spirituale cognoscere. Hæc est communis & certa, probaturque ipsa experientia: ² visus enim solum percipit lucem & colorem, auditus sonum, olfactus odorem, gustus saporem, tactus primas qualitates, duritiem & suauitatem, sensus autem internus hæc omnia cognoscit; at qui hæc sunt materialia, ergo potentiæ materiales, quæ de facto dantur, naturaliter solum percipiunt obiecta materialia. A priori autem vix potest reddi vlla ratio, nisi reuocare id in proprias earum potentialium naturas: licet enim possibilis sit aliqua potentia materialis cognoscitiva rei spiritualis (de quo Subsectione 2.) certum tamen est, posse plures esse solum cognoscitivas rei materialis, imò non omnium rerum materialium, sed præcisè aliquarum, quæ enim in hoc potest esse difficultas? Hoc autem possibili supposito, ipsa experientia apertè ostendit, eas potentias materiales, quæ de facto dantur, esse è numero illarum quæ alligatæ sunt obiectis materialibus, & non omnibus, sed aliquibus, visum v. g. Soli, luci, & colori, auditum sono, &c.

SECUNDA CONCLUSIO. Ab his potentiis materialibus nec diuinitus potest obiectum spirituale cognosci. Hæc etiam est communis, non tamen facile suaderetur. Communis pro illa ratio ea est, quia potentia vitalis non potest extendi, etiam diuinitus, nisi ad obiectum in quo reperitur ratio formalis obiectiua propria talis potentiæ; sed potentiæ materiales, quæ de facto dantur, non reperiunt in obiecto spirituali suam rationem formalem obiectiuam, ergo non possunt nec diuinitus

cognoscere obiectum spirituale. Consequentia est bona: Maior probatur, quia potentia cognoscitiva, ut talis formaliter, est vitalis, & elicit actus ab intrinseco, id est, cum connexionione saltem non mutua, quæ consistit in eo ut actus ipsi exigant eam potentiam; sed si in obiecto non reperitur ratio formalis propria illius potentiæ, nec potentia exigit actus de tali obiecto, ut per se patet: neque actus exigant potentiam; quia cum non respiciant obiectum in quo sit ratio formalis propria illius potentiæ, non est cur tales actus petant illam potentiam; ergo potentia cognoscitiva non potest ferri vitaliter, & consequenter nec cognoscere obiectum in quo non sit propria ratio formalis obiectiua ipsius. In obiecto autem spirituali non reperitur propriam rationem formalem potentialium materialium, quæ de facto dantur (quæ erat Minor supra positi argumenti) sic facile suaderetur, quia ratio formalis obiectiua propria visus est lux & color, auditus est sonus, &c. nihil autem horum esset illud obiectum spirituale, ergo in eo non daretur propria ratio obiectiua potentialium materialium de facto existentium, ergo ab illis nec diuinitus potest obiectum spirituale cognosci.

Non ideo multum huic rationi, Primò, quia, iuxta dicenda inferius, non est necessarium, ut potentia cognoscitiva operetur physice vitaliter: a cognitione enim per se infusa, dummodo potentia sit subiectum capax eius effectus, potest reddi cognoscens; ergo licet actus de obiecto spirituali non petant oriri à potentia materiali quæ de facto datur, adhuc possumus dicere, per eos actus talem potentiam reddi cognoscentem: quo satis fit probationi Maioris propositionis. Deinde contra illam sic arguo ex doctrinâ multorum ex aduersariis: Potentiæ visiva materialis Beatorum percipit lucem & splendorem supernaturalem in sua substantiâ; sed in hac luce non est ratio obiectiua propria visus, quia hæc est ratio coloris, & lucis naturalis, ergo iam potest potentia visiva diuinitus eleuari ad videndum obiectum, in quo non sit propria ratio obiectiua talis potentiæ.

Respondent illi, eum splendorem & lucem esse intra rationem obiectiuam supernaturalem potentiæ visivæ, ideoque posse ab ea potentia supernaturaliter videri. Sed contra, quia in hac solutione petitur principium: dicunt enim, illam lucem esse intra rationem obiectiuam supernaturalem potentiæ, quia supernaturaliter ab illa potest videri (nec enim adest aliud principium, unde id probari possit;) & rursus docent, eum colorem posse supernaturaliter videri, quia est intra rationem obiectiuam supernaturalem illius, quæ est manifesta petitio principij: quæ si tolerari potest, ego etiam dicam, obiectum spirituale esse intra rationem obiectiuam supernaturalem potentiæ visivæ.